

Kereiti 2

KOTARA 2

SESOTHO

PUONG YA

LAPENG

Moralo

wa Thuto

MEKGWA YA HO HLOPHISA

Ho basebetsi-mmoho

Le ya amohelwa lenaneong la Puo Ya Lapeng ya NECT!

Hlokomela hore disebediswa tsa Kotara ya 2 ya Puo Ya Lapeng ya NECT di entswe ka nako e kgutshwane haholo. Ke ka baka leo re ananelang hore ditokiso le diphetoho di ka ba teng.

Re ka thabela hape le hore disebediswa tsena e be tsa hao, mme o sebetse mmoho le sehlopha sa rona ho tswela pele ho ntlafatsa phetolelo. E bang o fumana diphoso, ka kopo latela mokgwa ona ho di tlaleha:

- 1 Romela I-meile mona:
xitsonga@homelanguage.co.za
tshivenda@homelanguage.co.za
sepedi@homelanguage.co.za
siswati@homelanguage.co.za
isizulu@homelanguage.co.za
isindebele@homelanguage.co.za
isixhosa@homelanguage.co.za
sesotho@homelanguage.co.za
setswana@homelanguage.co.za
afrikaans@homelanguage.co.za
english@homelanguage.co.za
- 2 Moleng wa sehloho sa molaetsa, ngola mohlodi wa tokomane eo o buang ka yona. Mohlala: Kereiti 3 Kotara 2 Moralo wa Thuto Maqephe 45–47
- 3 Ditabeng tsa hao I-meiling, bolela diphetoho tse tshwanetseng ho etswa. Kapa, mohlomong, etsa diphetoho bukaneng ebe o nka senepe sa leqephe leo, o le romele ka I-meile.
- 4 Ha o na le dintlha tse sa o kgotsofatseng puong tseo o ka ratang hore di elwe hloko, ka kopo ngola mohlodi wa tokomane moleng wa sehloho wa Imeile. Mohlala: BOPAKI BA PUO YA SEBAKA
- 5 Ebe, ditabeng tsa hao tsa I-meile, o hlalosa dintlha tseo.
- 6 Ka kopo romela I-meile tsohle di na le lebitso, mosebetsi le nomoro ya hao mohala, e le hore re tle tsebe ho hokahana le wena bakeng sa dipuisano le tlhakisetsa ha ho hlokahala.
- 7 **Re ya o leboha ka diphehiso tsa hao lenaneong lena! Re o tiisetse hore, phetolelo tse ntle, tse nepahetseng tsa puo tsohle di hlahisitswe ditokomane tsena.**

Contents

Dintlha tsa Tsamaiso	v
Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta	xiii
Beke 1 Mokotaba: Re na le maikutlo	1
Mantaha	3
Labobedi	8
Laboraro	13
Labone	20
Labohlano	24
Beke 2 Mokotaba: Re na le maikutlo	29
Mantaha	31
Labobedi	36
Laboraro	41
Labone	48
Labohlano	52
Beke 3 Mokotaba: Ho etsa diphoso	57
Mantaha	59
Labobedi	64
Laboraro	68
Labone	75
Labohlano	79
Beke 4 Mokotaba: Ho etsa diphoso	85
Mantaha	87
Labobedi	92
Laboraro	98
Labone	104
Labohlano	109
Beke 5 Mokotaba: Ho bolokeha le ho ba le boikarabelo	113
Mantaha	115
Labobedi	120
Laboraro	125
Labone	131
Labohlano	135

Beke 6 Mokotaba: Ho bolokeha le ho ba le boikarabelo	139
Mantaha	141
Labobedi	146
Laboraro	151
Labone	157
Labohlano	161
Beke 7 Mokotaba: Meetlo	165
Mantaha	167
Labobedi	172
Laboraro	176
Labone	183
Labohlano	186
Beke 8 Mokotaba: Meetlo	191
Mantaha	193
Labobedi	198
Laboraro	203
Labone	209
Labohlano	213
Beke 9 Mokotaba: Ketsahalo ya nnete kapa ketsahalo eo eseng ya nnete?	217
Mantaha	219
Labobedi	224
Laboraro	228
Labone	233
Labohlano	237
Beke 10 Mokotaba: Ketsahalo ya nnete kapa ketsahalo eo eseng ya nnete?	241
Mantaha	243
Labobedi	248
Laboraro	253
Labone	259
Labohlano	263

Dintlha tsa Tsamaiso

Diphetho tsa Thuto

Kotareng ena, baithuti ba tshwanetse ho fihlela diphetho tse latelang:

HO MAMELA LE HO BUA

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho tseba kapa ho bina diraeme ka dipina tse 4
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho ka nka karolo dipuisanong ka phaposiburutelong ho abela tsebo ya pejana
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho buisana ka pale e badilweng ka ko^opanelo, ba sebedisa foreimi ya dipuisano ho tataisa.
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho iqapela dipale tsa bona bakeng sa mosebetsi wa pale ya boiqapelo
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho qoqa ka seo ba se ngotseng
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho utlwisisa mme ba kgone ho sebedisa tlotlontswe e latelang

tenehile	leeto	ngakeng	phoqehile	ngongorehile	tlhodisano
ho phuthuloha	thabo	qetellong	ntsha maikutlo	etsa diteko	ikwetlisa
sisinyehang	thothomela	sebeta	itshepa	ho tshoha	babohi
atleha	hloleha	phoso	kotsi	ka maikemisetso	fehla
mahe a fehliweng	bohlaswa	sedi	kgothometsehile	lepetso	kotsi
tjhwatla	ikwetlisa	ho touta	ho ithuta	molato	setsebi
thata	bonolo	ikgantsh	iphapanya	kopa tshwarelo	bolokehile
e sa bolokeha	nang le boikarabelo	boikarabelo	tshohile	potlakile	sitisehile
boithuto	tsietsi	itshola	kotsi	sebeta	hlokomedisa
tlhokomediso	qholotso	sebeta	ho nkuwa ke metsi	sebeta	bothotho
ho hloka boikarabelo	meetlo	ho keteka	setso	setjhaba	letsopa
moralo	moloko	fetisetsa tlase	tumelo	letsatsi la phomolo	kgolo
mokete wa lenyalo	fapaneng	mokete	lesira	sari	yarmulke

mehndi	moelelo	moeti	monyaduwa	monyadi	ketsahalo ya nnete
ketsahalo eo eseng ya nnete	nnete	eo eseng nnete	lempetje	boikgakanyo	maitshwaro
hasa	ena le enke	abuti	mohlasedi	utlwela	ho toloka ka tsela
eo e seng yona	Mars	sebaka	monahano	baditjhaba	polanete
monyenyetsi	atikele	phuphutso			

TLHOKOMEDISO YA MEDUMO LE MEDUMO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho ka kgetha medumo ka kutlo
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho hlokomela medumo e latelang ka boiketsetso
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho arola le ho kopanya medumo e latelang

kg	hl	nt	uu	oe	oi
ee	aa	oo	nth	tshw	ntshw
nkgw	ntsh	tjhw	mptjh		

Baithuti ba tshwanetse ho ka arola mantswe a latelang ka medumo

kgoho	kgomo	kgama	kgena	kgina	kgella
hlapa	hlola	hleka	hlobola	hlahlobo	hlahloba
ntate	ntoma	ntela	ntataise	ntella	thuube
moetapele	moeti	moepa	poelano	moedi	moemedi
moloi	koloi	baloi	loile	feela	seeta
meedi	meelelo	leeto	maano	mahlaahlela	baahi
maadimo	hlooho	sehlooho	sephooko	mookgo	nthunya
nthusa	nthoma	nthetsa	dintho	tshwara	tshwela
tshwaya	setshwantsho	tshwaile	ntshwantsha	ntshwela	ntshwanela
ntshwere	ntshwarela	ntshwetsa	nkgwakgwatholla	nkgwesa	nkgwatha
nkgwathile	nkgwesitse	ntshitse	ntshiya	ntshupa	ntshupisa
ntsheditse	tjhwatla	tjhwatleha	tjhwatlehile	tjhwatlile	ntjhwatlela
mptjhe	mptjhane				

HO BALA

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho qapodisa mantswa a latelang

kgoho	kgomo	kgama	kgena	kgina	kgella
hlapa	hlola	hleka	hlobola	hlahlobo	hlahloba
nta	ntate	ntoma	ntela	ntataise	ntella
tuu	phuu	thuube	qhuu	moetapele	moeti
moepa	poelano	moedi	moemedi	moloi	koloi
baloi	boi	loile	feela	seeta	tee
meedi	meelelo	leeto	maano	mahlaahlela	baahi
maadimo	twa	too	hlooho	sehlooho	sephooko
mookgo	ntho	nthunya	nthusa	nthoma	nthetsa
dintho	tshwara	tshwela	tshwaya	setshwantsho	tshwaile
ntshwantsha	ntshwela	ntshwanela	ntshwere	ntshwarela	ntshwetsa
nkgwakgwatholla	nkgwesa	nkgwatha	nkgwathile	nkgwesitse	ntsha
ntshitse	ntshiya	ntshupa	ntshupisa	ntsheditse	tjhwatla
tjhwatleha	tjhwatlehile	tjhwatlile	ntjhwatlela	mptjhe	mptjhane

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bala mantswa a latelang ka ho a sheba

dintle	mmangwane	kula	motswala	dumi	nyasha
teleshene	toro	kalaneng	tuma	Jabu	mahe
Sam	thuba	fehlweng	Lindelani	dipalo	bonolo
Ndlovu	itlhakisa	Duma	malome	Harry	metswalle
metso	Vusi	sebeta	tshabe	qhomela	palama
Lungi	Gogo	dipitsa	ithutile	shebella	fapaneng
lengalong	lesira	meetlo	monyaduwa	tseba	ithimola
masapo	mekgwa	mebala	Mars	boiqapelo	nnete
bophelo	metso				

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bala seratswana se kopantsweng jwaloka ka mohlala o latelang:

Mantshadi ke motswalle wa ka. O re ke ntshe dibuka tsa ka ka mokotleng wa hae. O re le Motshabi a ntshe tsa hae. Nna ke ntshitse tsa ka. Motshabi ha a batle ho ntsha tsa hae. O re Mantshadi a mo ntshetse ha a batla. Ke a ipotsa hobaneng Mantshadi a re re ntshe dibuka tsa rona ka mokotleng wa hae. Hoseng o ntshiile ha re ya sekolong. Ha a so ka a ntshiya e sa le e le yena. Ke a ipotsa hore na o ntshietseng.

KUTLWISISO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho noha/lepa seratswana ka ho bala ditshwantsho
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho hopola diketsahalo tsa seratswana
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho tseba ho pheta seratswana
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho tseba ho pheta diketsahalo tsa seratswana ka tatelano
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho qala ho utlwisisa hore ho bolela eng ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong, ho amahanya diketsahalo ho ya ka boiphihlelo ba hao, ho akanya ka dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona le ho nahana ka seratswana
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho nahanisisa ka seratswana ba sebedisa foreimi ya dipuisano
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho araba dipotso tsa kutlwisiso tse ngotsweng ka seratswana
- 8 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bopa kakaretso ka seratswana

MONGOLO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho taka setshwantsho se bontshang moelelo
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho ngola sehloho kapa tse pedi ka ditshwantsho tsa bona
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho tlatsa foreimi ya mongolo e kgutshwane
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho ngola diratswana tse 1 ba sebedisa foreimi ya ho ngola kapa moralo
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho ngola: lenane/ lengolo.

HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho kgona balla hodimo dibuka tsa kereiti ya bona ka bokgoni ba bona le sehlopha mmoho le titjhere
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho sebedisa tlhokomediso ya medumo, ditlhahiso le elellwa matswe a sebediswang kgafetsa ha ba bala.
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho qala ho hlokomela temoho ya matswe ka bona le kutlwisiso ya bo bona

Disebediswa le thepa eo o e fumantshitsweng

Ela hlooko hore disebediswa tsohle tseo o di fumantshitsweng ke tsa sekolo.

Disebediswa di tla sebediswa hang feela mme di lokela ho hlokomelwa le ho anela bohle.

Kotareng ya 1, matitjhere a tla fumantshwa disebediswa tse latenag:

1 Ditjhate tsa Papatso tse 4

Sebedisa ditjhate tsena ho rala mosebetsi wa hao wa beke. Beke le beke, bapatsa medumo le mantswe; mantswe a sebediswang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba; ditshwantsho; mmoho le foreimi ya ho ngola.

2 Ditjhate tsa Mongolo

Bapatsa ditjhate tsena ka pele phaphosing ya boithutelo, e le hore di bonahale ho baithuti. Matitjhere a kereiti 1 le 2 a tla fumantshwa ditjhate tsa mongolo o sa kopanang. Matitjhere a kereiti 2 le 3 a tla fumantshwa ditjhate tsa mongolo o kopaneng le mongolo o sa kopanang.

3 Kotara ya 2 Moralo wa Thuto 1

Sebedisa moralo ona wa thuto ho elellwa seo o tshwanetseng ho se ruta letsatsi ka leng. Mekgwa e fapaneng ya ho ruta e tla o thusa hore o rute jwang thuto ka nngwe. Bekeng tse pedi tse qalang kotareng ya 1, o tla latela lenane la tlwaetso.

4 Kotara ya 2 Tereka

Sebedisa tokomane ena ho tlatsa le moralo wa selemo wa ho ruta mmoho (ATP) le wa kotara. Bontsha ka ho tshwaya le ho beha letsatsi ha tekanyetso ya mosebetsi e fedile. Nahanisisa hantle ka tseo o di rutileng.

5 Kotara ya 2 Buka e Kgolo

Sebedisa buka e kgolo ya dipale ka nako ya dithuto tsa ho bala ka kopanelo. Kotara ena le dipale tse robedi – pale e le nngwe ka beke.

6 Kotara ya 2 Pokello ya Disebediswa

Pokello ya disebediswa e nale tse latelang:

- **Dipapetla tsa Mantswe tse** sebediswang bakeng sa tlotlontswe ya mokotaba, mantswe a sebediswang kgafetsa, medumo le mantswe. Di sehe mme o di behe hantle ka tatelano. Sebedisa dipapetla tsa mantswe mmoho le ditjhate tsa papatso ya mantswe.
- **Ditshwantsho tsa tlotlontswe ho tswa mokotabeng:** di sehe hantle mme o di behe hantle ka tatelano. Sebedisa dipapetla tsena tsa mantswe mmoho le ditjhate tsa papatso ya mantswe.
- **Meqephe a tshebetso a dipale tsa boiqapelo:** o a fuwe bakeng sa mokotaba ka mong. Ho na le ditshwantsho tse 3 kapa tse 4 tse buang ka pale. Ho na le maqephe a 10 a tokomane – e le nngwe bakeng sa sehlotshwana sa bana. Eketsa ha ho hlokeha.
- **Maqephe a mosebetsi wa tekanyetso** o a fuwe bakeng sa dipheto tsa baithuti le ntlha tsa bohlokwa tsa kotara.

7 Kotara ya 2: Leqephe la tshebetso la ho bala

O fuwe maqephe a tshebetso a ho bala a robedi bakeng sa kotara e le nngwe ka beke ho tloha bekeng ya 3 ho isa bekeng ya 10. Sebedisa maqephe ana a tshebetso le baithuti kaofela ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha. O na le maqephe a tshebetso a ho bala a 20. Eketsa ha ho hlokeha.

Tsamaiso ya Beke le Beke: Dihora tse 7

- 1 Lenaneo la thuto le latela tsamaiso ya tlwaelo e tshwanang beke le beke.
- 2 Hona ho nolofaletsa baithuti le matitjhere ho latela tlwaelo ya tsamaiso ya beke.
- 3 Baithuti ba kgona ho itokisetsa mosebetsi o latelang ha ba se ba tlwaetse tsamaiso ya beke.
- 4 Tlwaelo ena ya tsamaiso e itshetlehile ho nako e lekantsweng ya Puo ya Lapeng ya CAPS: dihora tse 7 ka beke.
- 5 Tlwaelo ena ya tsamaiso e entswe ele karolo ya lenaneo la dipuo tse pedi mmoho le PSRIP EFAL ya lenaneo la thuto le hlophisitsweng.
- 6 Ka kopo bapatsa tlwaelo ena ya tsamaiso ka phaphosiburutelong mme o leke ka matla ho e tseba ka hlooho.

MANTAHA		LABOBEDI		LABORARO		LABONE		LABOHLANO	
Mosebetsi wa molomo	15			Mosebetsi wa molomo	15			Mosebetsi wa molomo	15
		Medumo	15	Medumo	15	Medumo	15	Medumo	15
Mongolo	15	Mongolo	15	Mongolo	15				
Ho bala ka kopanelo	15	Ho bala ka kopanelo	15			Ho bala ka kopanelo	15	Ho bala ka kopanelo	15
Ho ngola	30			Ho ngola	30				
Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha			30
1.45		1.15		1.45		1.00		1.15	

Boitokiso ba beke

Ho bohlokwa ho hopola hore lenaneo la Puo Ya Lapeng le fokoleditse matitjhere tlhokeho ya ho rala, empa BOITOKISO e sa le ntlha ya bohlokwa! Ha nngwe ka beke, motsheare wa mantsiboya kopanang le basebetsi-mmoho (matitjhere ohle a foundation Phase), le hlophise boitokiso mmoho.

Ha o itlhopisa/ itokisa hopola ho:

- 1 Badisisa hantle Moralo wa Thuto wa beke.
- 2 Etsa bonnete bahore o utlwisisa le ho tseba mekgwa e fapaneng e tshwanetseng ho sebediswa. Ha ho se jwalo, eya karolong e bitswang 'Mekgwa e fapaneng ya ho ruta' mme o e bale ka moo o ka hlokang.
- 3 Kamorao ho seo, sheba hore ke dipapetla le ditshwantsho dife tse tla hloka hlahala bakeng sa bakeng sa tlotlontswe ya mokotaba, mantswe a sebediswang kgafetsa, medumo le foreimi ya ho ngola. Lokisa dipapetla tsa mantswe le ditshwantsho ka tsela e latelang:
  - a Seha dipapetla kapa ditshwantsho
  - b Leka ho di kgomaretsa pampering kapa lebokoseng
  - c Ha ho kgoneha, di lamineite kapa o di kwahele ka polasitiki.
  - d Dipapetla tsa thuto e itseng di kenye ka hara enfelopo kapa o di tlame ka kgwele ya rekere.
- 4 Bokelletsa di sebediswa tsohle tseo o ka di hlokang, ditshwantsho kapa dintho tsa nnete tse tshwarehang.
- 5 Etsa bonnete ba hore Buka e Kgolo e lokile.
- 6 Badisisa hantle mesebetsi e tshwanetseng e phethwa ka hara buka ya Tshebetso ya DBE.
- 7 Etsa bonnete ba hore Tereka ya hao e maemong a nepahetseng mme e bontshe kgatelopele eo o seng o e entse.

Mokotaba le Lenane la ho Bala

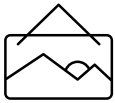
NOMORO YA BEKE	MOKOTABA	PALE YA HO BALA KA KOPANELO	LEQEPHE LA MOSEBETSI LA HO BALA
1	Re na le maikutlo	Dintle o etela Dumi	1
2	Re na le maikutlo	Nyasha kalaneng	2
3	Ho etsa diphoso	Jabu a o fehla mahe	3
4	Ho etsa diphoso	Teko e bonolo ya dipalo ya Lindelani	4
5	Ho bolokeha le ho ba le boikarabelo	Duma le metswalle ya hae ba lahleha	5
6	Ho bolokeha le ho ba le boikarabelo	Vusi le lebopo la noka	6
7	Meetlo	Pale ya Nkgono wa ka	7
8	Meetlo	Pale ya manyalo a mararo	8
9	Ketsahalo ya nnete kapa ketsahalo eo eseng ya nnete?	Na o ne o tseba?	9
10	Ketsahalo ya nnete kapa ketsahalo eo eseng ya nnete?	Tshibollo e kgolo ya Gugu	10

Kotara 1 Lenaneo la Tekanyetso

Lenaneo la tekanyetso le bopilwe ho latela Karolo 4 ya CAPS e amohetsweng. Sena se ka fumanwa kamora Teraka ya kotara e nngwe le e nngwe.

Papatso ka Phaphosiburutelong

DITJHATE TSA PAPATSO

- 1 O tla fumantshwa ditjhate tsa papatso tse nne tse mmala e fapaneng, ele karolo lenaneo lena.
- 2 Tjhate ya mmala ka nngwe e tla sebedisetswa ho bapatsa mantse a fapaneng a beke.
- 3 Sebedisa ditjhate ka tsela ena e latelang:
  - a **Tjhate e mmala o motala** – e bapatsa tlotlontse ya mokotaba le ditshwantsho tsa beke.
  - b **Tjhate e mmala o bolou** – e bapatsa mantse asebediswang kgafetsa a beke.
  - c **Tjhate e mmala o mosehla** – e bapatsa medumo le mantse a beke.
  - d **Tjhate ya mmala o mopinki** – e bapatsa foreimi ya ho ngola ya beke.
- 4 Mantse a ditjhateng tsena a lokelwa ho ntjhafatswa/ tjhentjhuwa beke le beke.
- 5 Ka kopo o se ke wa tlohela tlotlontse ya mokotaba le ditshwantsho selemo kaofela. Dipapatso di lokela ho tsamaelana le mokotaba o rutwang. Ha phaphosi ya borutelo e tletse ka mantse le ditshwantsho, baithuti ba ka hloleha ho ellelwa mantse le ditshwantsho tse ntjha.
- 6 Ha o qeta ho tlosa mantse le ditshwantsho tse itseng, di bokelle mme o di behe hantle ka faeleng.
- 7 Hlokomela mantse ana molemong wa ho a sebedisa selemong se lateng.

TAFOLE YA MOKOTABA

- 1 Leka ho iketsetsa tafole ya mokotaba ka phaphosiburutelong.
- 2 Sebedisa sebaka sena ho bapatsa ditshwantsho le dintho tsa nnete tse tsamaelanang le mokotaba.
- 3 Ngola/ leibola dintho tsena mabitso, e le hore baithutia batle ba ithute tlotlontse ena.

Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta

Botsamaisi ba Phaposiborutelo

Maano a mang a botsamaisi ba phaposiborutelo a kentswe e le “mekgwa ya mantlha ya ho ruta”. Ke maano a sebediswang ka nako tsohle lenaneong lena, ka hoo ho bohlokwa hore titjhere e a utlwisise hantle.

Sepheo: Ho ntlafatsa nako e sebediswang nakong ya mosebetsi, boitshwaro ba moithuti le tshebedisano mmoho pakeng tsa baithuti. Ho fokotsa ditshitiso thutong. Ho kenyeletsa le karolo ya papadi thutong.

BODULO LE DIHLOTSHWANA TSE NYANE.

- 1 Ho bohlokwa ho hlophisa nako le ho ela hloko tsela eo o hlophang tsela eo baithuti ba dulang ka yona ka phaposiburutelong
- 2 Ha o etsa sena, ela hloko dinthla tse latelang:
  - a **Dudisa baithuti ho ya ka bokgoni bo fapaneng** – O seke wa beha baithuti ba sokolang mmoho, le sebetsang hantle mmoho. Kopanya baithuti hore phaposi yohle e be sebaka sa bokgoni bo fapaneng.
  - b **Dudisa baithuti ka leano la ho fokotsa ditshitiso kapa lerata le fetelletseng.** O seke wa dudisa baithuti ba kgathatsanang mmoho. O seke wa dudisa baithuti ba ratang ho bua ka phaposing mmoho.
- 3 Lenaneong lena la thuto, ho na le mesebetsi e tla hloka baithuti ba e etse ka dihlotshwana tse nyane.
- 4 E kaba dihlotshwana tsa baithuti ba 3–4, ba dutse mmoho. Etsa seo hore ha o bolella baithuti ho sebetsa ka “dihlotshwana tse nyane” ba kopane ka pele ka mokgwa o kgethehileng ntle le tshitiso.
- 5 Ha baithuti ba dutse ka mela, tsela e bonolo ya ho etsa dihlotshwana ke hore ba babedi ba dutseng ka pele ba retolohe ba shebane le ba ka morao ho bopa sehlopha kapele.
- 6 O seke wa tlohella baithuti ho etsa hlophiso ena ka bo bona. Haebe wena ya nkang qeto ka ho etsa dihlotshwana ka paposing le ho ruta baithuti ho bopa dihlopha tsena ka pele ka kgutso.
- 7 Ha o bona tshebetso ya sehlopha e se ntle, etsa diphethoho ho sehlopha. O seke wa qobella baithuti ho sebetsa mmoho.

TSAMAIISO YA DIPUISANO TSA DIHLOPHA

- 1 Ka hara lenaneo tsamaiso la thuto, hona le mesebetsi e mmalwa e hlokanang hore baithuti ba be le therisano ya dihlopha.
- 2 Kwetlisa baithuti ho etsa tse latelang:
  - a Qalong baithuti ba tshwanetse ho bopa dihlotshwana.

- b** Ka morao ho moo, baithuti ba eellwe potso kapa foreimi eo batlileng ho rerisanang ka yona.
- c** E be moithuti e mong le e mong o fumana monyetla wa ho araba potso e nngwe le e nngwe.
  - Moithuti wa 1 o araba potso ya 1
  - Moithuti wa 2 o araba potso ya 1
  - Moithuti wa 3 o araba potso ya 1
  - Moithuti wa 4 o araba potso ya 1
  - Moithuti wa 1 o araba potso ya 2
  - Moithuti wa 2 o araba potso ya 2
  - Moithuti wa 3 o araba potso ya 2
  - Moithuti wa 4 o araba potso ya 2
  - Jwalo jwalo
- 3** E kaba mohopolo o motle ho sebedisa thupa / lejwe / ntho.
  - a** Neha sehlopha ka seng ntho e mebala jwaloka thupa kapa lejwe.
  - b** Motho ya tshwereng ntho o ya bua mme ba bang bohle ba ya mamela.
  - c** Ha moithuti wa pele a se a buile, o tshwanetse ho fetisetsa ntho eo ho motho e mong.
- 4** Haeba dihlopha di tshwanetse fana ka tlaleho, baithuti ba se ba arabile kaofela, sehlopha se ka kgetha dikarabo tse nepahetseng bakeng sa potso e nngwe le enngwe.

MESEBETSI YA PHETOHO YA HO BALA

- 1** Ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha, titjhere o sebetsa le dihlopha tse pedi
- 2** Pakeng tsa dihlopha tsena tse pedi, ho bohlokwa honka “kgefutso” pele o lokisa bodulo ba baithuti ba ho sebetsa leqephe la mosebetsi le latelang.
- 3** Etsa hona ka mokgwa o latelang:
  - a** Ha o qetile ho sebetsa le dihlopha, laela sehlopha sa pele ditulong tsa bona.
  - b** Laela baithuti ho mamela ka hlooko
  - c** Etsa Mosebetsi wa phetoho ya ho bala le baithuti bohle.
  - d** Netefatsa hore baithuti ba maamong a ho bala leqephe la mosebetsi
  - e** Hlalosa mosebetsi o tla latela leqephe la mosebetsi
  - f** Hopotsa baithuti hore ba tshwanetse ho qeta mosebetsi wa bona pele ba etsa mosebetsi o latelang – ba nke nako ya bona ho etsa mosebetsi ba sa potlake.
  - g** Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa le wena.
- 4** Kotareng ya 1, re kgothalletsa hore o sebedise mekgwa ena e 4 ya mosebetsi wa phetoho ya ho bala le baithuti:

Mosebetsi wa 1: Titjhere ore

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Hlalosa hore o tlo etsa ditshitshinyeho tse fapaneng, jwaloka: ama hlooho; fofisa khaethe; swenya nko; tlola ha raro.
- 3 Qala ka hore 'titjhere ore', ebe baithuti ba etsa tshitshinyeho e boletsweng.
- 4 Ha o sa qala ka hore 'titjhere ore', baithuti ha ba etse letho, ba ema feela.
- 5 Ha moithuti a ka sisinyeha titjhere a sa qala ka hore 'titjhere ore', moithuti eo o dula fatshe ha a sa nka karolo.
- 6 Mohlodi ke moithuti ya salang a eme.

Mosebetsi wa 2: Mokitjana wa ho tjeka

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Hlalosa hore o tlile ho bapala mmimo founung ya hao.
- 3 Ha baithuti ba utlwa mmimo, ba tjeke.
- 4 Hang ha mmimo o kgutsa, baithuti ba eme tsi!
- 5 Letsa o tima mmimo ka makgetlo, e le hore baithuti ba tjeke le ho ema feela ka makgetlo.

Mosebetsi wa 3: Tsoka, tsoka, ema

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Ere: tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, ema!
- 3 Baithuti ba pheta se bolelwang ke titjhere, ba ntse ba tsoka mmele ya bona.
- 4 Ha ba fihla ho 'ema' ba tshwanetse ba eme tsi! ba kgutse.
- 5 Pheta sena ka makgetlo.

Mosebetsi wa 4: Nna le setulo saka

- 1 Bolella baithuti hoe ma pela ditulo tsa bona. Ho be le sebaka pela bona.
- 2 Efa baithuti ditaello tseo ba tshwanetseng ho di latela – sena ba se etse ka pele mme ba kgutsitse.
- 3 Ditaello tsena tsohle di amana le ditulo tsa bona mme ba ithuta tshebediso ya maetelli.
- 4 Fana ka ditaello tse kang:
  - ema kamora setulo sa hao
  - phahamisa setulo sa hao
  - palama hodima setulo sa hao
  - tlola setulo sa hao
  - jwalo, jwalo.

Mesebetsi ya ho bua ya molomo

Qalong ya thuto ya Sesotho ka Mantaha, Laboraro le Labohlano titjhere o tla etsa mosebetsi wa molomo. Tsena ke karolo ya ho mamela le ho bua ya lenane la thuto. Di radilwe ka hlooko ho neha moithuti ka mong monyetla wa ho bua.

Ho ruta tlotlontswe ya mokotaba

Sepheo: Ho eketsa tsebo, menahano, le tlotlontswe ya thuto ho matlafatsa kutlwisiso ya ho bala le tsebo kakaretso. Ho thusa baithuti ka puo e batlehang e tla sebediswa ka Intermediate Phase.

- 1 Ruta baithuti mantswe a 3 a matjha a tlotlontswe ya mokotaba.
- 2 Sebedisa mokgwa wa 'PATS' ha o ruta tlotlontswe e ntjha.
- 3 PATS e hlalosa Supa, Etsa, Jwetsa le Bua.
- 4 Ha ho bonolo ho ruta mekgwa ena kaofela ka nako e le nngwe, etsa eo o ka e kgonang.
  - a Supa – setshwantsho kapa ntho e itseng ha ho hlokeha
  - b Bontsha ka mmele moelelo wa lentswe.
  - c Bolella baithuti hore mokotaba ke eng. Fana ka mohlala o bonolo.
  - d Sebedisa lentswe polelong.
- 5 Hang ha o se o rutila tlotlontswe ya mokotaba bekeng, maneha mantswe ao tjhateng ya papatso ya mantswe mmoho le a ditshwantsho.
- 6 Ha se baithuti bohle ba tla hopola tlotlontswe ena ka pele. O seke wa tshwenywa ke sena mme o se ke wa pheta phetisa baithuti mantswe ana kgafetsa
- 7 Baithuti ba utlwa mantswe a matjha hangata ha mokotaba o ntse o rutwa, mme ba tla ba le monyetla wa ho iketsetsa tlotlontswe ya bona.

Pina kapa Raeme

Sepheo: Ho matlafatsa tsebo ya tlotlontswe e ntjha ya baithuti. Ho ithuta ka ho bapala

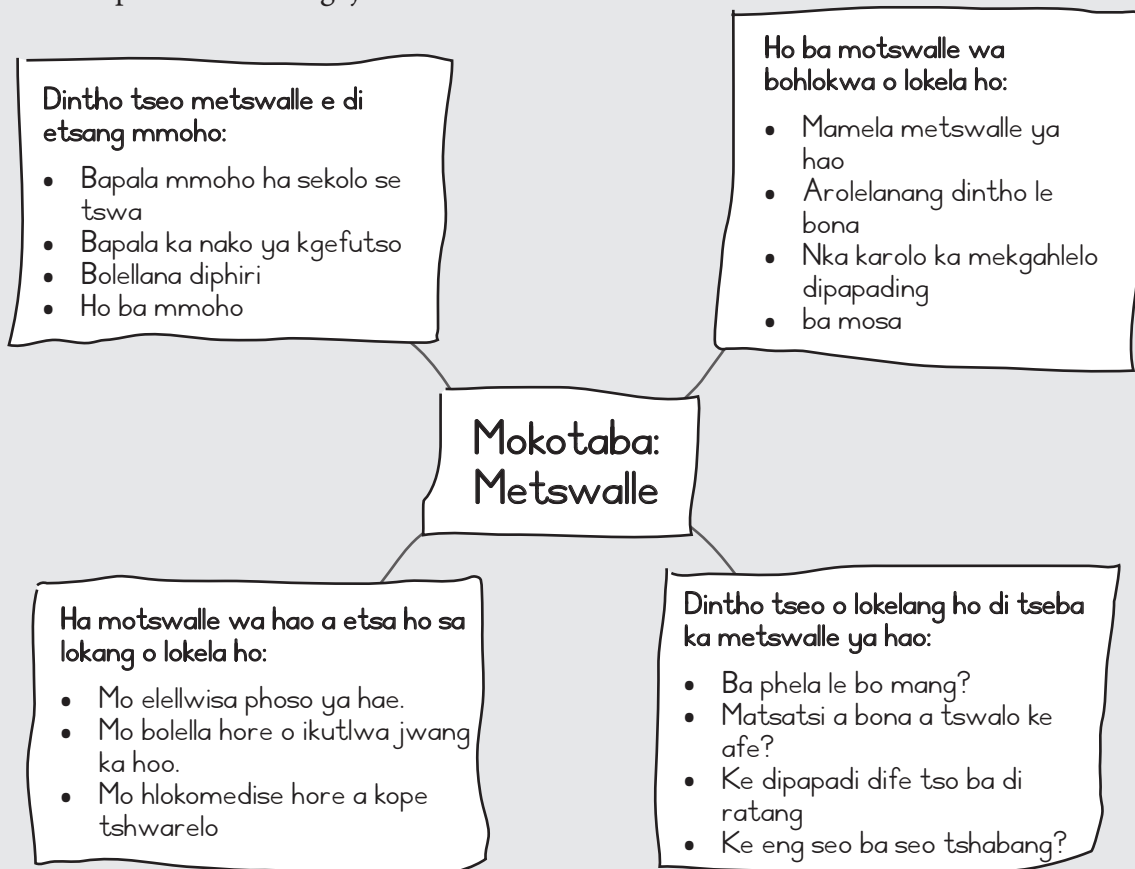
- 1 Pina kapa Raeme eo o tlo e ruta baithuti e ngotswe ka hare ho Moralo wa Thuto.
- 2 Ha nako e ntse eya baithuti ba tla tseba dipina kapa diraeme tsena, mme ba tla ipinela ka bolokolohi.
- 3 Ha o qala ho tsebisa baithuti pina kapa raeme ba rute mantswe, diketso le morethetho. (ha o le teng)
- 4 Ruta baithuti pina kapa raeme mola ka mola ka mokgwa o latelang:
  - a Binela kapa o balle baithuti pina kapa raeme kaofela o ntse o hlalosa mantswe ha ho hlokeha.
  - b Bina kapa o bale mola o qalang mme baithuti ba o sale morao.
  - c Bina kapa o bale mola wa bobedi mme baithuti ba o sale morao

- d Bina kapa o bale mola wa pele lewa bobedi mmoho mme baithuti ba ho sale morao.
  - e Tswela pele ka mpkgwa ona ho fihlela baithuti ba utlwisisa pina kapa raeme kaofela.
- 5 Kamehla hopola ho etsa diketso ha o bina pina kapa o bala raeme.
  - 6 Kopa baithuti ho bina pina eo ba e ratang pheletsong ya letsatsi. Ena ke tsela e monate ya ho bona ho kenya lerato la puo.

Tsebisana ka Mokotaba: Phuputso ya tsebo ya sethatong/ kgale

Sepheo: Ho fuputsa le ho ananela tsebo ya sethatong ya baithuti ka mokotaba o tlileng ho rutwa le ho eketsa tsebo hoe o ba seng ba ena le yon aka ha mokotaba ... Ho bontsha ka moo thuto e ka ralwang ka teng ho sebediswa mmapa wa kelello.

- 1 Mosebetsing ona titjhere o qala ka ho etsa mmapa wa kelello tlapangollong.
- 2 Titjhere o taka sedikadikwe tlapangollong ebe o ngola mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 3 Jwale e be titjhere o botsa hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?
- 4 Titjhere o ngola dintlha tsa baithuti ho potoloha mmapa wa kelello. Titjhere o bokella dikarabo tse tshwanang mmoho.ho. Mohlala: Haeba mokotaba ke 'Metswalle' o tla ba le mmapa o shebahalang tjena:

- 5 Bekeng ya bobedi titjhere o tla sebedisa mmapa wa kelello ho hopotsa baithuti ka seo ba ithutileng sona bekeng ya pele.

- 6 Titjhere o tla botsa baithuti tjena: Ke dintho difeng tse ntjha tse thabisang tseo re ithutileng tsona ka mokotaba ona ho fihlela ha kana.?

Pale ya Boiqapelo Beke ya 1

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho sebedisa puo e ntjha ka nepo, le ho sebedisa tsebo ya bona ya sehlooho le boiqapelo ho etsa pale e nang le moelelo. Ho aha tsebo ya baithuti ya ho aha tatelano ya dintlha. Ho fa baithuti monyetla wa sebedisa mmoho ka kutlwano ka dihlopha tse nyane.

- 1 Mosebetsi ona o fa baithuti monyetla wa ho sebedisa boinahanelo le boiqapelo ba tlotlontswe ya mokotaba le bokgoni ba tatelano ya dintlha ho iketsetsa pale e ntjha.
- 2 Bolella baithuti ho bopa dihlopha tse nyane.
- 3 Neha sehlopha ka seng leqephe la tshebetso la mokotaba. Leqephe lena o tla le fumana ka pokelletsong ya disebediswa.
- 4 Maqephe ana a na le tatelano ya 3–4 ya ditshwantsho tse ka sebediswang ho bopa pale e tsamaelanang le mokotaba.
- 5 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 6 Efa baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 7 Ka mora moo moithuti ka mong sehlopheng o fumana monyetla wa ho phehisa ka seo a se nahanang.
- 8 Tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho mamela ha baithuti ba ntse ba bua ka pale ya bona.
- 9 Phutha Maqephe a tshebetso kaofela mme o a behe/boloke hantle bakeng sa ho a sebedisa bekeng e latelang.
- 10 Kgothaletsa baithuti ho phetela ba lelapa la habo bona dipale tsa bona.

Pale ya Boiqapelo Beke ya 2

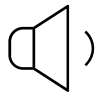
Sepheo: Neha baithuti monyetla wa ho sebedisa puo e ntjha ka nepo le ho sebedisa tsebo ya sehlooho ho qapa pale e nang le moelelo. Ho aha bokgoni ba baithuti ba tatelano ya dintlha. Ho fa baithuti monyetla wa ho sebedisanammoho le ka kutlwano ka sehlotshwana se senyane.

- 1 Hlophisa baithuti ka dihlopha tse nyenyane.
- 2 Neha sehlopha se seng le se seng leqephe la tshebetso la mokotaba.
- 3 Hopotsa baithuti hore beke e fetileng ba entse dipale tsa bona ba sebedisa ditshwantsho.
- 4 Bekeng ena baithuti ba lokela ho sebeta ka dihlopha ho nka qeto ka pale ya sehlopha.
- 5 Hopotsa baithuti hore dipale tsa bona e lokela ho ba tsa boiqapelo, empa di tsamaellane le ditshwantsho.
- 6 Bitsa phaposi yohle ho tsepamisa maikutlo.
- 7 Kopa dihlopha 1–2 ho arolelana dipale tsa bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana ka dipale tsa bona.

Puisano mabapi le ho Bala ka Kopanelo

Sepheo: Ho ruta baithuti bohlokwa ba ho nahana le tsebo ya ho akaretsa le ho ba neha monyetla wa ho hodisa tsebo ya bona. Ho aha boitshepo ba baithuti ka ho ba neha monyetla wa ho ikutlwahatsa ka bolokolohile ho ithuta le ho ba neha monyetla wa ho ikutlwahatsa ka bolokolohi, ho hlahloba, ho amanya diketsahalo ho ya ka boiphihlelo ba bona, ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang empa o sena bonnete ba tsona. Ho neha baithuti monyetla wa ho sebedisana mmoho le ka kutlwano ka sehlotshwana se senyane.

- 1 Dipuisano tsa ho bala ka kopanelo di etswa ka Labohlano.
- 2 Qala ka ho ngola foreimi ya dipuisano tlapangollong.
- 3 Ebe o bala le ho hlalose tse baithuti foreimi ya puisano.
- 4 Baithuti ba lokela ho utwisisa hore ha hona kgahlano ho dipotso tse bulehileng. s – dikarabo tse fapaneng le maikutlo a fapaneng di amohelehile.
- 5 Qetellong ya thuto, beha baithuti maemong a ho mamela ka hlooko.
- 6 Metsotsong ya ho qetela botsa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha sa baithuti ho fana ka dikarabo tsa bona.
- 7 Leboha baithuti ka ho fana ka dikarabo le diphehiso.
- 8 Ha dikarabo di fosahetse, kapa di hloka tlhalosetso e batsi, araba baithuti kapa botsa dipotso tsa tlhakisetso.

Tlhokomediso ya medumo le medumo/Mongolo

Kereiti ya 1&2 (Ho fihlela lenaneo la medumo le qetilwe)

Tlhokomediso ya medumo le medumo le mosebetsi wa Mongolo di ya amana leanong lena.

Matlafatso ya Medumo le Mantswe a fetileng: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho hlahloba temoho ya baithuti ya medumo le ho hopola medumo le mongolo o rutilweng. Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya medumo le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho sebedisa ditebello tsa tekanyetso ho fana ka lesedi la tekanyetso e tswelang pele.

- 1 Ka Mantaha ka nako ya mongolo baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo wa bona ka ho phetha medumo, dinoko le mantswe ao ba ithutileng bekeng e fetileng.
- 2 Laela baithuti ba bule dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi.
- 3 Kamora moo bolella baithuti ho mena leqephe mahareng mme ba ngole dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng (margin), le 6–10 moleng o mahareng a leqephe. (Palo ya medumo, dinoko le mantswe di tla fapana ho ya ka thuto e nngwe le e nngwe)

- 4 Bolella baithuti ho ngola modumo, senoko kapa lentswe ha o le bitsa – ba ngole ka thoko ho nomoro e nepahetseng. Ha ba sa kgone ho ngola modumo kapa lentswe ba ngole letshwao la deshe (-).
- 5 Hopotsa baithuti hore ena ke tshebetso e potlakileng ho lekola hore ba ntse ba hopola ho ngola medumo, dinoko le mantswe ao ba ithutileng ona.
- 6 Bolella baithuti hore ba tlo lekola difoniki le mongolo wa bona.
  - Ba tlameha ho lekola hore ba tseba ho ngola modumo, senoko kapa lentswe ka nepo.
  - Ba tlameha le ho lekola hore ba bopa ditlhaku tsa bona ka nepo.
- 7 Qapodisa medumo, dinoko le mantswe a ka moralong wa thuto.
- 8 Laela baithuti hore ba nke pensele e le nngwe ya mmala ba e sebedise ho lokisa mesebetsi ya bona.
- 9 Ngola dikarabo tse nepahetseng tlapangolong, o bitsa modumo ebile o hlalosa mohato wa ho ngola.
- 10 Bolella baithuti hore ha ba ile ba thatafalla ke ho hopola modumo kapa ho ngola tlhaku, ba sebedise matsatsi ao a beke ho matlafatsa bokgoni ba bona ba mosebetsi oo.
- 11 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokanang thuso.

Thuto ya Modumo o Motjha le Mantswe: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba moithuti ba temoho ya difoneme. Ho ruta baithuti difoniki le dinoko tsa puo ya lapeng ka mokgwa o hlakileng le o itlhopileng, le ho itlwaetsa ho lemoha le ho sebedisa difoniki le dinoko tse rutuweng.

Tsebisiso ya modumo o motjha

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /p/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo /p/ o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tihateng ya alfabeto.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo ona /p/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **pere, apole,**
(**mantse a mane**)

Tsebisiso mantswe a matjha

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o bontsha baithuti papetla: **pere, apole,**
(**mantse a mane**)
- 2 Kopa baithuti ba phethe lentswe leo o hatella modumo o wa beke o ka sehloohong.
- 3 Beha dipapetlana tsa mantswe tihateng ya papatso ya medumo.

Ho ngola Tlhaku/Ditlhaku tse Ntjha le Mantswe: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba baithuti ba ho ngola kerafeme (grapheme) tse tsamaellanang le foneme e rutilweng.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tsa medumo e rutilweng ka nepo.
- 2 Bontsha baithuti ka ho ngola modumo oo tlapangollong – hlalosa o bontshe mohato wa ho bopa tlhaku eo.
- 3 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi ba behe dihloho ditafoleng tsa bona.
- 4 Ema o furalletse baithuti, mme o phahamise letsoho le letona.
- 5 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letona ba o latele/etsise ha o ngola tlhaku moyeng.
- 6 Phetha mokgwa ona le baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi.
- 7 Bolella baithuti ho sebetsa le metswalle ho ngola modumo/tlhaku mekokotlong ya bona ka menwana ya bona.
- 8 Ka mora moo, bolella baithuti ho ngola medumo ditafoleng tsa bona ka menwana ya bona.
- 9 Qetellong, bontsha baithuti hape mohato wa ho bopa tlhaku/ditlhaku le mantswe tlapangollong.
- 10 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 11 Baithuti ba sehelle mola ka tlasa modumo o rutilweng lentsweng kapa polelong e nngwe le e nngwe e ngotsweng.

Ho arola le ho kopanya mantswe: Labone la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele temoho ya baithuti ya difoneme, le bokgoni ba ho arola le ho kopanya difoneme le dinoko tse rutilweng. Hona, ho tla ba thusa ho bala le ho ba bangodi ba ikemetseng. Ho eketsa bokgoni ba ho lemoha difoneme le dinoko ha bonolo.

Ke a etsa...

- 1 Qala ka lentse le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Qapodisa lentse: **pere**
- 3 Arola lentse ho ya ka medumo ya lona: /p/e/r/e/
- 4 Qapodisa modumo wa pele wa lentse: /p/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentse: /e/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentse: /r/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela wa lentse: /e/
- 8 Ngola lentse lena tlapangollong: **pere**
- 9 Bontsha baithuti ka ho supa hore o kopanya jwang medumo ho etsa lentse.
- 10 Kamora moo, qapodisa senoko sa pele ya lentse. /pe/

- 11 Ho latele senoko sa bobedi ya lentswe: /re/
- 12 Supa o bontshe baithuti ho kopanya dinoko ho etsa lentswe: /pe/-/re/
- 13 Phetha sena ka lentswe le leng la thuto ya Laboraro.

Seo re se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Qapodisa lentswe apole: **apole**
- 3 Botsa baithuti hore: Modumo wa pele lentsweng lena ke ofe? /a/
- 4 Botsa baithuti hore: Modumo wa bobedi lentsweng lena ke ofe? /p/
- 5 Botsa baithuti hore: Modumo wa boraro lentsweng lena ke ofe? /o/
- 6 Botsa baithuti hore: Modumo wa bone lentsweng lena ke ofe? /l/
- 7 Botsa baithuti hore: Modumo wa ho qetela lentsweng lena ke ofe? /e/
- 8 Kopa baithuti ho arola lentswe ka ka medumo eo le bopilweng ka yona: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 9 Ngola lentswe tlapangolong: **apole**
- 10 Kopa baithuti ba o thuse ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 11 Botsa baithuti hore: Senoko sa pele lentsweng lena ke sefe? /a/
- 12 Botsa baithuti hore: Senoko sa bobedi ke sefe? /po/
- 13 Botsa baithuti hore: Senoko sa ho qetela ke sefe? /le/
- 14 Laela baithuti ho kopanya dinoko ho etsa/bopa lentswe: /a/-/po/-/le/ = **apole**
- 15 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

Fumana Lentswe: Labohlano la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho matlafatsa tsebo ya bona ya medumo. Ho fa baithuti monyetla wa ho ntshetsa pele tsebo ya bona ya ho bopa mantswa. Ho eketsa bokgoni ba bona ba ho lemoha/elellwa medumo ha bonolo.

Taka tafole ena e latelang tlapangolong. Netefatsa hore e kentse medumo eo baithuti ba ithutileng yona ka Labobedi le Laboraro.

th	l	o
nn	p	a
nk	e	m

Bontsha (Model)

- 1 Hopotsa baithuti medumo ya beke, mohlala: /p/ le /m/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ba tla fumana fela metsotso e meraro ho fumana mantswa a mangata eo ba ka a bopang ba sebedisa medumo le didumammoho tse ka hara mabokose.

- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka::
/p/ – /m/
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ba sebedisa medumo e meng le e meng e ka mabokosong. Ha ba a tlameha ho sebedisa feela /p/ le /m/
- 6 Bontsha baithuti ho etsa lentswe le leng, jwaloka: /m/ – /o/ – /th/ – /o/
- 7 Hopotsa baithuti hore ba ka etsa mantswe ba sebedisa modumo wa beke, jwaloka ka **pelo**, kapa ba sebedisa modumo o mong le o mong e ba o ratang, jwaloka **nkela**.

Ho etswang ke baithuti

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole sehlooho: **p, m**
- 2 Laela baithuti ho qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **peo, palo, pelo, poma, ema, thapo, monna, nko**

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo/Mongolo

Kereiti 2&3 (hang ha lenaneo la medumo le qetilwe)

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo le Mongolo di ya amana lenaneong lena.

KEREITI 2 KOTARA 3-4

MONGOLO

Mantswe a fetohang: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho phecola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho sheba diphethoho tse ka fetolang moelelo wa lentswe kapa wa polelo.

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha ba se ba ithutile bongata ba mongolo o kopaneng, ba laele hore ba etse mosebetsi ona ka **MONGOLO O KOPANENG**.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya Mongolo, baithuti ba tla matlafatsa bokgoni ba bona ha ho ngola ka mongolo o kopaneng ka ho phetha medumo le mantswe a ithutilweng bekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi.
- 3 Ka mora moo bolella baithuti ho ngola dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng, ba tlola mola pele ho nomoro e nngwe le e nngwe.
- 4 Ngola polelo eo ho fanweng ka yona ka moralong wa thuto tlapangollong pela nomoro ya 1, ka tsela ena:

- Ke batla buka.
- 5** Laela baithuti ho kopolla dipolelo dibukeng tsa bona.
- 6** Latela ka ho laela baithuti ho ngola maemedi a fapaneng pela dinomoro ka tsela ena:
- Ke
  - Le
  - Re
  - Ba
- 7** Laela baithuti ho ngololla dipolelo, ba sebedisa e nngwe le e nngwe ya maemedi.
- 8** Hopotsa baithuti hore ena ke tshebetso ya potlako ho sheba hore na ba ntse ba hopola ho ngola medumo le mantswe ao ba seng ba ithutile ona.
- 9** Tsebisa baithuti hore ba lekola tsebo ya bona ya difoniki le mongolo.
- 10** Qetellong ya thuto, ngola dipolelo ka nepo tlapangolong, o bitsa medumo ebile o hlalosa tsela/mohato wa mongolo o kopaneng ha o etsa jwalo.
- 11** Botsa baithuti ho tshwaya paterone eo ba e bonang, jwaloka: moo polelo e fetohang teng.
- 12** Sehella paterone e nngwe le e nngwe mola:
- Ke batla buka.
  - Le batla buka.
  - Re batla buka.
  - Ba batla buka.
- 13** Laela baithuti ho sebedisa pensele ya mmala itokisetsa mosebetsi.
- 14** Bollella baithuti hore ha ba ile ba thatafalla ho hopola medumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a bekeng eo no ntlafatsa mosebetsi oo.
- 15** Qetellong ya letsatsi phutha dibuka tsa baithuti mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokang thuso. Baithuti ba bang ba ka hlolwa ke difoniki ha ba bang ba ka hlolwa ke mongolo o kopaneng.

KEREITI 3 KOTARA 1-2

MONGOLO

Mantswe a Bonngwe le Bongata: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho phekola kapa ho matlafatsa tsebo ya baithuti ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntlafatsa tsebo ya ho bala ka ho thusa baithuti ho lekola dipaterone tse fetolang lentswe ho ya ka sehlongwa pele sa lebitso

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha mongolo wa baithuti o kopaneng o se o kgotsofatsa ba laele hore ba qetele mosebetsi ona ka mongolo o kopaneng.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya Mongolo, baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo o kopaneng ka ho phetha mantswe a rutuweng dibekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi le sehlooho **Bonngwe le Bongata ba Mantswe.**
- 3 Ka mora moo, bolella baithuti ho ngola dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng ba etse sena ba tlola mela pele ho nomoro e nngwe le e nngwe.
- 4 Hopotsa baithuti hore ona ke mosebetsi wa potlako ho lekola hore ba tseba ho ngola medumo le mantswe ao ba seng ba ithutile ona.
- 5 Bolella baithuti hore ba tlo lekola mosebetsi wa bona wa difoniki le mongolo.
- 6 Bitsa mantswe a bonngwe ho tswa moralong wa thuto. Baithuti ba lokela ho ngola mantswe ana pela dinomoro tseo ba di ngotseng ka tsela ena.
  - motho
  - lesapo
  - seeta
  - nonyana
  - bohobe
- 7 Kamora mona, laela baithuti ho ngola bongata ba mantswe ana.
- 8 Metsotsong e mehlano ya ho qetela ya thuto, ngola dikarabo tlapangollong, o bitsa medumo ebile o hlalosa mokgwa/tsamaiso ya mongolo o kopaneng.
- 9 Botsa baithuti ho supa paterone eo ba e bonang, jwaloka moo mantswe a fetohang.
- 10 Seha mola ka tlasa dipaterone ka tsela ena.

Mantswe a Bonngwe le Bongata

- 1 motho
batho
- 2 lesapo
masapo
- 3 seeta
dieta

4 nonyana
dinonyana

5 bohobe
mahobe

- 11 Bolella baithuti ho nahana ka moo mantswe ana a fetohang ka teng ha ba bala le ha ba ngola.
- 12 Laela baithuti ho sebedisa pensele ya mmala ho tshwaya mosebetsi wa bona.
- 13 Bolella baithuti hore ha ba thatafalletswe ke ho hopola medumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a bekeng eo ho ikwetlisetsa mosebetsi ona.
- 14 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokang thuso. Baithuti ba itseng ba ka thatafallwa ke medumo, ha ba bang ba ka thatafallwa ke mongolo o kopaneng!

KEREITI YA 3 KOTARA YA 3-4

MONGOLO

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata: Mantaha o mong le o mong.

Sepheo: Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho lemoha tsela eo mantswe a fetohang ka yona dipolelong ho ya ka mofuta wa lebitso.

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha mongolo wa baithuti o kopaneng o se o kgotsafatsa, ba laele hore ba etse mosebetsi ona ka mongolo o kopaneng.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya mongolo, baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo o kopaneng ka ho phetha mantswe eo ba ithutileng ona bekeng tse fetileng.
  - 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona ba ngole letsatsi le sehlooho
- Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata**
- 3 Ka mora moo, ba bolelle hore ba ngole dinomoro 1-5 ka pela mola o ka thoko bukeng ba tlole mela pakeng tsa dinomoro.
  - 4 Hopotsa baithuti hore ona ke mosebetsi wa potlako ho lekola hore na ba ntse ba hopola ho ngola mantswe eo ba ithutileng ona.
  - 5 Bolella baithuti hore ba tlo lekola medumo le mongolo wa bona.
  - 6 Bitsa dipolelo tsa bonngwe ho tswa moralong wa thuto. Baithuti ba ngole dipolelo tsena pela dinomoro tseo ba di ngotseng.

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata

- 1 Ho na le motho ka tlung.
- 2 Ntja e ja lesapo.
- 3 Seeta sa ka se lahlehile.
- 4 Nonyana e fofela hodimo.

- 5 Mme o rekile bohobe bo monate.
- 7 Ka mora mona, laela baithuti ba ngole dipolelo tsena ba fetola mantswe a bonngwe ho bongata.
- 8 Metsotsong ya ho qetela ya thuto, ngola dipolelo tse nepahetseng tlapangollong, o bitsa medumo ebile o hlalosa mokgwa le tsela ya ho ngola mongolo o kopaneng.
- 9 Kopa baithuti ho supa paterone e nngwe le e nngwe eo ba e bonang, jwaloka ka moo lentswe le fetohang teng.
- 10 Seha mola ka tlasa dipaterone tsena ka tsela ena:
Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata
  - 1 Ho na le motho ka tlung.
Ho na le batho ka tlung.
  - 2 Ntja ya ka e ja lesapo.
Ntja ya ka e ja masapo.
  - 3 Seeta sa ka se lahlehile.
Dieta tsa ka di lahlehile.
  - 4 Nonyana e fofela hodimo.
Dinonyana di fofela hodimo
  - 5 Mme o rekile bohobe bo monate.
Mme o rekile mahobe a monate.
- 11 Bolella baithuti ho ehlwa dipaterone tsena ha ba ngola kapa ha ba bala.
- 12 Laela baithuti ba nke pensele ya mmala ba tshwaye mosebetsi wa bona.
- 13 Bollella baithuti hore ha ba thatafalletswe ke ho hopola modumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a beke eo ho matlafatsa bokgoni ba bona ba mosebetsi ona.
- 14 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi o ngole mabitso a baithuti ba hlohang thuso. Baithuti ba itseng ba tla thatafallwa ke difoniki ha ba bang ba tla thatafallwa ke mongolo o kopaneng.

MEDUMO

Ho Phetha medumo ka mokgwa wa ho Arola le ho Kopanya: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe.

Sepheo: Ho ntshetsa pele tlhokomediso ya medumo le bokgoni ba ho kopanya le ho arola difoneme le dinoko tse rutuweng, hore ba be le bokgoni ba ho bala ka boikemelo. Ho eketsa bokgoni ba baithuti ba ho lemoha medumo le dinoko ha bonolo.

Seo ke se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Bitsa lentswe: **apole**
- 3 Arola lentswe ka medumo, ka tsela ena: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 4 Qapodisa modumo wa pele wa lentswe: /a/

- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /p/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /o/
- 7 Qapodisa modumo wa bone wa lentswe: /le/
- 8 Qapodisa modumo wa ho qetela wa lentswe: /e/
- 9 Ngola lentswe tlapangolong: **apole**
- 10 Supa o bontshe baithuti ho kopanya modumo ho etsa lentswe: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/= apole
- 11 Ka mora moo, qapodisa senoko sa pele sa lentswe: /a/
- 12 Qapodisa senoko sa bobedi sa lentswe: /po/
- 13 Qapodisa senoko sa boraro sa lentswe: /le/
- 14 Bontsha ka ho supa le ho kopanya dinoko ho bopa lentswe: /a/-/po/-/le/
- 15 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

Seo re se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le le leng la thuto ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **pere**
- 3 Botsa baithuti hore: Modumo wa pele ke ofe? /p/
- 4 Botsa baithuti hore: Modumo wa bobedi ke ofe? /e/
- 5 Botsa baithuti hore: Modumo wa boraro ke ofe? /r/
- 6 Botsa baithuti hore: Modumo wa ho qetela ke ofe? /e/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka modumo eo le bopilweng ka yona: /p/-/e/-/r/-/e/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **pere**
- 9 Laela baithuti ho kopanya modumo le wena ho bopa lentswe: /p/-/e/-/r/-/e/
- 10 Botsa baithuti hore: Senoko sa pele sa lentswe ke sefe? /pe/
- 11 Botsa baithuti hore: Senoko sa bobedi ke sefe? /re/
- 12 Bolella baithuti ho kopanya dinoko ho bopa/etsa lentswe: /pe/-/re/ = pere
- 13 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

O a etsa (moithuti)

- 1 Bolella baithuti ba ntshe dibuka tsa bona ba ngole letsatsi le sehlooho: **Mantswe a p**
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti ba ngole dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng
- 3 Bitsa dinoko tse hlano kapa mantswe ho tswa moralong wa thuto.
- 4 Baithuti ba ngole mantswe ana pela nomoro e nepahetseng. Ba sebedise tsebo ya bona ya ho arola le ho kopanya ho ba thusa ho peleta mantswe ana.
- 5 Baithuti ba sehe mola ka tlasa modumo o ka sehloohong.
- 6 Metsotsong e mebedi e qetelang ya thuto, ngola mantswe a nepahetseng tlapangolong, ebe o sehella modumo o ka sehloohong.
- 7 Bolella baithuti ho tshwaya mesebetsi ya bona ka pensele ya mmala.
- 8 Hlalosetsa baithuti hore ba tla ithuta ho ngola modumo o na ka mongolo o kopaneng thutong e latelang.

Kantle ho karolo e hodimo e tshwailweng, mosebetsi ona o tshwana le wa Kereiti 1–2 wa Labone le leng le le leng.

MONGOLO

Ho ngola tlhaku/ditlhaku le mantswe a matjha: Mantaha le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba baithuti ba ho ngola dikerafeme tse nyalanang le difoneme tse seng di rutilwe.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tsa modumo o seng o rutilwe ka mongolo o kopaneng ka nepo.
- 2 Ruta boholo le bonnyane ba tlhaku e nngwe le e nngwe.
- 3 Bontsha o ngola modumo tlapangollong, hlalosa tsela/mohato eo tlhaku e bopuwang ka yona.
- 4 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi ba behe dihloho tsa bona ditafoleng tsa bona.
- 5 Ebe, o ema o furalletse baithuti o phahamisitse letsoho la hao le letona.
- 6 Bolella baithuti bana ba sebedisang letsoho le letona ho o latela/etsisa ha o ngola tlhaku/ditlhaku moyeng.
- 7 Ka mora mona, pheta ketso ena le baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi.
- 8 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 9 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 10 Qetellong, bontsha baithuti ho bopa tlhaku/ditlhaku le mantswe tlapangollong.
- 11 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 12 Ha o bontsha ketso ya ho ngola, hatella ka moo ditlhaku tsa mongolo o kopaneng di harelanang kapa di tshwaranang ka teng.
- 13 Baithuti ba sehelle modumo lentsweng kapa polelong e nngwe le e nngwe mola.

Kantle ho polelo ya bo 12, mosebetsi ona o tshwana hantle le wa Kereiti ya 1–2.

MEDUMO

Ho fapanya ditlhaku: Labone la beke e nngwe le e nngwe:

Sepheo: Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho lemoha le ho supa phethoho e le nngwe lentsweng e fetolang moelelo wa lentse.

Ke a etsa .....(titjhere)

- 1 Hlalosa hore kajeno, re tlo matlafatsa bokgoni ba rona ba ho fumana diphetoho tse nnyane mantsweng. Sena se re thusa ho ntshetsa pele bokgoni ba rona ba ho bala.
- 2 Ngola mantswe a mabedi eo ho fanweng ka yona moralong wa thuto tlapangollong, jwaloka: pere, bere

- 3 Hlalosa hore re tlo leka ho supa hore ke modumo ofe o le mong o fapaneng mantsweng ana a mabedi.
- 4 Bontsha barutwana ha o supa phapang ya mantswa: pere, bere
- 5 Hlalosa hore a fapane kae, mohlala: /p/ le /b/ medumo ena e fapane empa e meng kaofela lentsweng e ya tshwana.

Re a etsa...(titjhere le baithuti)

Karolo ya 1

- 1 Ngola mantswa a mabedi eo o a filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: sela, sala
- 2 Botsa baithuti: Mantswa ana a mabedi a fapane kae?
- 3 Bitsa moithuti a le mong ho tlo sehella seo mantswa ana a mabedi se fapanang ka sona, mohlala: sela, sala
- 4 Hlalosa phapang pakeng tsa mantswa ana a mabedi.

Karolo ya 2

- 1 Ngola lentswa le o le filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: bela
- 2 Botsa baithuti: **Ke modumo ofe o ka o fetolang lentsweng lena ho le etsa lentswa le letjha?**
- 3 Ngola lenane la mantswa a fapaneng a matjha eo bathuti ba o fang ona, mohlala: bula, bala, pula, fula, sela

Ke a etsa...

- 1 Ngola lentswa le o le filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: mela
- 2 Botsa baithuti sena: **Ke modumo ofe o le mong e o ka o fetolang lentsweng lena ho etsa lentswa le letjha?**
- 3 Laela baithuti ho etsa mantswa a mang a mangata a matjha, ba fetola fela modumo o le mong lentsweng leo.
- 4 Qetellong ya thuto, bitsa baithuti ka bonngwe.
- 5 Bitsa baithuti hore ba tlo ngolla mantswa a bona a matjha tlapangollong.
- 6 Bala mantswa kaofela, o hlalose hore ke modumo o feng o fetotsweng lentsweng le leng le le leng. **bela, pela, mala, fela**

MEDUMO

Bopa/Fumana lentswa: Labohlano la beke e nngwe le e nngwe.

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho matlafatsa tsebo ya bona ya difoniki tse rutuweng. Ho fa baithuti monyetla ba ho matlafatsa bokgoni ba ho bopa mantswa. Ho eketsa temoho e bonolo ya mantswa:

Taka tafole ena tlapangollong. Ngola medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi. E ka kenyetse le dihlongwapele.

ph-	i	p	ntl-
th-	b	a	u
l	e	m	t

Etsa ka ho bontsha

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**ph**/ le /**th**/
- 2 Etsa boikgoptsa ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangollong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /th/-/i/-/b/-/a/ = thiba
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /th/ le /ph/ feela.
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentse le leng jwang, jwaloka: /b/-/u/-/l/-/a/=bula
- 7 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe a mang ba sebedisa medumo ya beke jwaloka, “phetha” kapa mantswe a senang modumo wa beke, “leba”

Ho etswang ke baithuti

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: ph, th
- 2 Laela baithuti ho qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **pheta, phala, phela, thiba, thebe, thepa, thuba, thula, matha, phutha lema, leba, lepa, ntle, mantle.**

Kantle le mosebetsi o tshwailweng, mosebetsi ona o tshwana le wa Gr 1–2 Labohlano la beke e nngwe le e nngwe.

Ho Bala ka Kopanelo le Maano a Kutlwisiso.

Pale e tjha ya ho bala ka kopanelo e balwa beke le beke.

Ho bala ka kopanelo ho etswa ka mokgwa o latelang.:

Mantaha Boitokisetso pele o bala

Labobedi Padiso ya pele.

Labone Padiso ya bobedi

Labohlano Diketsahalo/mesebetsi kamora ho bala

Ha o itokisetsa ho bala ka kopanelo, etsa bonnete ba hore baithuti ba dutse hantle moo ba tla kgonang ho bona buka e kgolo hantle.

Hopotsa baithuti ka seo o se lebelletseng ka nako ya ho bala ka kopanelo jwaleka:

- Dula hantle o kgutsitse.
- **Beha matsoho a hao pakeng tsa dirope / (phutha matsoho a hao).**
- **Tadima ka hlooko o nahane ka pale.**
- **Kgutsang (bontsha ka ho beha monwana molomong)**

Sepheo sa bohlokwa sa ho bala ka kopanelo lenaneong lena, ke se latelang:

- 1** *Baithuti ba ba le boiphihelo ba hore ho jwang ho bala pale e boima, ba bile ba e bala kaofela ba le bang. Hobane baithuti ha ba na taba le tataiso kapa tsamaiso e nepahetseng ya ho bala, ba ka tsepamisa maikutlo a bona dikateng tsa pale le dibapadi. Baithuti ba ka natefelwa ke dipale, le ho ba le lerato la ho bala.*
- 2** *Ha titjhere a ntse a balla pale hodimo, 'O kgona le ho ka bontsha bokgoni kapa boiphihlelo ba ho bala ho tloha leqhepeng le qalang ho isa leqhepeng la ho qetela, O bala ho tloha hodimo leqhepeng ho ya tlase, a boele a bale ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona. O elellwa le ho hlalosa matshwao ohle a puo, hape o bala ka thello, ka nako e nepahetseng, hape o bontsha ka maikutlo ho totobatsa moelelo wa pale. Baithuti ba bokella tsebo e ngata ba sa elellwe ha ba mametse mmadi ya balang ka thello.*
- 3** *Ha titjhere antse a bala, O kenyelletsa le ho fana ka tlhaloso ya mantswa ka ho: Ho supa karolo ya setshwantsho, ka ho bontsha ka diketso, a bile a sebedisa sehalo sa hae. Titjhere hape o hlalosa se bolelwang, a bontsha ka diketso ha a hlalosa lentswe kapa polelo paleng. Ho mamela titjhere le ho mo shebella, baithuti ba iphumanela bokgoni le boqhetseke ba puo e ntjha.*
- 4** *Ntho ya bohlokwa, ka nako ya ho bala ka kopanelo, titjhere o lokela ho ruta baithuti ho nahana ka pale, le ka moo ba ka bopang kutlwisiso ya bona ya pale. Lenaneng lena, re kgethile ho bopa bokgoni ba kutlwisiso ka ho bontsha le ho ruta mekgwa e fapaneng ya kutlwisiso. Mekgwa ena e fapaneng ya kutlwisiso, e a sebediswa:*
  - *Ho lepa*
  - *Ho bopa setshwantsho ka hlohong*
  - *Fuputsa seratswana*
  - *Ho akaretsa*
  - *Ho nahana ka seratswana (Ke a ipotsa)*
  - *Ho amanya/kopanya dintlha*
  - *Ho etsa qeto ka dintho tseo o senang bonnete ba tsona.*
  - *Ho lekola/ Tekolo/Hlahloba*

MAANO AHO BALA KA KUTLWISISO

Tafole e ka tlase e fana ka tlhahisoleseding ka leano le leng le le leng:

Leano la 1: ho lepa/noha	
Tlhaloso	Ha baithuti ba lepa kapa ba noha, ba bua ka seo ba nahanang hore se tla etsahala paleng. Baithuti ba noha se tla etsahala ba shebile ditshwantsho bukeng. Hape ba ka noha se tla etsahala kamorao ho hore ba bale leqephe le le leng la pale. Qetellong, baithuti ba ka lepa le hore ebe pale ena e tla fella jwang.
<i>Sepheo:</i>	<i>Hore baithuti ba kgone ho noha, o ba thusa hore ba nahane ka pale le pele ba e bala. Baithuti ba lokela ho sebedisa lesedi le itseng ho leka ho fumana hore dibapadi ke bo mang, le hore ke diketsahalo dife tse tla etsahala. Ka ho noha baithuti ba kgona ho bontsha kutlwisiso ya bokgoni ba ho nahana ka pale.</i>
Mehato: (<i>Ho noha pale ka ditshwantsho</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Sheba setshwantsho 2 Botsa baithuti hore: O nahana hore ho etsahala eng moo? 3 Neha baithuti sebaka sa ho nahana ka potso. 4 Ha baithuti ba sa kgone ho fana ka dikarabo, ba etsetse mohlala wa 5 karabo ya potso eo. 6 Bontsha ka moo ditshwantsho di kgonang ho hokahana le ho bontsha kopano ya ho bopa pale.
Mehlala (<i>Ho lepa ka ditshwantsho</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1 O nahana hore ho etsahala eng mona? 2 Ebe o nahana hore sebakadi sena se ikutlwa jwang? Hobaneng o nahana jwalo? 3 O nahana hore o tlo bona eng setshwantshong se latelang?
Mehato <i>Ho lepa ka diketsahalo tsa seratswana</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala leqephe la pale 2 Botsa baithuti hore: O nahana hore ho tlo etsahalang kamora mo? 3 Neha baithuti sebaka sa ho nahana ka dipotso. 4 Ha baithuti ba sa kgone ho araba, ba fe mohlala wa karabo ya potso.
Mehlala <i>Ho lepa ka diketsahalo tsa seratswana</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1 O nahana hore se tla etsahala ka mora ho mona ke sefe? 2 Ha o nahana, sebakadi sena se tla etsang kamora moo? 3 O nahana hore pale ena e tla fella jwang?
Leano la 2: Ho bopa setshwantso ka hlohong	
Tlhaloso	Ha baithuti ba iketsetsa setshwantsho ka hlohong tsa bona, ba lokela ho nahana ka se etsahalang paleng jwaleka ketsahalo ho tswa papading ya kalaneng/baesekopo. Ba leke ho bona ketsahalo ya pale dikelellong tsa bona.
<i>Sepheo</i>	<i>Ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ho thusa ho fana ka ditlhaloso tsa mantswe a hlahellang leqepheng ka ho di fetolela papading e tshwanang le baesekopo ka hlohong ya moithuti. Ebile e thusa baithuti ho bona ka moo diketsahalo tse latelang di kopanang ka hokahanang kaofela. Hona ho thusa ho bo le kutlwisiso ya pale ka kakaretso ntle le ho ho bona leqephe le leqephe.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Bua tjena: Jwale re tlilo nahana le ho ipopela setshwantsho sa pale dikelellong tsa rona jwaleka ha eka re shebile baesekopo. 3 Laela baithuti ho tutubala. Hlalosetsa baithuti ho mamela mantswe, ebe a bapala baesekopo ka dikelellong tsa bona. 4 Bala seratswana hape. 5 Bolella baithuti hore ba iketsetse setshwantsho ka dikelellong tsa bona (Ba bontshe hore ba etseng)

Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta

	<p>6 Botsa baithuti: Le bona eng? (Ho etsahetse eng baesekopong)?</p> <p>7 Mamela dikarabo tsa baithuti le ho buisana tsona. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa bona di tsamaisana le se etsahetseng paleng.</p>
Mehlala.	<p>E kare ya mmona Joe a hlola lebelo. Ke bona hantle ha mofufutso o tswa phatleng ya hae, o fofela hohle. Ke bona mahlo a shebile palong ya qetelo, le mmele o sebetsang ka thata ka moo o ka kgonang,</p> <p>O ipopetse setshwantsho sefe kelellong ya hao? Ho etsahetse eng baesekopong ya hao.</p>
Leano la 3: Ho fuputsa Seratswana	
Tlhaloso	Dipotso tse fuputswang, ke dipotso tsa mantlha tse bobebe/amohelehileng tse hlahellang seratswaneng sa kutlwisiso. Tsena ke dipotso tse thusang baithuti ho nahana kapa ho sheba mantswe leqepheng leo ba le badileng ho ka ikgopotsa ditaba kapa molaetsa wa teng.
Sepheo	<i>Tsena ke dipotso tse bobebe tse ho thusang ho hlokomela/ ho bontsha kutlwisiso ya mantswe leqepheng leo o le balang. Leano lena le bontsha baithuti hore o ka elellwa le ho fuputsa /batla mantswe a bohlokwa jwang a tlang ho o thusa ho araba dipotso.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Botsa baithuti potso ka tlhahisoleseding ho tswa seratswaneng, jwaleka: Ebe Joe o ne a batla ho hlola mang? 3 Dumella baithuti ho araba dipotso. 4 ELA HLOOKO: Thusa baithuti ho fumana dikarabo ho elellwa mantswe a sehlooho a bohlokwa le ho fuputsa mantswe ao seratswaneng. Hona hot la ba thusa ho fihlella dikarabo.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Ke mang eo Joe a batlang ho mo hlola mabelong? 2 Ke eng seo Joe a se entseng pele ho mabelo? 3 Joe o kwetliseditse mabelo neng? 4 Mabelo a ne a tshwaretswe hokae?
Leano la 4: Kakaretso	
Tlhaloso	<p>Ha baithuti ba akaretsa, ba nahana ka tse etsahetseng paleng. Hape ba ka nahana ka dintho tse kang:</p> <p>Ke eng seo ba se ratileng ka pale ena? Ba ithutileng eng paleng ena?</p>
Sepheo	<i>Kakaretso e bontsha hore baithuti ba nahanne le ho utlwisisa tsohle ka pale. Ho kopa baithuti ho akaretsa pale, ke tsela e lokileng ya ho bona hore ba utlwisisa ha kae.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana. 2 Hopotsa baithuti: Ha re akaretsa, re nahana ka dikarolo tsa bohlokwa tsa pale. Re ka nahana hape ka tseo re di ratileng paleng, le hore re ithutile eng paleng ena. 3 Neha baithuti motsotso ho nahana ka pale. 4 Laela baithuti ho qoqa ka bobedi ba arolelana kakaretso ya pale le motswalle.
	5 Qetellong, o ka kopa baithuti ho ngola kakaretso ya bona ya pale, ba sebedisa foreimi ya ho ngola ho ba tataisa.
Mehlala	<p>Pale: Joe o hapa lebelo.</p> <p>Baithuti ba ka akaretsa pale tjena:</p> <p>Pale ena e bua ka: Moshanyana ya bitswang Joe ya batlang ho hlola, moshanyana ya neng a matha ho feta bohle sekolong, eleng Sizwe. Joe o ne a ikwetlisa kamehla, qetellong a kgona ho hlola Sizwe.</p>

	<p>Ke ratile karolo eo Joe a kgaolang thapo ya tlhoho ha a fihla qetellong ya lebelo. Ho ne ho thabisa haholo.</p> <p>Ke ithutile hore ha o sebetsa ka thata o sa nyahame, o tla atleha qetellong.</p>
Leano la 5: Nahana ka seratswana.(Ke a ipotsa)	
Tlhaloso	Ha titjhere a ipotsa, o ipotsa a buela hodimo ka seratswana O batla baithuti ba utlwe seo a nahanang ka sona kaseratswana.
Sepheo	<p><i>Ha bontsha ka ho etsa, ho nahana/ho ipotsa ka seratswana ho ruta baithuti dintho tse na tse pedi. Ya pele, re ruta baithuti hore babadi ba hlwahlwa ha ba bale mantswa feela, empa ba nahana ka seo ba se balang. Ya bobedi, re bontsha baithuti mekgwa e fapaneng ya menahano ya babadi ba hlwahlwa ka seratswana seo ba se balang.</i></p> <p><i>Ka ho etsa jwalo, re ruta baithuti ho ba le bokgoni ba ho ka iqapela le ho seholla seratswana. Ha nako e ntse e tsamaya, baithuti ba tla kgona ho iketsetsa tse na ka bo bona.</i></p>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana tse leqepheng 2 Nahana ka potso kapa mohopolo oo mmadi ya balang ka thello a ka bang le ona ha a bala seratswana. (Mehopolo ho se ho fanwe ka yona padisong ya pele le ya bobedi, ha ho balwa mabolokong a Moralo wa Thuto. 3 Bua tjena: Ke bona/ ke hlokomela-- 4 Bua tjena: Ke ipotsa hore? 5 Baithuti ha ba hloke ho araba dipotso.
Mohlala	<p>Ke bona Sizwe a tsheha, ha Joe a kenela lebelo.</p> <p>Ke ipotsa hore, ebe sena se ke ke sa utlwisa Joe bohloko na?</p>
Leano la 6: Ho amanya diketsahalo	
Tlhaloso	Ha baithuti ba kopanya/amanya dintlha, Ba bapisa pale le diketsahalo tse etsahetseng bophelong ba bona.(maphelong a bona) kapa ba e bapisa le seo ba kileng ba se bala.(bapisa tema le tema e nngwe) kapa ntho e nngwe e etsahetseng kae kae (lefatsheng.)
Sepheo	<i>Ho kopanya/amanya dintlha ho thusa baithuti ho utlwisa seratswana ka botebo le ho kopanya dintho tse ding tse seng di le teng tse etsahetseng ho bona. Ho bontsha baithuti hore b aka etsa papiso ya pale le pale e nngwe, pale wa e bapisa le bophelo ba hao, kapa wa e bapisa le diketsahalo tse teng mona lefatsheng – – – kapa tlhahisoleseding e tsejwang lefatsheng lohle.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Botsa baithuti potso ena: Ke nakong efe moo o neng o labalabela ho ba mohlodi? 3 Bontsha le ho fana ka mohlala wa ho araba potso, e tshwanang le ena: Ha Joe o ne a labalabela ho ka hlola lebelong, O ile a nkgopotsa ka moo re neng re hlodisana le moholwane wa ka sekolong ka teng. Kamehla moholwane o ne a fumana matshwao a hodimodimo dithutong tsohle, batswadi ba rona ba ne ba ikgantsa ka yena. Le nna ke ne ke batla hore ba ikgantshe ka nna.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Wena, sena se ho hopotsa eng ka bophelo ba hao? 2 Bolela nako eo sena kapa se tshwanang le sona se neng se etsahale ho wena? 3 Haeba o ne o le Joe, o nahana hore o ne o ka etsang ha Sizwe a ho tsheha? 4 O nahana hore Sizwe o ile a ikutlwa jwang hoba Joe a mo hlola? 5 Ebe ke sebakadi sefe seo o se tsebang se ho hopotsang ketso ena?

Leano la 7: Ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang, empa o se na bonnete ba tsona.	
Tlhaloso	<p>Ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang empa o sena bonnete ba tsona, le ho sebedisa seo o se tsebang, le seo o ntseng o se bala, moo o nang le bokgoni ba ho ka lepa kapa ho noha (guess) se leng sio paleng. Sena se bolela hore o kgona ho ka bala pakeng tsa mela, e leng ho elellwa ketso kapa taba e itseng eo ho sa bueng ka yona paleng ena.</p> <p>Ka nako e nngwe, mongodi ha a ngole ditaba kaofela ka botebo, empa o siya ditaba tse ding di sa fella, e le hore mmadi a iketsetse qeto le ho iphumanela dikarabo ka bo yena.</p>
Sepheo	<i>Baithuti ba hloka ho sebetsana le dikarolo tsa pale ba tle ba kgone ho ka bala dipakeng tsa mela. Hore ba fihlele sena, ba lokela ho sebedisa seo ba se badileng mmoho le seo ba se tsebang ho iphumanela taba e sa ngolwang empa ho buuwa ka yona kapa e sa ngolwang mona paleng.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng 2 Botsa baithuti: Ke eng seo o se tsebang ka sena? Ebe seratswana sona se bolelang? 3 Botsa baithuti: Ke eng seo re ka se nohang hape ka seratswana sena? Ebe ho na le seo seratswana se sa re bolelleng sona? 4 Botsa baithuti: Ke eng eo re ka e bolelang/nahanang ka Joe ho ya ka tsela eo a neng a ikwetlisa ka yona? 5 Botsa baithuti: Mamela le ho buisana ka dikarabo tsa baithuti. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa baithuti di a utlwahala le hore di na le kelello. 6 Ha baithuti ba sokola kapa ba na le bothata ba ho ka araba, ba fe mohlala oo ba ka o bapisang le seo ba se tsebang 7 Sebedisa tse latelang, Foreimi ya dipolelo ho ka thusa: 8 E itshetlehile hodima ... Ke nahana hore ...
Mohlala	<p>Seratswana</p> <p>Moholwane wa ka o ile a etsa kopo yah o ya Yunibesiting. Ha ke fihla hae, ke fumana maholwane a tshwere lengolo abile a bobosela. Mme yena o ne a lla a bile a bososela, a mo hakile.</p> <p>Papiso/ ho amanya</p> <p>Ka mabaka a hobane Moholwane/Abuti o kentse kopo ya sebaka mane Univesiting, le hore o tshwere lengolo a thabile haholo, ke noha hore kopo ya hae e amohetswe.</p>
Leano la 8: Ho etsa hlahlobo/Tekolo	
Tlhaloso	Ha re lekola pale ena, o ka lekola le ho hlahloba karolwana ka nngwe ya pale ena.
Sepheo	<i>Baithuti ba tshwanetse ho rutwa ho lekola le ho hlahloba seratswana, le ho fana ka mabaka a tekolo kapa hlahlobo ya bona.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana se leqepheng. 2 Botsa baithuti potso e lekolang, ba kope ho fana ka mabaka a dikarabo tsa bona. Mohlala: Ebe o nahana hore X o entse ntho e nepahetseng? Hobaneng ha o rialo? Fana ka mabaka a karabo ya hao. 3 Mamela le ho buisana ka dikarabo tsa baithuti. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa baithuti di a utlwahala le hore di na le kelello. 4 Haeba baithuti ba a sokola, arolelana/sebedisa tekolo ya hao e le mohlala: Ke nahana hore X o entse ntho e nepahetseng hobane X

Mohlala

Dipotso tse ding tsa Tekolo di qala tjena:

- 1 O nahana hore----
- 2 O dumellana le--
- 3 maikutlo a hao ke---
- 4 Ebe o rata----

Ka tlase ke ditlhaloso tsa mekgwa ya ho ruta mohato o mong le o mong wa ho bala ka kopanelo.

Thuto: **Pele o bala**; Padiso ya pele; Padiso ya bobedi le ka morao ho ho bala.

Tlhaloso ena e thusa hore ho be le kutlwisiso e utlwahalang e etsang hore padiso e tsamaye mmoho le thuto e nngwe le e nngwe e rutwang.

HO BALA KA KOPANELO: BOITOKISETSO PELE O BALA.**HO BALA KA KUTLWISISO: LEANO: HO LEPA/HO NOHA.**

Ha re itokisetsa ho bala, re bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ka ho ruta baithuti ho nahana ka pale, pele ba bala.

- 1 Bolella baithuti hore kajeno ba tlile ho shebana le ditshwantsho tse hlahellang paleng., ebe ba nahana ka pale.
- 2 Bolella baithuti hore ka lebaka la seo ba se bonang, ba tla lepa/noha ka diketsahalo paleng. Hona ho bolela hore ba tlile ho sebedisa ditshwantsho tse bukeng ho leka ho noha seo pale e buang ka sona.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ba se shebe setshwantsho ka seng bukeng. Ba shebe ka moo ditshwantsho kaofela tsa buka di amanang, e le ho fumana hore di kopana jwang kapa di tsamaelana jwang. Setshwantsho ka seng se lokela hoba le kopano le ditshwantsho tsohle tse bukeng, mme di leke ho bontsha kopano/ tsamaelano ya pale kaofela.
- 4 Bontsha baithuti bokantle ba buka le ho bala Sehlooho sa buka o balla hodimo.
- 5 Botsa baithuti hore: Ha o nahana ho etsahala eng paleng ena?
- 6 Ka mora moo: Sheba setshwantsho ka seng sa pale, ebe o botsa baithuti dipotso.
  - a Ebe o bona eng mona setshwantshong?
  - b O nahana hore ho etsahala eng moo?
  - c O nahana hore hot la etsahala eng kamorao ho moo?
- 7 Haeba baithuti ba sokola ho kopanya diketsahalo kapa dintlha, ba thuse hore ba fihlelle sena.
- 8 Mohlala: Ebe o sa hopola hore moshanyana enwa o ne a etsang leqepheng le fetileng? O etsang jwale? O nahana hore ho etsahala eng jwale?
- 9 Ha o fihla setshwantshong sa ho qetela bukeng, botsa baithuti hore: Ebe o nahana hore pale ena e tla fella jwang (e tla ba potso e lokelang ho ya ka setshwantsho)
- 10 Leboha baithuti k aka tshebetso ya bona ya ho lepa.
- 11 Haeba o na le nako, bala pale ntle le kgefutsa kgetlo le le leng.

HO BALA KA KOPANELO: PADISO YA PELE.

MOKGWA WA HO BALA KA KUTLWISISO: ONA KE MOKGWA O SEBEDISWANG LE HO ELELLWA MORALONG WA THUTO.

Ho Padiso ya pele, re qala ka ho bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha o bala ebile o hlalosa pale ho baithuti. Hape re bontsha ka ketso hore o nahana jwang ka pale. Pele ho ho bala, bolella baithuti hore o tlilo etsa eng. *Bua tjena: Baithuti, ke nako ya ho bala ka kopanelo. Hopola hore ha re bala kapa re mametse pale ho bohlokwa kamehla ho nahana ka pale. Kajeno, ke tlile ho le bontsha kamoo ke nahanang ka teng ka pale. Ke tlo le bontsha sena ka homohlala) iketsetsa setshwantsho ka kelellong ya ka. Ho na ho bolela hore, ha o ntse o bala, o iketsetsa baesekopo ka hloohong ena ya hao.*

- 1 Bala leqephe ka leng ka bo qhetseke le ka thello. Ha o ntse o bala, sebedisa mekgwa e thusang ho hlalosa ho bala, sebedisa diketso, pontsho tse fapaneng tsa sefahleho le lentswe la hao o le theola le ho le phahamisa ho bontsha kutlwisiso e le ho hlalosa diketsahalo.
- 2 Ha ho kgonahala, kgefutsa mme o hlalose lentswe kapa polelo ho baithuti.
- 3 Ka yona nako eo, ya padiso ya pele, re boetse re tsepamisa maikutlo ho bontsheng le ho ruta maano a ho bala ka kutlwisiso ho baithuti.
- 4 Qetellong ya ho leqephe le leng le le leng, o tla bona mabokose a mmala a mabedi, mme a ngotswe tjena: Palo ya pele le Palo ya bobedi.
- 5 Ha o qetile ho balla baithuti leqephe, kgefutsa mme o bontshe hore o nahana ka se ka lebokoseng. Ha o etsa sena o bontsha ka ketso hore o nahana eng ka pale. Ho bohlokwa ho utlwisisa seo o se buang – ha seo se balang se sa utlwahale, se ke sa utlwahala le ho baithuti.
- 6 Leqepheng la ho qetela la pale, ho na le dipotso tse mmalwa tsa Padiso ya pele le ya bobedi ka hara lebokose.
- 7 Dumella baithuti ba fapaneng ho araba dipotso tseo.
- 8 Bontsha baithuti hore ho ka ba le dikarabo tse fapaneng bakeng sa potso e le nngwe, le hore baithuti ba a fapana ka maikutlo,

HO BALA KA KOPANELO: PADISO YA BOBEDI.

LEANO LA KUTLWISISO: LEANO LE SEBEDISWANG LE TLA FUMANWA KA HARA MORALO WA THUTO.

Ho Padiso ya bobedi, re tswella ka ho bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha o balla baithuti, le ho bontsha ka ho etsa ka moo o ka nahanang ka pale. Boela o bolella baithuti hore o tlilo etsa eng. *Bua tjena: Baithuti, ena ke nako ya ho bala ka kopanelo. Hopola hore kamehla ha re bala kapa re mametse pale hobohlokwa ho nahana ka pale. Kajeno, ke batla ho le bontsha hhore o ka nahana ka pale jwang. Ke tlilo etsa tjena, (Mohlala) ke tlilo bopa setshwantsho ka kelellong ya ka ka pale. Hona ho bolela hore ha ke ntse ke bala ke tla iketsetsa baesekopo ka hlohong kapa kelellong ya ka.*

- 1 Ha morao bala leqephe le leng le le leng ka thello le boqhetseke. Ha o ntse o bala, sebedisa diketso, pontsho ya sefahleho, sebedisa le lentswe la hao o le theola o le nyolla ho bontsha kutlwisiso e le ho hlalosa diketsahalo.
- 2 Ka yona nako eo. Ha o bala padiso ya bobedi, O ka bontsha ka ho etsa hore o nahana jwang ka pale.
- 3 Qetellong ya ho bala leqephe, o tla bona mabokose a mmala a mabedi, mme a ngotswe tjena: Palo ya pele le Palo ya bobedi.
- 4 Ha o qetile ho balla baithuti leqephe la pele, kgefutsa mme o bontshe hore o a nahana ka ho bala kapa ho bolela se ka lebokoseng. Ha o etsa sena o bontsha ka ketso hore o *nahana jwang ka pale*. Ho bohlokwa ho utlwisisa seo o se buang – – ha seo se balang se sa utlwahale, se ke ke sa utlwahala le ho baithuti.
- 5 Ka leqepheng la ho qetela la pale, ho na le dipotso tsa Padiso ya pele le ya bobedi ka hara mabokose.
- 6 Neha baithuti ba fapaneng sebaka sa ho araba dipotso.
- 7 Qetellong, laela baithuti ho iketsetsa dipotso ka pale.
  - a Kopa baithuti ho sebetsa ka bonngwe ho nahana ka dipotso tseo ba ka di botsang ka pale eo.
  - b Ha ho hlokahala/kgonahala, hopotsa baithuti ka dipotso tse ding tsa mantswa kapa dipolelo. Mohlala; Mang; Neng; Ho kae; Jwang le Hobaneng; fana ka maikutlo a hao; O nahana hore; lenane jwalojwalo.
  - c Bolella baithuti ho qoqa le ho buisana ba be ba arolelane dipotso.
  - d Ebe o kopa baithuti ho arolelana dipotso le baithuti bohle.
  - e Neha baithuti sebaka sa ho araba dipotso.

HO BALA KA KOPANELO: KA MORAO HO HO BALA

Lebaka la hoba le mesebetsi kamora ho bala, ke ho neha baithuti monyetla wa ho kopanya kutlwisiso ka pale, le ho sebedisa puo e ntjha eo ba ithutileng yona.

Kamorao ho bala ka kopanelo, o tla etsa o mong wa mesebetsi e latelang:

- 1 Ho taka setshwantsho sa pale
- 2 Ho etsa papadi ka pale
- 3 Ho qoqa kapa pheta pale ka molomo.
- 4 Ho araba dipotso ka pale e le ho hlahloba kutlwisiso.

TAKA SETSHWANTSHO KA PALE.

- 1 Laela baithuti ho dula madulong a bona, ba ntshe dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, dipensele le dikeraone
- 2 Bolella baithuti hore ba tlo iketsetsa ditshwantsho ka dikelellong tsa bona ka pale. Hopotsa moithuti hore ha a iketsetsa setshwantsho ka hlohong ya hae, o nahana ka hore ntho ena e shebahala jwang, e nkgwa jwang, ha o e tswara e jwang ebile e utlwahala jwang. Ba bile ba ba le pono ya hore ba ikutlwa jwang ka sebakadi sena, mosebetsi kapa ntho e itseng e fumanwang paleng.

- 3 Botsa baithuti ho tutubala mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 4 Ha o qetile, kopa baithuti ho bula mahlo a bona, ebe o mamela setshwantsho seo ba iketseditseng sona dikelellong tsa bona. Baithuti baka ngola hore setshwantsho sena sa bona se shebshala jwang, se nkgang jwang, tatso ya sona e jwang. jj
- 5 Ebe, baithuti ba sebedisa qaleho ya polelo / e le ho ngola polelo kapa tse pedi ka setshwantsho seo ba ipopetseng sona aka kelellong tsa bona.
- 6 Qetellong, dumella baithuti ho buisana le ho arolelana ka dipono tsa bona le balekane.

HO TSHWANTSHISA PALE (HO QAPA PAPADI KA PALE)

- 1 Beha baithuti mmateng kapa kante moo ho kgutsitseng.
- 2 Bolella baithuti hore kajeno, ba tlilo tshwantsha le ho bapala dikarolo tse itseng tsa pale eo ba e badileng.
- 3 Phahamisa buka e kgolo, hore baithuti ba e bone, ebe o bala leqephe le qalang.
- 4 Laela baithuti ho qapa papadi efe ho tswa paleng
- 5 Tshwantsha/ Bontsha ketso eo le baithuti.
- 6 Pheta hape leqephe ka leng
- 7 Kwetlisa baithuti ho hlokomela matshwao a bontshang hore ba tshwanetse ho kgutsa mme ba mamele ha tithjere e ntse e balaleqephe ha a ntse a ba bontsha ka diketso

MOSEBETSI WA HO NGOLA KAPA HO QOQA KA PALE

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona mme ba mamele ka hloko.
- 2 Latela mehato e moralong wa thuto ho pheta / qoqa pale le baithuti.
- 3 Qalong o tla bontsha ka ho pheta ho hong ho tswang paleng.
- 4 Kamora moo o tla bolella baithuti ho nahana ka ho hong ho tswa paleng –baithuti ba seke ba koposa seo titjhere e se qoqileng
- 5 Ebe baithuti ba BUISANA le balekane ka seo baka se phetang ho tswa paleng.
- 6 Qetellong o tla kopa baithuti ba mmalwa ho pheta meqoqo ya bona ho tswa paleng.
- 7 Haeba thuto ena ke mosebetsi o ngolwang, baithuti bat la rala/ngola mosebetsi dibukeng tsa bona.

NGODISO YA KUTLWISISO

- 1 Pele ho thuto, ngola sehlooho sa seratswana tlapangollong.
- 2 Jwale o ka ngola dipotso tse batlang kutlwisiso tlapangollong, hammoho le qaleho ya dipolelo e le dikarabo (moo ho hlokahalang)
- 3 Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona ba ngole sehlooho.
- 4 Bolella baithuti hore kajeno, ba tlile ho nahana le ho ngola dikarabo tsa dipotso tseo.
- 5 Bala dipotso mmoho le baithuti, mme o hlalose moo ho hlokahalang.
- 6 Bolella baithuti hore ba se ke ba ngola dipotso, ba ngole dikarabo feela.
- 7 Tsamatsamaya pakeng tsa baithuti ho thusa ba nang le bothata/ba sokolang
- 8 Metsotsong e mmedi ya ho qetela, sheba dikarabo tsa baithuti mme o ba dumelle ho etsa ditokiso tsa mosebetsi moo ba fositseng.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha

Sepheo: Ho mamela moithuti ka mong a balla hodimo, le ho aha, ho totobatsa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha moithuti ka mong. Ho dumella le ho fa baithuti bohle ka phaposing monyetla wa ho ikwetlisetsa ho bala medumo ya mantswe, mantswe a hlahang kgafetsa le a makgutshwane, ho arola mantswe a dipolelo tse arohaneng pele a qetela ho ngola mosebetsi wa tsebo kutlwisiso ka bo yena.

Ho molemo ho mamela moithuti ka mong ha a bala bonyane hang ka beke.

SEO O LOKELANG HO SE ETSA LE BAITHUTI BA SA NKENG KAROLO HO BALANENG:

- 1 Pele o qala ka ho bala ka tataiso ya sehlopha, titjhere o lokela ho fa baithuti ba sa nkeng karolo mosebetsi oo ba lokelang ho o etsa ho tswa dibukeng tsa bona, kapa maqepheg a tshebetso.
- 2 Etsa bonnete ba hore Maqephe a bona a tshebetso a sireletsihile ho a boloka ka hara faele kappa mokotlana wa polasitiki.
- 3 Kwetlisa baithuti ka tlwaelo ya ho bala Sesotho ka Tataiso ya sehlopha ka mokgwa o latelang:
  - a Dudisa baithuti mmoho le maqephe a bona a tshebetso a ho bala.
  - b Hlalosetse baithuti ka leqephe la pele la mosebetsi oo ba lokelang ho o etsa.
  - c Bitsa sehlopha ho tlilo o balla.
  - d Hang ha baithuti ba qetile ho bala ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
  - e Laela baithuti ho etsa mosebetsi wa phetoho jwaleka: Titjhere o re; Tlola tlola, itsoke, tsoke, ema! Kapa setulo sa ka le nna.
    - *Ela hloko: 30 metsotso ke nako e telele ho bana ba ba nyenyane ho dula ba sebetsa ba kgutsitse, ka hoo ba lokela ho etsa diphetoho ka ho etsa dihlokiso ho kgatholla mmele.*
  - f Dudusa baithuti hantle le maqephe a bona a tshebetso.
  - g Hlalosetsa baithuti leqephe la tshebetso le latelang leo ba lokelang ho le sebedisa.
  - h Bitsa sehlopha se latelang ho tlilo o balla.
- 4 Ke ntho e ntle ho dudisa baithuti ba senang bokgoni ba ho bala mmoho le ba kgonang hore ha ba bala maqephe a tshebetso ebe moo ba kgonang ho thusanang.

SEBOPEHO SA HO BALA LEQEPHE LA TSHEBETSO:

- 1 Leqephe le leng le le leng la tshebetso le na le mosebetsi e 10 (leshome) beke le beke. Ho na le dihlopha tse 10 tsa ho bala ka tataiso ya sehlopha ka beke. Le ha ho le jwalo sehlopha se seng le se seng se na le monyetla wa ho sebetsa le titjhere hang ka beke. Hona ho bolela hore baithuti ba tla qeta mosebetsi ona ka nako ya dikarolo tse 9.
- 2 **Matshwao a hopotsang baithuti ka seo ba lokelang ho se etsa le tsatsi le letsatsi:**
  - a Molomo o ba hopotsa ho qapodisa mantswe.
  - b Leihlo le ba hopotsa ho bala mantswe.
  - c Ngwana a le mong o ba hopotsa ho bala ka bonngwe.
  - d Bana ba babedi ba hopotsa baithuti ka ho bala ka bobedi.

- e Letsoho le tshwereng pene le ba holopotsa hore ba lokela ho taka kapa ho ngola.
- 3 Lenane la sehlooho la medumo le mantswe a sebediswang kgafetsa a rutwang a lokela ho bolokwa ka hlooko. Dipale tse ntjha di behilwe ka mokgwa wa sebopeho sa medumo le mantswe a tlwaelehileng a beke le beke, mme a kenyelletsa medumo le mantswe a tlwaelehileng a sebedisitsweng nako e fetileng. Hona ho hlalosa hore baithuti ba keke ba bala mantswe ao ba sa a rutwang.

HO ABELA DIHLOPHA SERATSWANA BAKENG SA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA.

- 1 Bekeng tse pedi tse qalang tsa sekolo, mamela moithuti ka mong a bala ka. Sebedisa ruburiki e ka tlase bakeng sa ho beha bana ho ya ka bokgoni ba bona. Arola baithuti ho ya ka dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
- 2 Lenaneng lena ho na le dikarolo tse 10 tsa ho mamela baithuti ha ba bala. Hona ho hlalosa hore o ka etsa dihlopha tse 10. Haeba o etsa dihlopha tse ka tlase ho 10 o tla sebedisa nako e ekeditsweng ho thusa baithuti ba sokolang/nang le mathata.
- 3 Ka hare ho tereka o tla fumana foromo eo o tla ngola mabitso a bana ho ya ka dihlopha, le sebaka se tla o dumella ho tereka tshebetso ya bona ya ho bala ho ya ka dihlopha.
- 4 **Ela hloko:** ruburiki ena e arotse bana ho ya ka bokgoni ba bona ba ho bala.
- 5 Ha ho ena le bana ba bongata boemong bo tshwanang, o ka sebedisa tsebo kutlwisiso e le mokgwa o mong wa ho bopa dihlopha ho ya ka bokgoni bah o bala.
- 6 **Ka phaposing ya baithuti ba 40, ho ka ba le:**
  - Ha ho na sehlopha boemong ba 1, ke sehlotshwana sa baithuti feela.
  - 1 sehlopha boemong ba 2
  - 2 kapa 3 dihlopha boemong ba 3
  - 2 kapa 3 dihlopha boemong ba 4
  - 1 kapa 2 boemong ba 5

Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 1	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 2	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 3	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 4	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 5
<ul style="list-style-type: none"> Moithuti ha a tsebe kapa o tseba mantswe a mmalwa. Moithuti ha a elellwe medumo le tswalano ya ditlhaku. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba mantswe a mmalwa a tlwaelehileng. Moithuti o bonahala a sa elellwe ditlhaku le medumo ya mantswe. Kapa o hloka tataiso ya medumo e fetileng. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng. Moithuti o hloka tataiso ho qhaqholla ditlhaku tsa mantswe ao ba sokang ba a bona. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba bongata ba mantswe a tlwaelehileng. Mme o kgona le ho qhaqholla ditlhaku tsa mantswe ao ba so kang ba ithuta ona. Moithuti o hloka tataiso ya sewelo ho qapodisa mantswe a thata. Moithuti o bala ka thello. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng. Moithuti o kgona ho qapodisa mantswe ka nepo. Moithuti o bala ka bokgeleke le ka kutlwisiso. Enwa ke moithuti ya tsebang ho bala ho feta baithuti bohle.

SEO O LOKELANG HO SE ETSA NAKONG YA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA:

- 1 Bitsa sehlopha ho tllilo ho balla.
  - a Etsa bonnete ba hore baithuti ba na le pale / seratswana se nepahetseng.
  - b Dudisa sehlopha ka mokgwa wa sedikadikwe.
  - c Hopotsa baithuti ka mantswe a tlwaelehileng ao ba ithutileng ona bekeng. Bontsha baithuti dipapetla tsa mantswe mme ba ithute ho a bala.
  - d Ka mora moo neha baithuti metsotswana ya ho bala pale /seratswana ka bonngwe le ka kgutso.
  - e Botsa baithuti ho balla karolo ya seratswana hodimo ka bo bona.
- 2 Nakong ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha, ho molemo ho ho hopola:
  - a **Supa mantswe ohle a tlwaelehileng.** Hopotsa baithuti hore ho na le mantswe a mang a hlahang kgafetsa, ao re lokelang ho a bala ka bo mong.
  - b **Ho bopa bokgoni ba ho qapodisa mantswe.** Haeba ngwana a sa kgone ho bala lentswe o se mo thuse hang, mo kgothaletse ho le qapodisa medumo ya lentswe e be o mo kopa ho le kopanya ho bopa lentswe leo hape.
  - c **Thoholetsa le ho kgothaletsa baithuti.** Etsa ho bala ka tataiso ya sehlopha e be karolo e bohlokwa ho baithuti mme e ahe boitshepo baithuting.
  - d **Bopa ho bala ka thello. Thusa baithuti ho ntlafatsa ho bala ka thello.** Tsebisa baithuti hore ho bala ha bona ho be jwaleka ha e ka ba a bua. Bontsha ka ho bala ka thello mme baithuti ba o sale morao.
  - e **Aha ho bala ka kutlwisiso.** Bolella baithuti hore ba lokela ho nahana ka mehla ka seo ba tllileng ho se bala. Ruta baithuti ho kgefutsa, ba kgutlele morao, ba phete

seo ba se badileng haeba ba sa utlwisise seo ba se balang. Ruta baithuti ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ha ba ntse ba bala le ho aha baesekopo dikelellong tsa bona ka seo ba se balang. Ruta baithuti ho hopola seo ba se badileng hape ba kgothaletse ho botsa dipotso haho na le seo bas a se utlwising.

TLHOKOMELO YA MAQEPHE A TSHEBETSO A HO BALA:

- 1 Ke mokgwa o motle ho boloka maqephe a tshebetso ka hare ho faele kapa mokotlana wa polasitiki nakong eo baithuti ba di sebedisang.
- 2 Hlokomela maqephe ana a tshebetso ka makgethe, o a behe ka hantle ha baithuti ba qetile ho a sebedisa.
- 3 O tla kgona ho sebedisa maqephe ana dilemo tse ngata, hobane baithuti ha ba ngolle ho tsona, ba ngola dibukeng tsa bona.

FAPANYETSANO YA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA.

Hopola hore ntlha ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha ke ho mamela moithuti ka mong a bala, ele ho bopa tsebo le bokgoni ba ho bala. Haeba o sena sebaka se lekaneng ka phapusiburutelong, kapa o sa kgone ho laola maemo a baithuti ka phaposing nakong eo ba balang ka yona ho na le mokgwa o mong.

Nakong ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha, dudisa baithuti bohle ditulong le maqephe a bona a tshebetso mme o etse se latelang::

- 1 Hlalosa leqephe la tshebetso leo ba tlileng ho le sebedisa.
- 2 Jwale, bitseta moithuti ka mong ho wena hore a tlo ho balla hodimo.
- 3 Mamela moithuti ka mong a bala karolo e loketseng bokgoni ba hae.
- 4 Bopa bokgoni ba baithuti ba ho bala.
- 5 Ka mora metsotso e 15, laela baithuti ho etsa phetoho ya mosebetsi.
- 6 Jwale dudisa baithuti ditulong tsa bona mmoho le maqephe a bona a tshebetso.
- 7 Hlalosa mosebetsi o latelang oo baithuti ba tlang ho o etsa.
- 8 Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla ho wena ho tlo ho balla.

Haeba o nka qeto ya ho sebedisa mokgwa ona wa ho phapanyetso wa ho mamela ho bala, etsa bonnete ba ho mamela moithuti e mong le e mong bonyane hang ka beke.

Tshebetso ya ho ngola

Sepheo: Ho ruta baithuti ho ngola menahano ya bona ya sethathong ba ntse ba fumana thuso ho titjhere. Ho bontsha baithuti hore ha ba latela mokgwa o itseng wa ho ngola ba na le monyetla wa ho fetola, ho lokisa le ho ba le mehopollo e meng e metjha ntle le ho ngola ka nepo hang ha ba qala ho ngola feela.

Mokgwa wa ho ngola o na le mehato ena, moralo, mothalo, tokiso ya diphoso, phatlalatsa le ho hasa. Mehato ena e mene ya ho ngola e rutwa le ho latelwa dikereiting tse tharo, ho kgothaletsa bokgoni ba ho ngola ba baithuti.

RALA MOSEBETSI WA NGOLA

- 1 Lenaneong lena, moralo o ruta baithuti mokgwa wa ho rala ba sebedisa:
  - a Lanane
  - b Mmapa wa monahano
- 2 Pele baithuti ba etsa meralo ya bona, titjhere o tshwanetse ho ba bontsha moralo wa hae tlapangollong hore ba tsebe hantle seo ba tshwanetseng ho se etsa. Moralo wa Thuto o ho bontsha hantle seo o tshwanetseng ho se etsa.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ka mehla o NAHANA ka seo o tlang ho se ngola. O hlalose menahano ya hao o buela hodimo hore baithuti ba utlwe hantle.
- 4 Sebedisa sebopeho sa moralo ho bopa moralo wa hao wa ho ngola.
- 5 Ka mora moo neha baithuti metsotswana ya ho nahana ka seo ba tlileng ho se ngola.
- 6 Dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka seo ba se nahanang.
- 7 Qetellong bontsha le ho thusa baithuti ha ba ntse ba sebedisa sebopeho sa moralo ho phethela meralo ya bona

MOTHALO WA BONGODI

- 1 Pele thuto ya ho ngola e qala, ngola foreimi ya moralo wa hao hape o tswang thutong ya MANTHA tlapangollong.
- 2 Ngola foreimi ya ho ngola tlapangollong
- 3 Ka mora moo hlalosa ha kgutshwanyane mme o bontshe baithuti ka moo b aka sebedisang meralo ya bona ho etsa mothalo.
- 4 Bontsha baithuti sebopeho sa foreimi ya ho ngola e tla ba thusa.
- 5 Ha baithuti ba ntse ba phethela methalo ya bona, tsamatsamaya ka phaposing ho thusa ba ntseng ba sokola.

TOKISO YA DIPHOSO BONGODING

- 1 Ngola tlapangollong lenane la hlahlobo le tswang moralong wa thuto.
- 2 Bala lenane mme o hlalosetse baithuti tsela eo le tla sebediswa ka yona.
- 3 O ka nna wa bontsha baithuti tokiso ya phoso e tlwaelehileng.
- 4 Dumella baithuti nako ya ho lokisa mosebetsi wa bona ba sebedisa lenane la hlahlobo

PHATLALATSO LE KGASO YA BONGODI

- 1 Laela baithuti ho ngola ka bohleweki mosebetsi wa bona wa qetelo.
- 2 Neha baithuti monyetla wa ho fapanya le ho bala dibuka tsa balekane.

- 3 Neha baithuti ba fapaneng monyetla wa ho balla bana ba bang kaofeela ka phaposeng
- 4 Kopa baithuti ba mmalwa ho ngololla mosebetsi wa bona maqepheng a hlwekileng, ho taka le ho o saena.
- 5 Bokella dibuka tsa baithuti. O lokela ho tshwaya feela mesebetsi e mmedika kotarao sebedisa diruburiki tseo o di neuweng.
- 6 Hape, boitshepo ke karolo ya bohlokwa ho hodisa botsebi ba bongodi.

Maano a ho ngola

Sepheo: Ho matlafatsa baithuti ka maano a ho fetolela menahano ya bona ho bongodi ba sethathong.

- 1 Latela Moralo wa Thuto ho phethela mosebetsi wa ho ngola wa beke le beke.
- 2 Moralong wa thuto, o tla eellwa hore ho latelwa mokgwa o itseng ka nako tsohle. Hona ho thusa baithuti hore ba tsebe seo b aka se lebellang thutong tsa ho ngola.
- 3 Otlala eellwa hore maano a fapaneng a rutwa baithuti ha nyane ha nyane hore ba kgone ho phethela diforeimi tsa dipolelo tsa bona ka nepo.
- 4 Sepheo ke hore baithuti ba kgone ho sebedisa maaano ana ka mokgwa o itaolang.
- 5 Maano ana a thusa bana hoba le boitshepo ka bongodi ba bona ka ho ba bontsha hore hona le mehato e latelwang ya bongodi.

LEANO LA 1: TITJHERE O BONTSHA KA HO NGOLA PELE

- a Titjhere o bontsha baithuti pele (o bontsha baithuti hantle seo ba tlileng ho se etsa). Ka ho bona seo titjhere e se etsang, baithuti ba tseba hantle se lebelletsweng ho bona.

LEANO LA 2: BANGODI BA NAHANA PELE BA NGOLA

- a Bongodi ke ketso ya ho ngola mehopolo ya hao pampiring / bukeng
- b Hona ho bolela hore bangodi ba tshwanetse ho nahana pele ba nka qeto ya seo ba tlang ho ngola ka sona
- c Hona ho bolela hape horeha hona karabo e nepahetseng kapa e sa nepahalang bongoding – mongodi e mong le e mong o ngola ka seo a ratang ho ngola ka sona.
- d Kamehla fana ka sebaka sa hore baithuti ba nahae ka seo ba batlang ho ngola ka sona

LEANO LA 3: BANGODI BA SEHELA LENTSWE LE LENG LE LE LENG MOLA

- a** Baithuti ba nahana ka dipolelo tseo ba batlang ho di ngola mme ba buella hodimo.
- b** Ba bala hore mantswe a makae polelong, ebe ba seha mela bakeng sa lentswe ka leng.
- c** Mela e sehwa ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona, le ho tloha hodimo leqepheng ho ya tlase.
- d** Mela e tshwanetse hoba bolelele ba lentswe ka leng.
- e** Ho be le sebaka pakeng tsa mantswe
- f** Qetellong ya polelo baithuti ba kenye kgutlo.
- g** Ha mela e se e seuwe, baithuti ba ngola mantswe ao ba a tsebang, kapa ba leke ho ngola medumo ya mantswe e qalang pele ba ka batla thuso ho titjhere.
- h** Hona ho fana ka sebopeho bongoding ba moithuti, le ho hodisa boitshepo. Le baithuti ba sokolang ba ka qala ho ngola ka mokgwa ona.

LEANO LA 4: BANGODI BA SEBEDISA DISEBEDISWA HO NGOLA MANTSWE

- a** Ruta baithuti hore ba se ke ba kopa thuso ha ba ngola mantswe ao ba sa tsebeng. Ba tshwanetse ho sebedisa disebediswa tse teng ho fumana tsela ya ho ngola lentswe leo ba sa le tsebeng. Mohlala
  - Mantswe a leboteng
  - Dibuka tse ding
  - Lenane la piletso
  - Ba ka botsa le balekane ba bona ka phaposing

LEANO LA 5: BANGODI BA SEBEDISA MEHOPOLO YA BONA HO NGOLA MANTSWE

- a** Baithuti ba lokela ho hopola mantswe ao ba ithutileng ona, le hore ba kgone ho a ngola ao tswa kelellong tsa bona.

LEANO LA 6: BANGODI BA BUA MANTSWE BUTLE JWALOKA KGUDU

- a** Ruta baithuti ho bua lentswe leo ba sa le tsebeng ka boiketlo hore ba kgone ho utlwa medumo e fapaneng ya lentswe leo.
- b** Ka moraho ho moo, ruta baithuti ho ngola modumo o mong le o mong oo ba o utlwang. (Ba kanna ba se ngole lentswe ka nepo, feela hona e tla be e le qaleho ya bona ya ho ngola mantswe ao ba sa a tsebeng. Mohlala **metsi** a ka ngolwa jwaleka **mitsii**. Titjhere e ka sebedisa hona ho bopa lentswe le nepahetseng.)
- c** Leka ho bala mongolo wa bana wa fonetiki, ebe o thoholetse baithuti ha ba sebedisitse tsebo ya bona ya fonetiki ho bopa mantswe. Ena ke tsebo e tshwanetseng ho kgothaletswa baithuti.

LEANO LA 7: BANGODI BA BALA SEO BA SE NGOLANG

- a** Baithuti ba ipalla dipolelo tsa bona hodimo kapa ba balla balekane ba bona. Ho bala ha mosebetsi wa molekane ho etsa tshebetso ya ngola e be le moelelo.
- b** Ha ba ntse ba bala jwalo ba ele hlooko hore ha ho mantswe ao ba a siyang morao.
- c** Ba ele hlooko le hore tatalano ya mantswe e nepahetse.
- d** Ho bohlokwa haholo ke hore o latele moralo ona hore baithuti ba natefelwe ke mokgwa ona wa ho bala, ba be motlotlo ka seo ba se ngotseng

LEANO LA 8: BANGODI BA BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- a** Ha thuto e ntse e tswelopele, neha baithuti monyetla wa ho buisana ka bobedi, ba qoqelane ka seo ba se ngotseng
- b** Hona ho ka sebediswa ele monyetla wa ho arolelana dikgopolo ka seo se tla ngolwa, ho bala seo ba se ngotseng, ho qoqa ka ditshwantsho tsa bona le ho etsa bonnete ba hore ba utlwisisa seo ba tshwanetseng ho se etsa.
- c** Ruta baithuti ho shebana le ho buisana ka kgutso ha ba ntse ba shebane.

LEANO LA 9: TSHWARA DIKOPANONYANA

- a** Lena ke leano la bohlokwa le ka sebediswang ha baithuti ba ntse ba ngola.
- b** Tsama-tsamaya ka phaposing mme o thuse moo baithuti ba sokolang.
- c** Tshwara kopanonyana le moithuti ya sokolang.
- d** Sheba mosebetsi wa moithuti, mamela moithuti mme o mo nehe thuso eo a e hlokang.
- e** Hopola ho neha baithuti bohle nako e ikgethileng, ho thoholetsa boiteko ba bona le tswelopele ya bona.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, plus signs), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, speech bubbles, lightbulbs).

Kereiti 2 KOTARA 2 Beke 1

**MOKOTABA:
Re na le
maikutlo**

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebotla la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa batho tse bontshang maikutlo a fapaneng (thabile, saretswe, nyakalletse, jj.)
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: etsa diphuphutso hore hobaneng re na le maikutlo kapa moo maikutlo a tswa teng.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 26, Ha re baleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 27, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso DBE 1: Leqephe 28 & 29, Ha re etseng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa kamoo o ikutlwang ka teng ho na jwale.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele/sa bobedi sa buka e kgolo: Dintle o etela Dumi
- 2 Bolella baithuti hore o tlole qala mokotaba o motjha o bitswang: Re na le maikutlo
- 3 Taka sedikadikwe tlapangollo mme o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollo mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse latelang:
  - a Ke mehlala efe ya maikutlo?
  - b Re ba le maikutlo neng?
  - c O rata ho ikutlwa jwang?
  - d Ha o rate ha o ikutlwa jwang?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantsewe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - tenehile
  - leeto
  - ngakeng

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o thabile, opa matsoho	<i>Bososela o ope diatla</i>
Ha o kwatile, phutha matsoho	<i>Bontsha ho kwata o phuthe matsoho</i>
Ha o utlwile bohloko, Ila re bone	<i>Bontsha sefahleho se sa thabang o phumule meokgo</i>
Ha o tshohile, ipate sefahleho	<i>Tona mahlo o kwahele sefahleho.</i>
Ha o nyakalletse, tlotla tlola, tlola, tlola	<i>Bontsha nyakallo o tlole tlole</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantsewe ao ba tshwanetseng ho a ngola:

- a ntseba
- b nthula
- c ntloa
- d tjhele
- e tlholo
- f qhwela
- g ntlha
- h ntjhesa
- i tlhware
- j ntswela

- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Dintle o etela Dumi
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho **ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho**, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngola lenane la dintho tse etsang o ikutlwe o thabile le dintho tse etsang o ikutlwe o tenehile.

MOSEBETSI: Ngola lenane le nang sehloho. Ena e tla ba karolo ya buka ya phaposiburutelo bakeng sa sekgutlwana sa ho balla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Dintho tse nthabisang

- 1 _____
- 2 _____

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno baithuti ba tla ngola ka **dintho tse etsang ba ikutlwe ba thabile.**
- 2 Balla baithuti foreimi ya ho ngola
- 3 Supa sehlooho (***dintho tse etsang ke ikutlwe ke thabile***). Hlalosa hore sehlooho se re bolella ka dintlha tseo re ka di lebellang lenaneng.
- 4 Hlalosa hore kajeno re tlike ho etsa lenane. Hona ho bolela hore re tlo kgetha dintho tse pedi tse etsang re ikutlwe re thabile mme re ngole enngwe le enngwe pela nomoro.
- 5 **Bontsha** baithuti hore **o nahana pele o ngola.**
- 6 Bolella baithuti tse ding tsa dintlha tseo o tlileng ho di tlatsa foreiming ya ho ngola, jwaloka: Ho na le dintho tse ngata tse fapaneng tse etsang ke ikutlwe ke thabile. Ke tlo nahana ka dintho tse nthabisang ka ho fetisisa. Ke rata ho qeta nako ke dutse le ausi waka, ho bala, hape le ho bina dipina tsa khwaere ya kerekeng.
- 7 Hlalosa mantswe ao o tlileng ho a ngola. **Sehela lentse le leng le le leng mola.**
- 8 Bontsha hore o ka tlatsa nthla ya pele jwang: 1. Ke ikutlwa ke thabile ha ke qeta nako ke dutse le ausi waka.
- 9 Bontsha hore o ka tlatsa/ qetella nthla ya bobedi jwang: 2. Ke ikutlwa ke thabile ha ke bala ke dutse hodima soufa.
- 10 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 11 **Sebedisa disebediswa** tse kang mantse a sebediswang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba ho o thusa ho ngola mantswe a o sokodisang.
- 12 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: Ke dintho dife tseo thabisang?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 3 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o bolella ntho e le nngwe e ba thabisang.
- 4 Ba tshwanetse ba re: Ke ikutlwa ke thabile ha...
- 5 Hlalosa hore baithuti jwale ba tla ngola lenane ka dintho tse ba thabisang!

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela dikopanonyana.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola/ kenya sehlooho.
- 5 Kgothatsa baithuti

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka .
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o balla seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho qetella/ phethela foreime ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantsewe ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 Kgothatsa baithuti.

ho papala

dimondamone

Dintho tse nthabisang

1. dimondamone
2. ho papala

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**kg**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /**kg**/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **kgama, kgina, kgomo**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **kgoho, kgomo, kgama, kgena, kgina, kgella**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

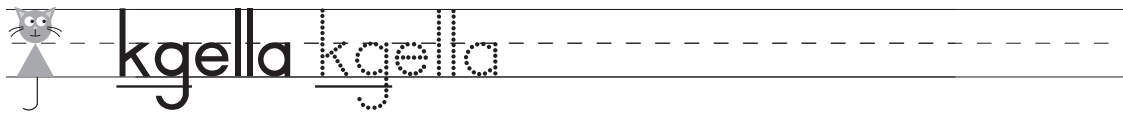
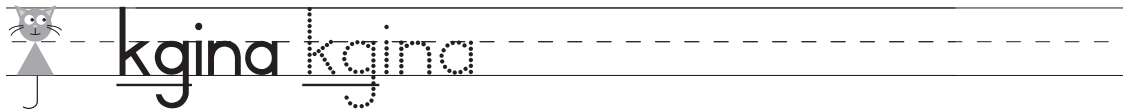
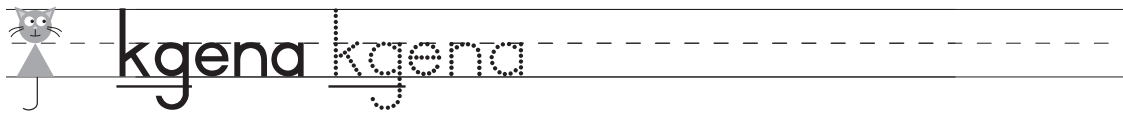
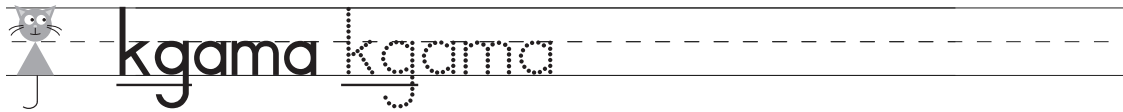
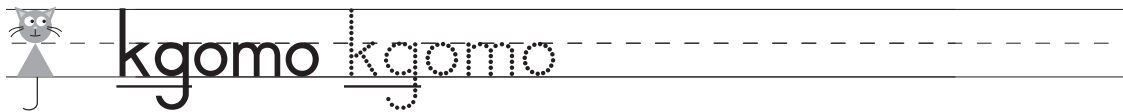
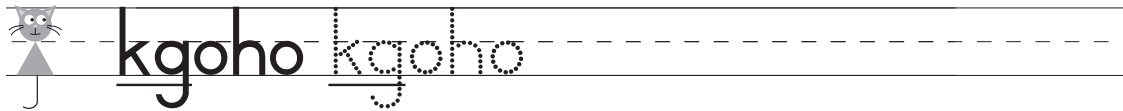
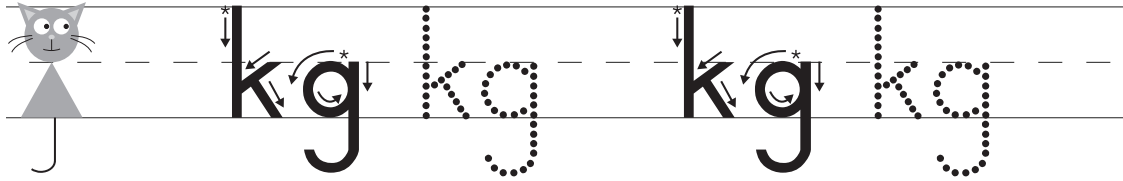
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **kg**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangollong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: BATLISISA DIKARABO SERATSWANENG

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Dintle o etela Dumile</p> <p>Mmangwane wa Dintle Mbali o ile a etsa opereishene. O ne a okelwa lapeng.</p> <p>“Mmangwane Mbali o hloka thuso hae!” mme wa Dintle a mmolella. “Re tsamaya e sa le ka matjeke. Pakela mokotla wa hao bakeng sa mafelo a beke!”</p> <p>Dintle o ne a sa thabela ho utlwa hore mmangwane wa hae o a kula. Empa o ne a thabetse ho ya ho bona motswalae Dumile. Dintle o ile a pakela diaparo tsa hae le borosolo ba hae ba meno. Yaba o etsetsa mmangwanae karete e ntle. O ile a taka dipalesa ka pele mme a ngola molaetsa ka hare. “Sena se tla etsa hore ke ikutlwe ke le betere!” Dintle a nahana ha a boha botle ba mosebetsi wa hae.</p>	<p>Hobaneng Dintle a ne a thabile? Dintle o ne a thabile hobane o ne a etela motswala wa hae Dumile!</p>
<p>Mme wa Dintle o ile a mo tsosa hoseng e sa le ka matjeke.</p> <p>“Tloho! Phakisa!” ha rialo mme wa hae, “Re tlo nka leeto le lelelele ha ke batle re fihle e se e le lata!”</p> <p>Dintle o ne a sa thabela ho tsoha hoseng hakaalo. Empa, o ne a thabile hore o ile bona motswala wa hae Dumile. O ile a apara yaba yena le mme wa hae ba tloha ho ya renkeng ya ditekesi.</p>	<p>Hobaneng Dintle a ne a thabile?</p> <p>O ne a thabetse ho lo bona motswala wa hae Dumile.</p>
<p>Dintle le mme wa hae ba nkile letsheare lohle ka tekesing. Eitse ha ba fihla ha Mmangwane Mbali, e ne e se e le hora ya borobedi. Ha Dumile a bona Dintle o ile a hweletsa ke thabo. “Tloho re tlo bapala!”</p> <p>“Eseng hona jwale, ” mme wa Dumile a mo bolella. “Ho se ho le lefifi kantle! Ejang dijo tsa bosiu le itokisetse ho robala!”</p>	<p>Hobaneng Dintle a ne a thabile?</p> <p>Dintle o ne a thabetse ho bona motswala wa hae Dumile!</p>
<p>Matsatsing a mabedi a latelang, Dintle le Dumile ba ne ba bapala mmoho. Ba ne ba bala dibuka, ba bapala bolo ya maoto, ba bile ba tshwara dinqanqane nokeng. Dintle o ne a thabetse ho bapala le motswala wa hae Dumile. Empa, o ne a tshwenyehile hobane a tseba hore nako ya hae le motswala wa hae e tlo fihla pheletsong.</p>	<p>Hobaneng Dintle a ne a ikutlwa a thabile?</p> <p>Ke a bona hore o ne a thabetse ho ba le motswala wa hae Dumile</p>

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Mantsiboyeng a Sontaha, mme wa Dintle o ile a re, "Re kgutlela hae hosane! O ka se fetwe ke matsatsi a mang a sekolo!" Dintle o ne a tseba hore nako ena e ne e tlo fihla, empa o ne a hlona. O ne a sa thabela ho kgutlela hae.</p> <p>Dumi le Dintle ba ile ba ya ka kamoreng ya Dumi. "Re o reketse mpho ya letsatsi la tswalo ya pele ho nako!" Dumi a bua, a neheletsa Dintle lebokoso. Dintle o ile a bula lebokoso leo mme a fumana popi ya bere e boya bo boreledi.</p>	
<p>Mme wa Dintle o ile a mo tsosa ka matjeke.</p> <p>"Tloho! Phakisa!" mme wa hae a bua, "Ke leeto le lelelele. Ha ke batle re fihle e se e le bosiu!"</p> <p>Dintle o ne a utlwile bohloko ho tsamaya a siya motswalae Dumi. Empa, ha a ntse a dutse ka tekesing o ile a ikutlwa a thabetse ho lo bontsha metswalle ya hae sekolong popi ya bere ya hae e ntjha!</p>	<p>Hobaneng Dintle a ne a nyakalletse?</p> <p>O ne a nyakalletse hobane o ne a tlo bontsha metswalle ya hae ya sekolong tedibere ya hae e ntjha.</p>
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Dintle o ne a ikutlwa jwang ha a ne a tlamehile ho tsoha e sa le ka matjeke?</p>	<p>O ne a ikutlwa a sa thaba.</p>
<p>E ne e le eng ka hara lebokoso leo Dumi a le fileng Dintle?</p>	<p>E ne e le popi ya bere ka hara lebokoso</p>
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng Dintle a ne a thabile?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O ne a thabetse ho bona motswala wa hae Dumi. • O ne a thabetse ho etela motswala hae. • O ne a thabetse ho bontsha metswalle ya hae ya sekolong tedibere ya hae e ntjha. • Mohlomong o ne a thabetse ho ilo qoqela metswalle ya hae ka nako ya hae le Dumi.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

BEKE 1

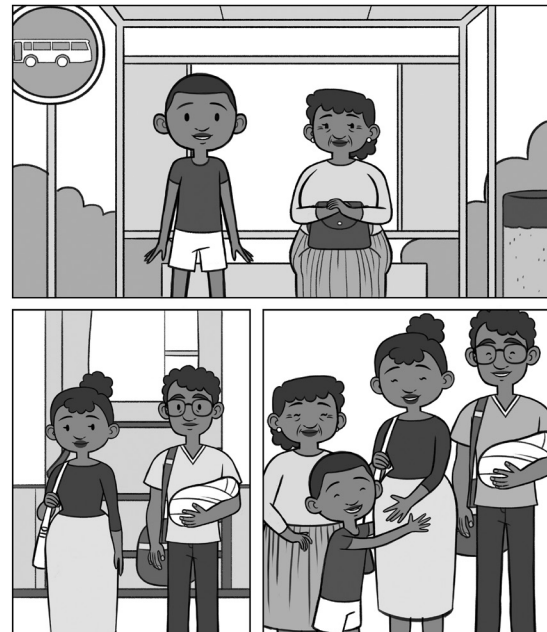
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
  - phoqehile
  - ngongorehile
  - tlhodisano

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o thabile, opa matsoho	<i>Bososela o ope diatla</i>
Ha o kwatile, phutha matsoho	<i>Bontsha ho kwata o phuthe matsoho</i>
Ha o utlwile bohloko, Ila re bone	<i>Bontsha sefahleho se sa thabang o phumule meokgo</i>
Ha o tshohile, ipate sefahlelo	<i>Tona mahlo o kwahele sefahleho.</i>
Ha o nyakalletse, tlotla tlola, tlola, tlola	<i>Bontsha nyakallo o tlole tlole</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopollo ya bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: **/hl/**
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo **/hl/** a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **hleka, hlobola, hlapa**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **hlapa, hlola, hleka, hlobola, hlahlobo, hlahloba**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

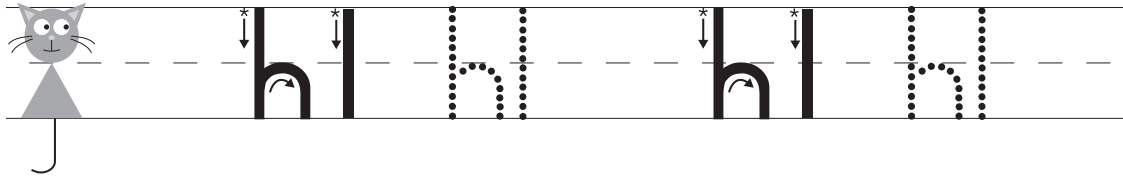

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **hl**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

 hlapa hlapa

 hlola hlola

 hleka hleka

 hlobola hlobola

 hlahlobo hlahlobo

 hlahloba hlahloba

 Bait huti ba ngola hlahlobo.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngola lenane la dintho tse etsang o ikutlwe o thabile le dintho tse etsang o ikutlwe o tenehile.

MOSEBETSI: Ngola lenane le nang sehloho. Ena e tlabo karolo ya buka ya phaposiburutelo bakeng sa sekgutlwana sa ho balla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Dintho tse etsang ke ikutlwe ke tenehile

1 _____

2 _____

_____ le _____ di etsa ke ikutlwe ke thabile, feela _____ le _____ di etsa ke ikutlwe ke tenehile.

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa ho seo ba se ngotseng ka Mantaha.
- 2 Kajeno ba tllile ho eketsa ka sehlooho se fapaneng. Mme ba tla eketsa ka dintlha tse tharo lenaneng le sehlooho se setjha.
- 3 Ebe, batla akaretse lenane la bona ka polelo e felletseng.
- 4 Balla baithuti foreimi e ntjha.
- 5 **Bontsha** baithuti hore o **nahana pele o ngola**.
- 6 Hlalosa dintlha tse itseng tseo o tllileng ho di tlatse karolong tse ntjha tsa foreimi ya ho ngola jwale ka: Ho na le ditho tse etsang ke ikutlwe ke tenehile ka nnete. Ha ke rate ho tsoswa – Ke ikutlwa ke tenehile ha ke robetse mme ho be le motho ya ntsosang. Ke ikutlwa ke tenehile hape ha ke sa robale ho lekaneng.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe a fe ao o tllileng ho a ngola. **Sehela lentse le leng le le leng mola**
- 8 Bontsha o tlatse foreimi ka ho ngola ntlha ya pele ya lenane: **1**. Ke ikutlwa ke tenehile ha ke robetse mme ho be le motho ya ntsosang
- 9 Bontsha o tlatse foreimi ka ho ngola ntlha ya bobedi ya lenane: **2** Ke ikutlwa ke tenehile hape ha ke sa robale ho lekaneng.
- 10 **Bontsha** ka ho etsa o tlatse polelo ya ho qetela ya foreimi ya ho ngola. Hlalosa hore polelo ena ya ho qetela ke kakaretso ya manane le dihlooho tsa rona, jwaloka: Ausi waka le ho bala ho ya nthabisa, feela ho se robale ho lekaneng le ho tsoswa ho nketsa ke ikutlwe ke tenehile.
- 11 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 12 **Sebedisa disebediswa** tse kang mantse a sebediswang kgafetsa le mantswe a tlotlontswe ya mokotaba ho tlatseletsa dihlooho tsa ditshwantsho, jwaloka: tenehile, ikutlwa, jj.

- 13** Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha re ile ra nahana ka dintho tse re thabisang.
- 2 Kajeno re tllile ho ngola ka dintho tse etsang re ikutlwe re tenehile.
- 3 Botsa baithuti: Ke dintho dife tse etsang o ikutlwe o tenehile?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – **ba seke** ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 6 Laela baithuti ho buisana le balekane ka mehopolo ya bona.
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella ntho e le nngwe e etsang ba ikutlwe ba tenehile.
- 9 Ba tshwanetse ba re: Ke ikutlwa ke tenehile ha...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tllile ho sebedisa foreimi ya ho ngola, ho taka le ho ngola mehopolo / dintlha tsa bona.

NGODISO

- 1 **Neha baithuti dibuka.** Laela baithuti ho phetla ka moo ba ngotseng ka Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o balla **seo ba se ngotseng**.
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 **Kgothatsa baithuti.**

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 2 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona fatshe.
- 3 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo ba se takileng.

Bokella ka bukeng ya hao mosebetsi ohle wa baithuti wa beke. O behe sekgutlwaneng sa ho bala hore baithuti ba o sebedise nakong ya ho bala ka bong.

ho papala

dimondamone

dijana

mosebetsi wa hae

Dintho tse nthabisang

1. dimondamone

2. ho papala

Dintho tse etsang ke ikutlwe ke
sa thaba.

1. mosebetsi wa hae

2. ho hlwatswa dijana

Dimondamone le ho papala ho a
nthabisa empa ho etsa mosebetsi
wa sekolo hae le ho hlwatswa dijana
ho etsa hore ke se thaba.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

BEKE 1

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 3 Qapodisa lentswe: **kgama**
- 4 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**kg**/-/**a**/-/**m**/-/**a**/
- 5 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**kg**/
- 6 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**a**/
- 7 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**m**/
- 8 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**a**/
- 9 Ngola lentswe tlapanong: **kgama**
- 10 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**kga**/-/**ma**/ = **kgama**
- 11 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **hlapa**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **kgena**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**kg**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa bobedi wa lentswe? /**e**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro wa lentswe? /**n**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**kg**/-/**e**/-/**n**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **kgena**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**kge**/-/**na**/ = **kgena**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **hleka**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

BEKE 1

MAANO A HO BALA: BATLISISA DIKARABO SERATSWANENG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Dintle o etela Dum</u></p> <p>Mmangwane wa Dintle Mbali o ile a etsa opereishene. O ne a okelwa lapeng. "Mmangwane Mbali o hloka thuso hae!" mme wa Dintle a mmoella. "Re tsamaya e sa le ka matjeke. Pakela mokotla wa hao bakeng sa mafelo a beke!"</p> <p>Dintle o ne a sa thabela ho utlwa hore mmangwane wa hae o a kula. Empa o ne a thabetse ho ya ho bona motswalae Dum. Dintle o ile a pakela diaparo tsa hae le borosolo ba hae ba meno. Yaba o etsetsa mmangwanae karete e ntle. O ile a taka dipalesa ka pele mme a ngola molaetsa ka hare. "Sena se tla etsa hore ke ikutlwe ke le betere!" Dintle a nahana ha a boha botle ba mosebetsi wa hae.</p>	<p>Hobaneng Dintle a ne a hlomohile? O ne a hlomohile hobane Mmangwane Mbali o ne a kula.</p>
<p>Mme wa Dintle o ile a mo tsosa hoseng e sa le ka matjeke.</p> <p>"Tloho! Phakisa!" ha rialo mme wa hae, "Re tlo nka leeto le lelelele ha ke batle re fihle e se e le lata!"</p> <p>Dintle o ne a sa thabela ho tsoha hoseng hakaalo. Empa, o ne a thabile hore o ile bona motswala wa hae Dum. O ile a apara yaba yena le mme wa hae ba tloha ho ya renkeng ya ditekesi.</p>	<p>Hobaneng Dintle a ne a sa thaba?</p> <p>O ne a sa batle ho tsoha e sa le hoseng ho hokaalo.</p>
<p>Dintle le mme wa hae ba nkile letsheare lohle ka tekesing. Eitse ha ba fihla ha Mmangwane Mbali, e ne e se e le hora ya borobedi. Ha Dum a bona Dintle o ile a hweletsa ke thabo. "Tloho re tlo bapala!"</p> <p>"Eseng hona jwale," mme wa Dum a mo bolella. "Ho se ho le lefifi kante! Ejang dijo tsa bosiu le itokisetse ho robala!"</p>	<p>Hobaneng Dintle a ne a saretswe?</p> <p>O ne a saretswe hobane e ne e se e le lata hore ba ka bapala.</p>
<p>Matsatsing a mabedi a latelang, Dintle le Dum ba ne ba bapala mmoho. Ba ne ba bala dibuka, ba bapala bolo ya maoto, ba bile ba tshwara dinqanqane nokeng. Dintle o ne a thabetse ho bapala le motswala wa hae Dum. Empa, o ne a tshwenyehile hobane a tseba hore nako ya hae le motswala wa hae e tlo fihla pheletsong.</p>	<p>Hobaneng Dintle a ne a ikutlwa a kgathatsehile?</p> <p>O ne a kgathatsehile hobane o ne a tseba hore o tlo tlameha ho kgutlela hae e se kgale.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Mantsiboyeng a Sontaha, mme wa Dintle o ile a re, "Re kgutlela hae hosane! O ka se fetwe ke matsatsi a mang a sekolo!" Dintle o ne a tseba hore nako ena e ne e tlo fihla, empa o ne a hloname. O ne a sa thabela ho kgutlela hae.</p> <p>Dumi le Dintle ba ile ba ya ka kamoreng ya Dumi. "Re o reketse mpho ya letsatsi la tswalo ya pele ho nako!" Dumi a bua, a neheletsa Dintle lebokoso. Dintle o ile a bula lebokoso leo mme a fumana popi ya bere e boya bo boreledi.</p>	<p>Hobaneng Dintle a hloname? O hloname hobane o tlameha ho kgutlela hae.</p>
<p>Mme wa Dintle o ile a mo tsosa ka matjeke.</p> <p>"Tloho! Phakisa!" mme wa hae a bua, "Ke leeto le lelelele. Ha ke batle re fihle e se e le bosiu!"</p> <p>Dintle o ne a utlwile bohloko ho tsamaya a siya motswalae Dumi. Empa, ha a ntse a dutse ka tekesing o ile a ikutlwa a thabetse ho lo bontsha metswalle ya hae sekolong popi ya bere ya hae e ntjha!</p>	<p>Hobaneng Dintle a ne a hloname?</p> <p>O ne a hloname hobane o ne a tlo siya motswala wa hae Dumi?</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng Dintle le mme wa hae ba etetse Dumi?</p>	<p>Hobane mme wa Dumi Mmangwane Mbali o ne a tswa opereisheneng mme a hloka thuso.</p>
<p>Ke eng se entseng Dintle a ikutlwe a saretswe?</p>	<p>O ne a saretswe hobane e ne e le lata hore ba ka bapala ha ba ne ba fihla habo Dumi</p>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng Dintle a ne a sa thaba feela?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O ne a hloname hobane Mmangwane Mbali o ne a kula. • O ne a sa thaba hobane o ile a tlameha ho tsoha hoseng haholo. • O ne a saretswe hobane e ne e le lata ho bapala ha ba fihla ha bo Dumi • O ikutlwile a ngongorehile hobane o ne a tseba hore o tlo tsamaya habo Dumi mme o ne a sa batle. • O ne a sa thabela ho kgutlele hae.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

BEKE 1

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - ho phuthuloha
  - thabo
  - qetellong

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o thabile, opa matsoho	<i>Bososela o ope diatla</i>
Ha o kwatile, phutha matsoho	<i>Bontsha ho kwata o phuthe matsoho</i>
Ha o utlwile bohloko, lla re bone	<i>Bontsha sefahleho se sa thabang o phumule meokgo</i>
Ha o tshohile, ipate sefahlelo	<i>Tona mahlo o kwahele sefahleho.</i>
Ha o nyakalletse, tlotla tlola, tlola, tlola	<i>Bontsha nyakallo o tole tole</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Dintle le mme wa hae...
Dintle o ikutlwa...ha...
Dintle o na le maikutlo a kopa-kopaneng hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

kg	hl	o
m	h	a
g	e	n
i	l	p
k	b	s

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**kg**/ le /**hl**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**kg**/ - /**o**/ - /**h**/ - /**o**/ = **kgoho**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /**kg**/ kapa /**hl**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**b**/ - /**a**/ - /**n**/ - /**a**/ = **bana**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **kg, hl**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **kgoho, kgomo, kgama, kgena, kgina, kgella, hlapa, hlola, hleka, hlobola, hlahlobo, hlahloba, bana, mollo, mela, loma, kena, sila, paka, hema**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO, BATLISISA DIKARABO SERATSWANENG

PHETO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti batla bua ka ntho tse pedi tseo ba nahanang hore di bohlokwa paleng: Dintle o etela Dumi
- 2 Bontsha ka moo baithuti ba ka phetang ka dipolelo 1–2 **dintlha** tse itseng ka pale, jwaloka: **Ntlha e nngwe e bohlokwa** ke hore mmangwane wa Dintle o ile a kula. **Ntlha e nngwe e bohlokwa** ke hore Dintle o ne a ikutlwa a saretswe hape a thabile ho tsamaya habo motswala.
- 3 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Laela baithuti ho sheba ditshwantsho mme ba nahanisise se etsahalang.
- 4 Laela bithuti ho nahana ka **dintlha tseo ba nahanang hore ke tsa bohlokwa** paleng.
- 5 Kopa baithuti ba 1–2 ho **abelana** le baithuti bohle. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse tletseng.
- 6 Hlalosa le ho lokisa diphoso tse tlwaelehileng.
- 7 Laela baithuti ho buisana le balekane ho abelana ka moqoqo wa bona wa sethatong. (Ba se ke ba bua ka seo titjhere e se buileng, empa ba bue ka mehopolo ya bona ya sethatong)

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tlilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

BEKE 1

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes, books), and general education (books, graduation caps, speech bubbles).

Kereiti 2

KOTARA 2

Beke

2

MOKOTABA:

Re na le

maikutlo

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka:: ditshwantsho tsa bana ba ikutlwa ba thabile haholo.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso tsa hore ke eng e thabisang batho.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi wa Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha ontse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa **1:Buka ya tshebetso ya DBE 1:** Leqephe 30, Ha re baleng

Mosebetsi wa **2:Buka ya tshebetso ya DBE 1:** Leqephe 31 & 32, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **3:Buka ya tshebetso ya DBE 1:** Page 34, Ha re baleng

Mosebetsi wa **4: Taka setshwantsho sa ntho e etsang o ikutlwe o thabile**

Mantaha

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho Nyasha a hlodisetse kalaneng bukeng e kgolo: Nyasha o kalaneng
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Re na le maikutlo
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Haeba baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, botsa dipotso tse latelang
  - a O ka ikutlwa ka tsela tse fapaneng ka nako e le nngwe?
  - b Ke maikutlo afe a tlwaelehileng?
  - c Na ebe ho na le maikutlo ao o a tsebang feela ha o so ikutlwe ka tsela eo?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS).
- 2 Bapatsa mantšwe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontšwe ya mokotaba.
  - ntsha maikutlo
  - etsa diteko
  - ikwetlisa

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o thabile, opa matsoho	<i>Bososela o ope diatla</i>
Ha o kwatile, phutha matsoho	<i>Bontsha ho kwata o phuthe matsoho</i>
Ha o utlwile bohloko, Ila re bone	<i>Bontsha sefahleho se sa thabang o phumule meokgo</i>
Ha o tshohile, ipate sefahlelo	<i>Tona mahlo o kwahele sefahleho.</i>
Ha o nyakalletse, tlotla tlola, tlola, tlola	<i>Bontsha nyakallo o tlole tlole</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a kgoho
  - b kgomo
  - c kgama
  - d kgena
  - e kgina
  - f hlapa
  - g hlola
  - h hleka
  - i hlobola
  - j hlahlobo
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Polelo: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Biotokisetsopele o bala

LEANO LA HOB ALA KA KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona Buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Nyasha o kalaneng
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moeleloo motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale hang o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngola pale ya ka nako eo o neng o na le maikutlo a sa tshwaneng.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho ka potlako mme o ngole seratswana (se mela e mehlano) ka se ileng sa o etsahalla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Hang, nkile ka ikutlwa...ke...ka nako e le nngwe.
Ke ile ka ba le maikutlo ana a fapaneng hobane...

BONTSHA KA HO ETSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla ngola ka diketsahalo moo ba ileng ba eba le maikutlo a sa tshwaneng.
- 2 Balla baithuti foreimi ya ho ngola.
- 3 Bontsha baithuti hore o **nahana pele o ngola**
- 4 Bolella baithuti ntlha/ mohopolo wa hao wa ho tlatsa foreimi ya ho ngola jwalo ka: Ke ile ka ba le maikutlo a sa tshwaneng ha ke ne ke ya ho matha. Ke ne ke batla ho dula hae ke shebelle thelebishene empa ke ne ke tseba hore ke tshwanetse ho tsamaya hobane ho matha ho molemo bakeng sa mmele waka.
- 5 Bontsha hore foreimi ya ho ngola e ka tlatswa jwang jwaloka: Wena o nka qeto ho ya ho matha
- 6 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tla a ngola. **Sehela lentse le leng le le leng mola.**
- 7 Bontsha hore foreimi ya ho ngola e ka tlatswa jwang: **Nkile, ka ikutlwa** ke le botswa **hape** ke ikemeseditse ka nako e le nngwe. **Ke ne ke ikutlwa ka tsela eo hobane** ke ne batla ho ya ho matha feela ke ne ke sa batle ho ya ho matha ka nako e le nngwe.
- 8 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 9 **Sebedisa disebediswa** (mantse a hlahang kgafetsa, tlotlontse ya mokotaba) ho thusa ho ngola mantswe ao sokodisang.
- 10 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

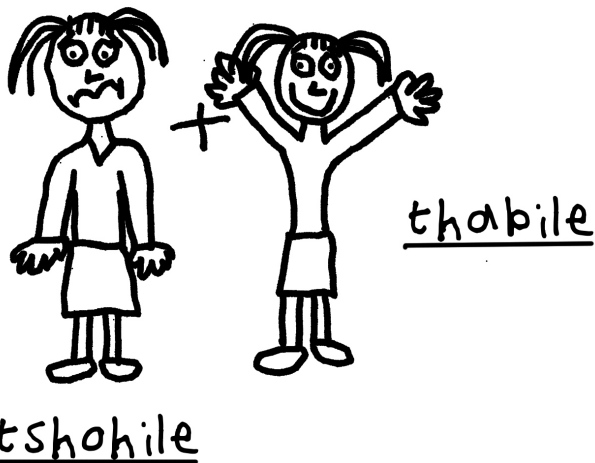
DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: Ke maikutlo afe a mabedi ao o bileng le ona ka nako e le nngwe? Hobaneng?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 3 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – ba seke ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 4 Laela baithuti ho buisana le balekane ka maikutlo a sa tshwaneng.

- 5 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane
- 6 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella hore ba tlile ho ngola ka maikutlo afe.
- 7 Ba tshwanetse ba re: Ke ne ke ikutlwa ke...ebile ke ...ka nako e le nngwe...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho ngola, ho taka le ho ngola mehopolo / dintlha tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposi burutelong ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho balla seo ba se ngotseng
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswa **ka boiketlo jwaloka kgudu** le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 Kgothatsa baithuti.

Ka nako e nngwe nkile ka ikutlwa ke
tshohile ebile ke thabile ka nako e
le nngwe.

Ke ne ke na le maikutlo ao hopane
ke ne ke tlo ngola piletso.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /nt/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /nt/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **ntoma, ntataise, nta**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **nta, ntate, ntoma, ntela, ntataise, ntella**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 15

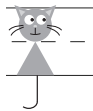
Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

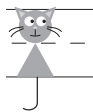
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **nt**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

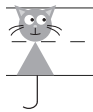

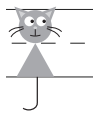
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

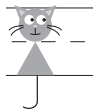
 n't n't n't n't

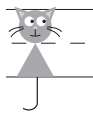
 nta nta

 ntate ntate

 ntoma ntoma

 ntela ntela

 ntataise ntataise

 ntella ntella

 Ntate o ntella dijo tsa hae.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: HO AKANYA DINTHO EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p><u>Nyasha o kalaneng</u></p> <p>Nyasha o ne a na le toro ya ho be sebakadi sa telebisheng. Tsatsing lena, Nyasha o bile le monyetla wa hae wa pele wa ho tuma. E ne e le diteko tsa tshwantshiso ya sekolo. Nyasha o ne a ithutile mantswe ao a neng a tlamehile ho a bua. O ne a bile a ithutile ho etsa difahleho tse fapaneng seiponeng, hore a tle a tsebe ho shebahala a thabile ebile a hloname moo ho hlokahalang. O ne a ikutlwa a itlhophile. Ha a ntse a emetse nako ya hae ya ho kena o ile a ikutlwa a ba le letswalo.</p>	<p>Lena ke lekgetlo la Nyasha la pele la ho etsa diteko tsa pale, ke nahana hore o ne a tshohile. Kaofela ha rona re ka ikutlwa re tshohile haholoholo ha re etsa ntho e itseng kgetlo la pele.</p>
<p>Kamora diteko, Mme Tsiki o ile a mo bolella hore mabitso a batho ba fumaneng dikarolo tse fapaneng a tla manamiswa leboteng ka ntle ho holo ya sekolo. Nyasha o ne a ikutlwa ekare o entse mosebetsi o motle ditekong tseo. O ne a tshwenyehile hore a kanna a se fumane karolo paleng eo. Letswalo le lethabo la hae di ile tsa etsa hore a se ke a robala bosiuung boo.</p>	<p>Ke noha hore Nyasha o ikutlwa a le hantle empa o hlokolotsi hobane ke lekgetlo la hae la pele a nka teko ya tshwantshiso ebile a ikenya tsietsing ya mofuta oo.</p>
<p>Ha Nyasha a fihla sekolong, o ile a mathela holong. Lebitso la hae le ne le le moo. Pampiring! Ebile o ne a fumane karolo eo a neng a e batla.</p>	<p>Lena ke kgetlo la pele Nyasha a bona lebitso la hae lenaneng la batho ba kgethuweng ho etsa tshwantshiso. Ke kgolwa o ne a thabile haholo.</p>
<p>O ile a mathela lebaleng la papadi ho ya tsebisa metswalle ya hae. Empa metswalle ya hae e ne o so fihle. O ne a sa kgone ho itshwara. Eitse ha a bona Andrew a kena hekeng ya sekolo o ile a hweletsa ho tloha lebaleng.</p>	
<p>Dibekeng tse latelang, Nyasha o ne a ya holong ho itokisetsa pale eo ka mora nako ya sekolo. O ile a tshwarella mantswe ao a neng a tlamehile ho a bua. O ile a etsa dihlakiso tsa difahleho seiponeng, hore a kgone ho bonahala ha thabile le ha hloname mo ho neng ho hlokahalang. Letsatsi pele ho phutheho e kgolo sekolong o ne a ikutlwa a itlhophile. O ne a tatetse ho ipona a le kalaneng ka pela batho ba bangata.</p>	<p>Ke noha hore Nasha o sebetsa ka thata hobane ke lekgetlo la hae la pele a nka karolo tshwantshisong. O thabetse ho ba sebakadi.</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
Bosiu pele ho phutheho, Nyasha o ne a sekame betheng a nahanne ka moo baithuti ba bang ba tla rata bokgoni ba hae ba ho bapala. O ile a nahana ka moo bana ba bang ba tla mo opela diatla kamora tshwantshiso. Empa o ne a tshwenyehile hore o tlo etsa diphoso ha a nahana ka tsela eo. Letswalo le thabo ya hae di ile tsa se mo hlobaetsa bosiu boo.	Nyasha ha a soka a ema kalaneng pele ho mona. Ke noha hore o ikutlwa a tshohile haholo ka ketsahatso ena e kgolo!
Tsatsing le latelang, Nyasha o ile a emela nako ya hae ya hore a palame kalaneng. O ile a hlodisa a bona batho ba bangata, o ne a tatetse ho ipona a etsahatsa. O ne a tlo tuma seko long! Hape o ne a ikutlwa a tshohile e kare a ka baleha. O ile a fufulelwa ha a nahana ka mantswe ao a tlamehileng ho a bua.	Lena ke kgetlo la pele Nyasha a etsahatsa pela babohi ba bangata. Ke noha hore o ikutlwa a tshohile hape a thabile hore o ilo shebellwa ke batho ba bangata.
Nyasha o ile a hemela hodimo ha a kena.	
Nyasha ha a fihla kalaneng lentswe la hae le ne le thothomela. Matsoho a hae a thothomela. O ile a bua polelo ya hae ya pele. O ile a e hopola. A bua e latelang yaba o a phutholoha. O ile a ikutlwa a itshepile. Lentswe la hae le le phefa. Matsoho a hae a kgaotsa ho thothomela.	Lena ke lekgetlo la pele la Nyasha staging. Ke noha hore Nyasha o ne a tshohile qalong.
Qetellong ya pale, Nyasha o ile a ema le ditho tse ding tsa pale bohareng ba kalana mmoho ba leboha babohi. O ile a utlwa ha ba opa diatla le ha ba thoholetsa. O ne a thabile. O ne a ikutlwa a le motlotlo. O ne a tatetse ho bapala karolo e latelang. O ile a qalella ho ikutlwa ekare ditoro tsa hae di phethahala.	Nyasha o ile a ba le sebete sa ho etsa ntho e ntjha a sa e tlwaelang. O ne a le motlotlo hore sebete sa hae se mo tswetse molemo.
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke maikutlo a feng a fapaneng eo Nasha a ileng a a utlwa?	Lethabo, tshohile, ngongorehile, motlotlo, jwalojwalo.
O ka thabela ho ema kalaneng jwaloka Nyasha? Fana ka lebaka.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nka thabela ho ema kalaneng hobane.....</i> • <i>Nka se thabele ho ema kalaneng hobane.....</i>
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Nahana nako eo o neng o leka ho etsa ntho e ntjha. O ile wa ikutlwa jwang ka nako eo le ka mora moo?	<i>Ke ile ka ikutlwa ke .....</i>

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2** wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

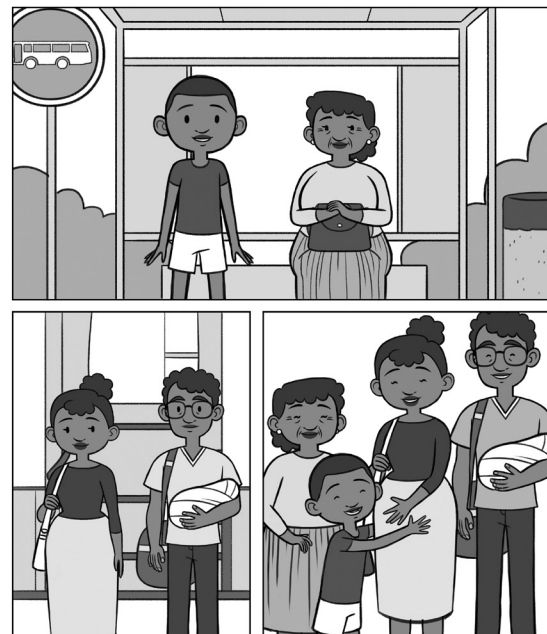
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
  - sisinyehang
  - thothomela
  - sebetse
  - itshepa

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o thabile, opa matsoho	<i>Bososela o ope diatla</i>
Ha o kwatile, phutha matsoho	<i>Bontsha ho kwata o phuthe matsoho</i>
Ha o utlwile bohloko, Ila re bone	<i>Bontsha sefahleho se sa thabang o phumule meokgo</i>
Ha o tshohile, ipate sefahleho	<i>Tona mahlo o kwahele sefahleho.</i>
Ha o nyakalletse, tlotla tlola, tlola, tlola	<i>Bontsha nyakallo o tlole tlole</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopollo tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /uu/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /uu/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **thuube, phuu**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **tuu, phuu, thuube, qhuu**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

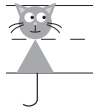
Mongolo:

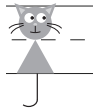
Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

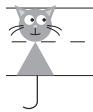
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **uu**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

 u u u u u u u u

 tuu tuu

 phuu phuu

 thuube thuube

 qhuu qhuu

 Ha thola hare tuu!

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngola pale ya ka nako eo o neng o na le maikutlo a sa tshwaneng.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho ka potlako mme o ngole seratswana (se mela e mehlano) ka se ileng sa o etsahalla.

FOREIMI YA HO NGOLA

Hang, nkile ka ikutlwa...ebile ke ...ka nako e le nngwe.

Ke ile ka ba le maikutlo ana a fapaneng hobane...

Yaba...

Qetellong...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla eketsa ka dipolelo mosebetsing wa bona wa Mantaha
- 2 Balla baithuti foreimi ya ho ngola e ntjha
- 3 **Bontsha** baithuti hore o **nahana pele o ngola**
- 4 Hlalosa hore ke dintlha di fe tsa hao tseo o tla di ngola foreimomg ya ho ngola jwaloka: Yaba, ke nahana ka tsela eo ke ikutlwang ka yona mme ka elellwa hore ke tshwanetse ho leka ho se ikutlwe botswa. Ka nka qeto hore ke ye ho matha. Ke ile ka ikutlwa jwaloka motho ya sebetsang ka thata mme ka ikutlwa ke thabile qetellong.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe a fe ao o tla a ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola.**
- 6 **Bontsha** ka ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola: **Yaba** ke nka qeto hore ke tshwanetse ho leka ho se ikutlwe botswa. Ka ya ho matha! **Qetellong** ka ikutlwa ke thabile hape ke le motho ya sebetsang ka thata.
- 7 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang**
- 8 **Sebedisa disebediswa** (mantse a hlahang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba) ho eketsa dihlooho tsa ditshwantsho tsa hao, jwaloka: ngongorehile, thabile, babohi, etc.
- 9 Hlakola mohlala wa hao tlapangollong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha re ile ra nahana ka ka nako eo re neng re na le maikutlo a fapaneng.
- 2 Kajeno re tla eketsa ka dipolelo mongolong wa rona.
- 3 Botsa baithuti: Ho etsahetseng ka nako eo o neng o na le maikutlo a fapaneng? Ho ikutlwa ka tsela eo ho ile ha o ama ka mokgwa e jwang?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**

- 5 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona –**ba seke** ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 6 Laela baithuti ho **buisana** le balekane ka maikutlo a bona.
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella ba ile ba ikutlwa jwang qetellong.
- 9 Ba tshwanetse ba re: Qetellong...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho taka le ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

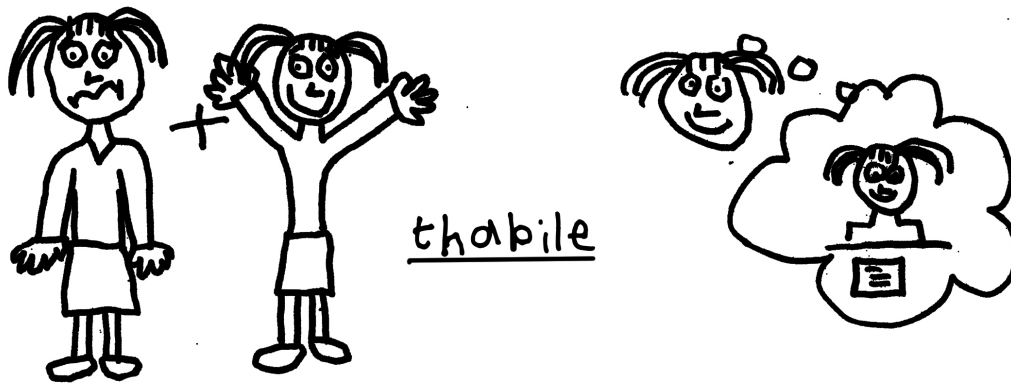
NGODISO

- 1 **Neha baithuti dibuka.** Laela baithuti ho phetla mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela dikopanonyana
- 3 Kopa baithuti ho balla seo ba se ngotseng
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 **Kgothatsa baithuti.**

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola
- 2 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beba diphensele tsa bona fatshe
- 3 Laela baithuti **ho buisana/qoqa ka bobedi** le balekane ka seo ba se takileng.

Bapatsa mosebetsi wa baithuti ka phaposiburutelong moo baituhu bohle ba la kgonang ho o bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

tshohile

Ka nako e nngwe nkile ka ikutlwa ke
tshohile ebile ke thabile ka nako e
le nngwe.

Ke ne ke na le maikutlo do hobane
ke ne ke tlo ngola piletso.

Yaba ke hopola hore ke ne ke
ithutile mantswe a ka.

Qetellong ke ile ka nepa mantswe
do kaofela.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ntoma**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**nt**/-/o/-/m/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**nt**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**o**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**m**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **ntoma**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**nto**/-/ma/ = **ntoma**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **phuu**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ntela**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**nt**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o mahareng lentsweng? /**e**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? /**l**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**nt**/-/e/-/l/-/a/
- 8 Ngola lentswe: **ntela**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**n**te/-/la/ = **ntela**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **thuube**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AKANYA DINTHO EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Nyasha o kalaneng</u></p> <p>Nyasha o ne a na le toro ya ho be seapadi sa telebisheng. Tsatsing lena, Nyasha o bile le monyetla wa hae wa pele wa ho tuma. E ne e le diteko tsa tshwantshiso ya sekolo. Nyasha o ne a ithutile mantswa ao a neng a tlamehile ho a bua. O ne a bile a ithutile ho etsa difahleho tse fapaneng seiponeng, hore a tle a tsebe ho shebahala a thabile ebile a hloname moo ho hlokahalang. O ne a ikutlwa a itlhophile. Ha a ntse a emetse nako ya hae ya ho kena o ile a ikutlwa a ba le letswalo.</p>	<p>Ka nako e nngwe ha re ikutlwa re tshohile ho na le ntho e ka reng dirurubele mpeng tsa rona. Ke nahana hore Nyasha o tshohile!</p>
<p>Kamora diteko, Mme Tsiki o ile a mo bolella hore mabitso a batho ba fumaneng dikarolo tse fapaneng a tla manamiswa leboteng ka ntle ho holo ya sekolo. Nyasha o ne a ikutlwa ekare o entse mosebetsi o motle ditekong tseo. O ne a tshwenyehile hore a kanna a se fumane karolo paleng eo. Letswalo le lethabo la hae di ile tsa etsa hore a se ke a robala bosiu boo.</p>	<p>Ke noha hore Nyasha o ikutlwa a ngongorehile ke hore na o tla thola karolo paleng na, hobane ha a kgona ho robala bosiu kaofela. O tlamehile hore e be o a ipotsa hore na o sebeditse hantle hore a ka kgethwa e le e mong wa dibapadi tsa tshwantshiso eo.</p>
<p>Ha Nyasha a fihla sekolong, o ile a mathela holong. Lebitso la hae le ne le le moo. Pampiring! Ebile o ne a fumane karolo eo a neng a e batla.</p>	<p>Ke nahana hore Nyasha o ne a ikutlwa a le motlotlo haholo, hobane o sebeditse ka thata ho ba le karolo.</p>
<p>O ile a mathela lebaleng la papadi ho ya tsebisa metswalle ya hae. Empa metswalle ya hae e ne o so fihle. O ne a sa kgone ho itshwara. Eitse ha a bona Andrew a kena hekeng ya sekolo o ile a hweletsa ho tloha lebaleng.</p>	<p>Nyasha o ne a tsohile bosiu kaofela a labalabela hore a fumane karolo, ke nahana hore o ne a thabile mme a tatetse ho bolella metswalle ya hae.</p>
<p>Dibekeng tse latelang, Nyasha o ne a ya holong ho itokisetsa pale eo ka mora nako ya sekolo. O ile a tshwarella mantswa ao a neng a tlamehile ho a bua. O ile a etsa dihlokiso tsa difahleho seiponeng, hore a kgone ho bonahala ha thabile le ha hloname mo ho neng ho hlokahalang. Letsatsi pele ho phutheho e kgolo sekolong o ne a ikutlwa a itlhophile. O ne a tatetse ho ipona a le kalaneng ka pela batho ba bangata.</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Bosiu pele ho phutheho, Nyasha o ne a sekame betheng a nahanne ka moo baithuti ba bang ba tla rata bokgoni ba hae ba ho bapala. O ile a nahana ka moo bana ba bang ba tla mo opela diatla kamora tshwantshiso. Empa o ne a tshwenyehile hore o tlo etsa diphoso ha a nahana ka tsela eo. Letswalo le thabo ya hae di ile tsa se mo hloabaetsa bosiuung boo.</p>	<p>Ke noha Nyasha o ikutlwa a thabile a bile a tshohile ka nako e le nngwe! O batla ho etsa mosebetsi o motle ketsahatsong ya hae ya pele, empa o tshwenyehile hore a ka nna a senya dintho!</p>
<p>Tsatsing le latelang, Nyasha o ile a emela nako ya hae ya hore a palame kalaneng. O ile a hlodisa a bona batho ba bangata, o ne a tatetse ho ipona a etsahatsa. O ne a tlo tuma sekolong! Hape o ne a ikutlwa a tshohile e kare a ka baleha. O ile a fufulelwa ha a nahana ka mantswe ao a tlamehileng ho a bua.</p>	
<p>Nyasha o ile a hemela hodimo ha a kena.</p>	<p>Ke noha hore Nasha o leka ho itheola matshwafo ha a palama kalaneng.</p>
<p>Nyasha ha a filha kalaneng lentswe la hae le ne le thothomela. Matsoho a hae a thothomela. O ile a bua polelo ya hae ya pele. O ile a e hopola. A bua e latelang yaba o a phutholoha. O ile a ikutlwa a itshepile. Lentswe la hae le le phefa. Matsoho a hae a kgaotsa ho thothomela.</p>	<p>Ke noha hore ha a ntse a bua mela ya hae ka nepo, o ile a ikutlwa a se a sa tshoha a itshepile.</p>
<p>Qetellong ya pale, Nyasha o ile a ema le ditho tse ding tsa pale bohareng ba kalana mmoho ba leboha babohi. O ile a utlwa ha ba opa diatla le ha ba thoholetsa. O ne a thabile. O ne a ikutlwa a le motlotlo. O ne a tatetse ho bapala karolo e latelang. O ile a qalella ho ikutlwa ekare ditoro tsa hae di phethahala.</p>	<p>Ha re etsa ntho hantle jwale ka Nyasha, re ikutlwa re le motlotlo ebile re thabile. I akanya hore Nyasha o tla etsahatsa ditshwantshiso tse ding tse ngata hobane o ikutlwile a le motlotlo ka bokgoni ba hae.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Re noha jwang hore Nyasha o ikutlwile a tshohile?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a ikutlwa ekare o na le dirurubele mpeng ya hae. Hobane o ne a sa kgone ho robala. Hobane o ne a ikutlwa ekare o batla ho baleha kalaneng. Hobane o ile a fufulelwa.
O kile wa ba le maikutlo a mangata a fapaneng ka nako e le nngwe?	<i>Ke ile ka utlwa .....</i>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Nyasha a ikutlwa a thabile ebile a tshohile ka nako e le nngwe?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane e ne e le kgetlo la hae la pele a nka karolo tshwantshisong. Hobane o ne a batla ho nka karolo tshwantshisong, empa ho ne ho tshosa ho leka ntho e ntjha / kapa ho etsa ntho lekgetlo la pele. Hobane o ne a thabetse ho etsa mosebetsi o motle hape a tshohile hore o tla feila.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 2**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - ho tshoha
  - babohi
  - atleha
  - hloleha

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o thabile, opa matsoho	<i>Bososela o ope diatla</i>
Ha o kwatile, phutha matsoho	<i>Bontsha ho kwata o phuthe matsoho</i>
Ha o utlwile bohloko, lla re bone	<i>Bontsha sefahleho se sa thabang o phumule meokgo</i>
Ha o tshohile, ipate sefahlelo	<i>Tona mahlo o kwahele sefahleho.</i>
Ha o nyakalletse, tlotla tlola, tlola, tlola	<i>Bontsha nyakallo o tlole tlole</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Nyasha o ikutlwa...ha ho...
Nyasha o na le maikutlo a fapaneng hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

nt	uu	t
a	e	l
o	m	s
p	h	b
q	i	u

BEKE 2

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /nt/ le /uu/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /nt/-/o/-/m/-/a/ = **ntoma**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /nt/ kapa /uu/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /m/-/e/-/l/-/a/ = **mela**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **nt, uu**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **nta, ntate, ntoma, ntela, ntataise, ntella, tuu, phuu, thuube, qhuu, mela, bula, tola, qala, pepa, mose, phula, sheba, tlola**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo ka mora ho bala

LEANO LA KUTLWISISO: KAKARETSO

NGODISO YA HO BALA KA KUTLWISISO

- 1 Pele thuto e qala, ngola dihlooho tse latelang, dipotso le dipolelo tlapangollong
- 2 Bala dipotso le baithuti o be o di hlalose ha ho hlokahala.
- 3 Laela baithuti ho buisana le balekane ka dipotso tseo.
- 4 Ka mora moo, baithuti ba bule dibuka tsa bona, ba ngole letsatsi le sehlooho, e be ba araba dipotso.
- 5 Ha ho setse metsotso e mehlano, buisana le baithuti ka dikarabo tse lebelletsweng, o ba dumelle ho lokisa diphoso tsa bona.

NYASHA O KALANENG

- 1 Ke eng e hlobaeditseng Nyasha bosiu kaofela?
...e mo hlobaeditse bosiu kaofela.
- 2 Nyasha o ne a ikutlwa jwang ha a le kalaneng kgetlo la pele?
Nyasha o ne a ikutlwa a...
- 3 Hobaneng Nyasha a ile a hweletsa ka jareteng ya sekolo?
O ile a hweletsa hobane...

NYASHA O KALANENG

- 1 Ke eng e hlobaeditseng Nyasha bosiu kaofela?
Nyasha o hlobaeditse ke thabo le ho tshoha bosiu kaofela.
- 2 Nyasha o ne a ikutlwa jwang ha a le kalaneng kgetlo la pele?
Nyasha o ne ikutlwa a tshohile / tshaba / ngongorehile / kgathatsehile.
- 3 Hobaneng Nyasha a ile a hweletsa ka jareteng ya sekolo?
O hweleditse hobane o ne a thabetse ho qoqela motswalle wa hae ditaba.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 2**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

BEKE 2

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyese mane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 2

KOTARA 2

Beke

3

MOKOTABA:

Ho etsa diphoso

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: setshwantsho sa motho a etsa phoso
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: seo re ka ithutang sona ha re etsa diphoso
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 35 & 36, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 37, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso DBE 1: Leqephe 38 & 39, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa kamoo o ikutlwang ka teng ha o etsa phoso

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele/sa bobedi sa buka e kgolo: Jabu o fehla mahe
- 2 Bolella baithuti hore o tlole qala mokotaba o motjha o bitswang: Ho etsa diphoso
- 3 Taka sedikadikwe tlapangollong mme o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse latelang:
  - a Phoso ke eng?
  - b Ke diphoso dife tse tlwaelehileng?
  - c Batho ba ikutlwa jwang ha ba etsa diphoso?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - phoso
  - kotsi
  - ka maikemisetso

Raeme kapa pina	Diketso
Kaofela harona re etsa diphoso.	<i>Supa baithuti ba fapaneng</i>
Re bua dintho re sa nahane	<i>Bontsha ho bua ka letsoho</i>
Re utlwisa ba bang bohloko re sa ikemisetso	<i>Etsa ekare o a lla</i>
Re a lebala ebile re thuba dintho	<i>Bontsha o thuba ntho</i>
Ke kopa tshwarelo ka diphoso tsaka	<i>Koba hlooho o bontshe tshwabo</i>
Ho bohlokwa ha ke ithuta diphosong tsaka.	<i>Bososela</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a nta
  - b ntate
  - c ntoma
  - d ntela
  - e ntataise
  - f ntella
  - g tuu
  - h phuu
  - i thuube
  - j qhuu
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Jabu o fehla mahe
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho **ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho**, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngola ka nako eo o neng o entse phoso.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole seratswana (se mela e mehlano) ka se ileng sa o etsahalla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke ile ka etsa phoso...

Ke entse phoso hobane...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla ngola ka mohla ba ne ba entse phoso.
- 2 Balla baithuti foreimi ya ho ngola
- 3 **Bontsha** baithuti hore **o nahana pele o ngola.**
- 4 Bolella baithuti tse ding tsa dintlha tseo o tlileng ho di tlatsa foreiming ya ho ngola, jwaloka: Ke entse phoso ka thula koloi enngwe ke kganna. Ka lehlohonolo, ha ho letho le lebe le hlaleng! Empa, Ke entse phoso hobane ke ne leka ho sheba mmapa ke ntse ke kganna. Koloi eo enngwe e ile ya ema, empa ha ke ya bona ka nako!
- 5 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa koloi ya hao e thula koloi e nngwe.
- 6 Hlalosa mantse ao o tlileng ho a ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola.**
- 7 Bontsha ka ho etsa o tlatsa foreimi ya ho ngola **Ke entse phoso** ka thula koloi enngwe. **Ke entse phoso hobane** hobane ke ile ka sheba mmapa waka. Ka tlosa mahlo aka tseleng.
- 8 **Qapodisa mantse ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 9 **Sebedisa disebediswa** tse kang mantse a sebediswang kgafetsa le mantse a tlotlontswe ya mokotaba
- 10 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethathong.

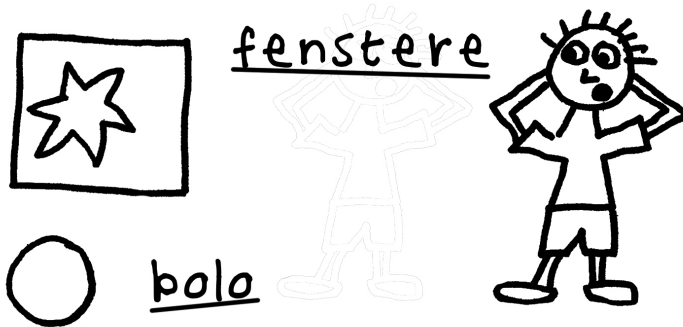
DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: Ke phoso efe eo o ileng wa e etsa? Hobaneng e etsahetse?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 3 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – ba seke ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 4 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo ba tlileng ho se ngola.
- 5 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane
- 6 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o bolella ka diphoso tsa bona.
- 7 Ba tshwanetse ba re: Ke entse phoso ka...

- 8 Hlalosa hore baithuti jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho ngola, ho taka le ho ngola mehopolo ya bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka .
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiborutelong ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o balla seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho qetella/ phethela foreime ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 Kgothatsa baithuti.

Ke entse phoso ya ho thuba fenstere.
Ke entse phoso hobane ke ne ke sa
sheba ha ke ne ke raha bolo yaka.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le shore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**oe**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /**oe**/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **moepa, moemedi, poelano**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **moetapele, moeti, moepa, poelano, moedi, moemedi**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

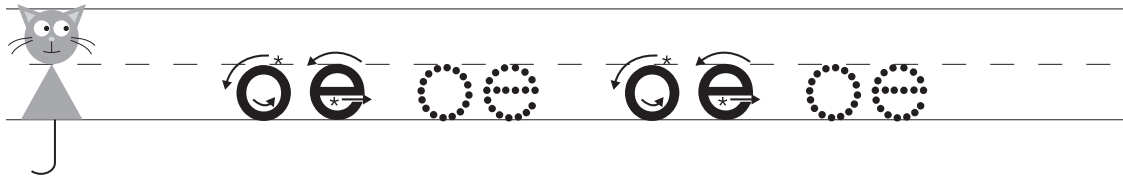
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **oe**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangollong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

moetapele moetapele

moeti moeti

moepa moepa

poelano poelano

moedi moedi

moemedi moemedi

Moetapele o hlwa moepa.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: NAHANA KA (HO IPOTSA) / HO ETSA DIHLAHLORO

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Jabu o fehla mahe</p> <p>Mme wa Jabu o ne a lokisa dijo tsa mantsiboya.</p> <p>“Ke ilo bapala bolo ya maoto le metswalle ya ka!” Jabu a hweletsa a mathela le mating</p> <p>“Ema!” mme wa hae a mo bitsa. “Ke kopa o nkele lebenkeleng o ilo reka dosene ya mahe le botlolo ya lebese,” mme wa hae a kopa a bile a mo fa lenane la ho reka le tjelete.</p> <p>“Jabu o ne a sa batle ho ya lebenkeleng, empa o ile a bososela a re, “Ho lokile mme!”</p> <p>“Ke a leboha! Ke kopa o hlokomele o seke wa tjhwatla mahe,” mme wa hae a mo kopa</p> <p>“Se ke wa tshwenyeha Mama, ke dula ke le hlokolotsi,” Jabu a araba ha a tswa le mating.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng mme wa Jabu a mo bolella hore a be hlokolotsi? Ke a ipotsa hore na ebe Jabu o kile a thuba mahe pele ho moo na?</p>
<p>Jabu o ile a ya shopong. Ha a fihla moo, o ile a bala lenane la ho reka. O ile a lata mahe le lebese. Yaba o ilo patala. O ile a fa ralebenkele tjelete.</p> <p>“Ke a leboha! O tshware mahe ao ka hloko a seke a tjhwatleha,” ralebenkele a mo hlokomedisa.</p> <p>“Se ka tshwenyeha Ntate Gumede ke dula ke le hlokolotsi,” Jabu a araba ha a tswa le mating.</p>	<p>Mme wa Jabu le ralebenkele ba bolella Jabu ho ba hlokolotsi. Ke a ipotsa hore na o kile a thuba mahe na?</p>
<p>Jabu o ile a tsamaya butle ka hloko a lebile hae. O ne a sa batle ho thuba mahe.</p> <p>Empa, o ile a utlwa metswalle ya hae. O ne a ba utlwa ba tsheha. O ne a ba utlwa ba raha bolo.</p> <p>“Hang ha ke qeta ho siya mahe le lebese, ke tla kgutla ke tlo bapala,” Jabu a nahana</p> <p>Jabu o ile a tswela pele a tsamaya ka hloko a lebile habo. O ne a sa batle ho thuba mahe!</p> <p>Jabu o ile a utlwa motswalle wa hae Sam a bitsa lebitso la hae. “Jabu, tloho o tlo bapala!” Sam a mo bitsa.</p>	<p>Ke a ipotsa hore Jabu o tla ya hae pele, kapa o tla lo bapala le metswalle ya hae. Ke a ipotsa hore na ho tla etsahalang ka mahe ao ha a ka nka qeto ya ho lo bapala bolo?</p>
<p>Mohlomong, nka raha hanngwe feela! Mme ha a na ho tseba!” Jabu a nahana ebile a mathela metswalleng ya hae. O lekile ho matha ka hloko. O ne a sa batle ho thuba mahe.</p>	<p>Hao Bathong! Jabu o matha ka mahe! Ke a ipotsa hore na o tla bapala bolo kantle le ho tjhwatla mahe na?</p>

Seratswana/tabane	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Eitse ha Jabu a qalella ho mathela metswalleng ya hae, o ile a kgopuwa ke lejwe. Mahe a ile a wela fatshe. Ho ne ho na le mapatso hohle. Jabu o ne a tshetswe ke mahe hohle!</p> <p>“Jo nna wee!” Jabu a lla, “Ke tlo bolella mme ke reng?”</p> <p>“O mo bolelle hore a etse mahe a fehluweng!” Sam a swaswa.</p> <p>Sam le Jabu ba ile ba tsheha.</p>	<p>Jabu o tletse mahe. Sam o bua seswaso se tshehisang. Sam le Jabu ba a tsheha. Ke a ipotsa hore na mme wa Jabu o tla nahana e a tshehisa jwaloka bona.</p>
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletswe
Jabu o tlamehile ho reka eng lebenkeleng?	O tlamehile ho reka mahe?
Ke mang ya bitsiseng Jabu ho tlo bapala bolo ya maoto?	Motswalle wa hae Sam o mo bitsitse hore ba tlo bapala.
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletswe
Hobaneng Jabu a ile a nka qeto ya ho bapala bolo?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane motswalle wa hae Sam o ile a mo bitsa ho tlo bapala. O ne a nahana hore o tla bapala bolo kante le ho thuba mahe. O ne a nahana hore o tla lo raha hanngwe feela. O ne a nahana hore mme wa hae ha a na tseba.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 3**.
- Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

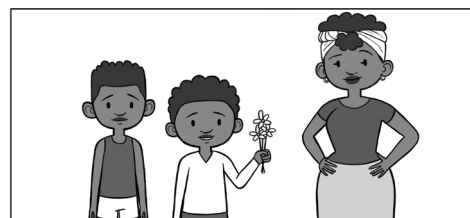
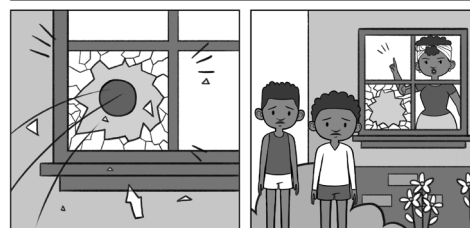
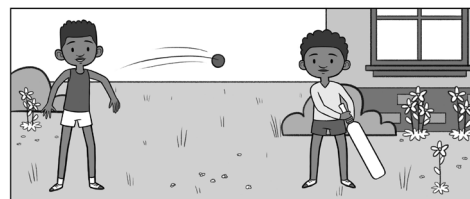
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
  - fehla
  - mahe a fehlilweng
  - bohlaswa
  - sedi

Raeme kapa pina	Diketso
Kaofela harona re etsa diphoso.	<i>Supa baithuti ba fapaneng</i>
Re bua dintho re sa nahane	<i>Bontsha ho bua ka letsoho</i>
Re utlwiswa ba bang bohloko re sa ikemisetsa	<i>Etsa ekare o a lla</i>
Re a lebala ebile re thuba dintho	<i>Bontsha o thuba ntho</i>
Ke kopa tshwarelo ka diphoso tsaka	<i>Koba hlooho o bontshe tshwabo</i>
Ho bohlokwa ha ke ithuta diphosong tsaka.	<i>Bososela</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopolo ya bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha**TSEBISA MODUMO**

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /oi/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /oi/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **baloi, koloi, loile**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **moloi, koloi, baloi, boi, loile**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

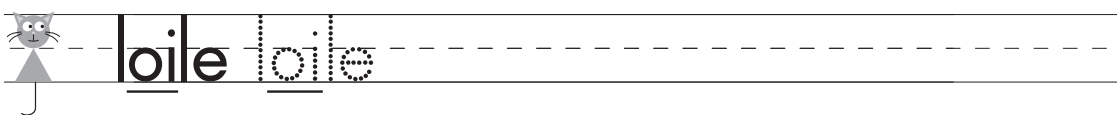
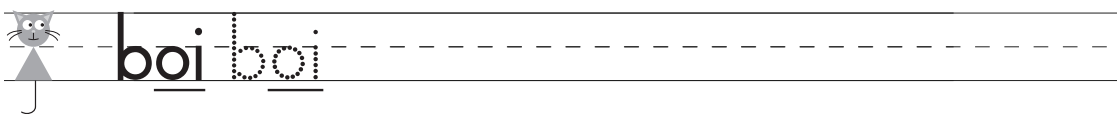
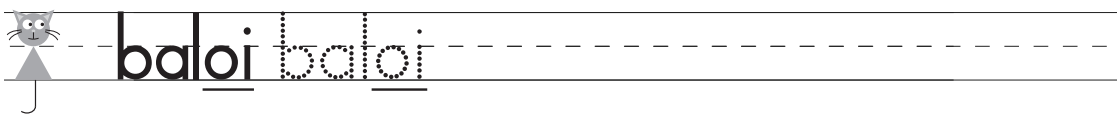
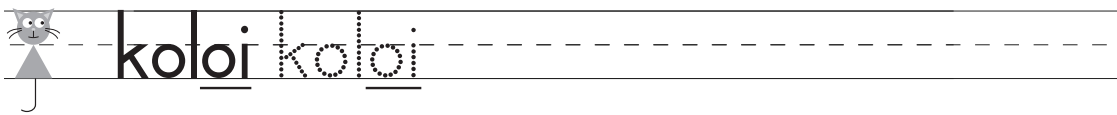
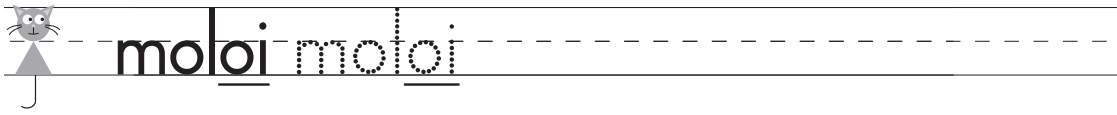
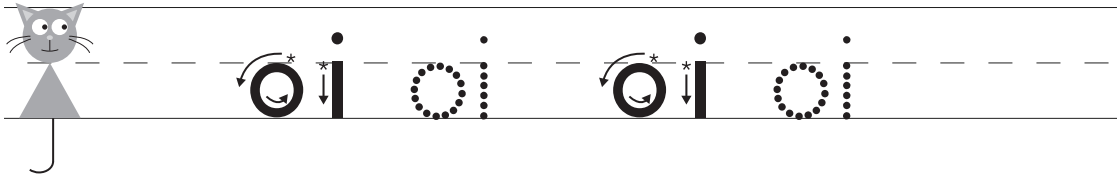
Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **oi**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngola ka nako eo o neng o entse phoso.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole seratswana (se mela e mehlano) ka se ileng sa o etsahalla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke ile ka etsa phoso...

Ke entse phoso hobane...

Ha ke etsa phoso ena, ke ile ka ikutlwa ke...

Ho etsa phoso ena ho nthutile hore ...

Qetellong...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa ho seo ba se ngotseng ka Mantaha.
- 2 Balla baithuti foreimi e ntjha.
- 3 **Bontsha** baithuti hore o **nahana pele o ngola**.
- 4 Hlalosa dintlha tse itseng tseo o tlileng ho di tlatsa karolong tse ntjha tsa foreimi ya ho ngola jwale ka: Ke ile ka ikutlwa ke tshohile hape ke halefile ha ke ne ke etsa phoso ena, hobane ke ne sentse koloi ya motho e mong. Ho etsa phoso ena ho nthutile hore ke be sedi ha ke kganna. Ke ithutile hore ke tshwanetse ke emise koloi ka thoko ho tsela ha ke hloka ho sheba mmapa waka! Qetellong, ke ithutile thuto e bohlokwa.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe a fe ao o tlileng ho a ngola. **Sehela lentse le leng le le leng mola**
- 6 Bontsha hore foreimi ya ho ngola e ka tlatswa jwang: **Ha ke ne ke etsa phoso ena**, ke ile ka ikutlwa hampe. **Ho etsa phoso ena ho nthutile** hoba mokganni ya sedi. **Qetellong** ke nahana ke ithutile thuto e bohlokwa ka hoba sedi!
- 7 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 8 **Sebedisa disebediswa** (mantse a hlahang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba) ho eketsa dihlooho tsa ditshwantsho tsa hao, jwaloka: sedi, phoso, kotsi, jj.
- 9 Hlakola mohlala wa hao tlapangollong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha re ile ra nahana ka nako eo re entseng phoso ka yona.
- 2 Kajeno re tlile ho eketsa dipolelo mongolong wa rona.
- 3 Botsa baithuti: O ile wa ikutlwa jwang ha o etsa phoso? O ithutile eng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.

- 5 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – **ba seke** ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 6 Laela baithuti ho buisana le balekane ka diphoso tsa bona.
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella seo ba ithutile sona diphosong tsa bona.
- 9 Batshwanetse ba re: Ho etsa phoso ho nthutile hore...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho ngola, ho taka le ho ngola mehopolo / dintlha tsa bona.

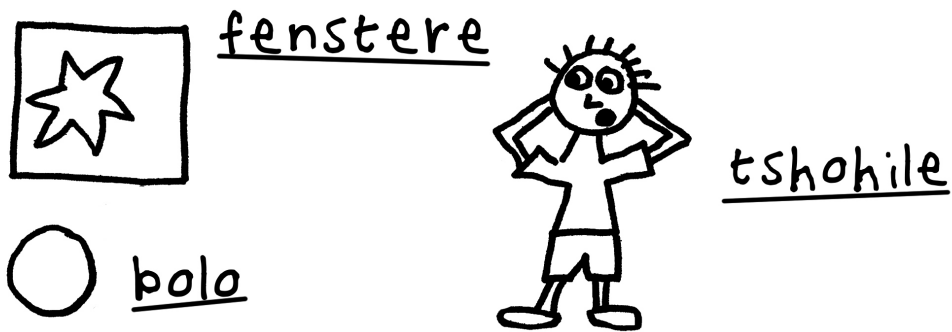
NGODISO

- 1 **Neha baithuti dibuka.** Laela baithuti ho phetla ka moo ba ngotseng ka Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o balla **seo ba se ngotseng.**
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 **Kgothatsa baithuti.**

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 2 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 3 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo ba se takileng.

Bapatsa mosebetsi wa baithuti ka phaposiburutelong moo baituhu bohle ba la kgonang ho o bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ke entse phoso ya ho thuba fenstere.
Ke entse phoso hobane ke ne ke sa
sheba ha ke ne ke raha bolo yaka.
Ha ke ne ke etsa phoso eo, ke ile
ka ikutlwa ke tshohile haholo.
Ho etsa phoso end ho nthutile hore
ke hlokomele ke shebe pele ke raha
bolo.
Qetellong ke ithutile thuto e ntle.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **moepa**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**m**/-/**oe**/-/**p**/-/**a**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**m**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**oe**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**p**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **moepa**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**moe**/-/**pa**/ = **moepa**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **koloji**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **moeti**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**m**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o mahareng lentsweng? /**oe**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro wa lentswe? /**d**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**i**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**m**/-/**oe**/-/**t**/-/**i**/
- 8 Ngola lentswe: **moeti**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**moe**/-/**ti**/ = **moeti**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **loile**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: NAHANA KA (HO IPOTSA), ETSA DIHLAHLOBO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Jabu o fehla mahe</p> <p>Mme wa Jabu o ne a lokisa dijo tsa mantsiboya.</p> <p>“Ke ilo bapala bolo ya maoto le metswalle ya ka!” Jabu a hweletsa a mathela lemating</p> <p>“Ema!” mme wa hae a mo bitsa. “Ke kopa o nkele lebenkeleng o ilo reka dosene ya mahe le botlolo ya lebese,” mme wa hae a kopa a bile a mo fa lenane la ho reka le tjelete.</p> <p>“Jabu o ne a sa batle ho ya lebenkeleng, empa o ile a bososela a re, “Ho lokile mme!”</p> <p>“Ke a leboha! Ke kopa o hlokomele o seke wa tjhwatla mahe,” mme wa hae a mo kopa</p> <p>“Se ke wa tshwenyeha Mama, ke dula ke le hlokolotsi,” Jabu a araba ha a tswa lemating.</p>	<p>Ke kgona ho etsa tekolo ya hore Jabu o batla ho ba motho ya nang le thuso. O batla ho lo bapala bolo empa ha a ngangisane le mme wa hae ka ho ya shopong! O a bososela mme o re “ho lokile”</p>
<p>Jabu o ile a ya shopong. Ha a fihla moo, o ile a bala lenane la ho reka. O ile a lata mahe le lebese. Yaba o ilo patala. O ile a fa ralebenkele tjelete.</p> <p>“Ke a leboha! O tshware mahe ao ka hloko a seke a tjhwatleha,” ralebenkele a mo hlokomedisa.</p> <p>“Se ka tshwenyeha Ntate Gumede ke dula ke le hlokolotsi,” Jabu a araba ha a tswa lemating.</p>	<p>Ke kgona ho itekolela hore Jabu o tlwaetse ho thuba dintho. Ke etsa tekolo ena hobane motho e mong le e mong o mo bolella hore a hlokomele mahe a se ke a thubeha! Seo se etsa hore ke nahane hore o kile a thuba dintho pele ho moo.</p>
<p>Jabu o ile a tsamaya butle ka hloko a lebile hae. O ne a sa batle ho thuba mahe.</p> <p>Empa, o ile a utlwa metswalle ya hae. O ne a ba utlwa ba tsheha. O ne a ba utlwa ba raha bolo.</p> <p>“Hang ha ke qeta ho siya mahe le lebese, ke tla kgutla ke tlo bapala,” Jabu a nahana</p> <p>Jabu o ile a tswela pele a tsamaya ka hloko a lebile habo. O ne a sa batle ho thuba mahe!</p> <p>Jabu o ile a utlwa motswalle wa hae Sam a bitsa lebitso la hae. “Jabu, tloho o tlo bapala!” Sam a mo bitsa.</p>	
<p>Mohlomong, nka raha hanngwe feela! Mme ha a na ho tseba!” Jabu a nahana ebile a mathela metswalleng ya hae. O lekile ho matha ka hloko. O ne a sa batle ho thuba mahe.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Jabu ha a hlokolotsi. O bolelletswe hore a ele mahe hloko. Jwale re mmona a matha ka mahe. Ha Jabu e ne e le motho ya nang le kelo hloko, o ne a tla ya hae pele e be ke hona a lo bapala bolo</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Eitse ha Jabu a qalella ho mathela metswalleng ya hae, o ile a kgopuwa ke lejwe. Mahe a ile a wela fatshe. Ho ne ho na le mapatso hohle. Jabu o ne a tshetswe ke mahe hohle!</p> <p>“Jo nna wee!” Jabu a lla, “Ke tlo bolella mme ke reng?”</p> <p>“O mo bolelle hore a etse mahe a fehluweng!” Sam a swaswa.</p> <p>Sam le Jabu ba ile ba tsheha.</p>	<p>Ijo! Jabu o thuba mahe kaofela. Ke etsa tekolo ya hore ha se lekgetlo la pele sena se etsahala hobane motho e mong le e mong o jwetsitse Jabu a hlokomele.</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>O nahana hore mme wa Jabu o tlamehile hore a ikutlwe jwang ha Jabu a fihla?</p>	<p>Ke nahana hore o tla ..... hobane</p>
<p>O nahana hore Jabu o ikutlwa jwang a a qeta ho thuba mahe?</p>	<p>Ke nahana hore o ikutlwa ..... hobane</p>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>O nahana Jabu ke motho ya hlokolotsi?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tjhe, ke nahana hore ha se motho ya hlokolosi. Ke nahana sena hobane mme wa hae le ralebenkele ba mo jwetsitse ba le babedi hore a hlokomele. Ha ba ne ba tseba hore ke motho ya hlokolosi, ha ke nahane hore ho ne ho tlo hlokahala hore ba mo hopotse. • Tjhe, Ke nahana hore hase motho ya hlokolosi hobane o nka qeto ya ho bapala bolo a ntse a tshwere mahe. • Ha ke nahane hore ke motho ya hlokolosi hobane o mathela motswalle wa hae a tshwere mahe. • Ha Jabu e ne e le motho ya hlokolosi o ne a tla isa mahe pele hae. Ha ke nahane hore o hlokolosi hobane ha a ye hae pele, o a matha o lo bapala bolo ya maoto.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - kgothometsehile
  - lepetso
  - kotsi
  - tjhwatla

Raeme kapa pina	Diketso
Kaofela harona re etsa diphoso.	<i>Supa baithuti ba fapaneng</i>
Re bua dintho re sa nahane	<i>Bontsha ho bua ka letsoho</i>
Re utlwise ba bang bohloko re sa ikemisetsa	<i>Etsa ekare o a lla</i>
Re a lebala ebile re thuba dintho	<i>Bontsha o thuba ntho</i>
Ke kopa tshwarelo ka diphoso tsaka	<i>Koba hlooho o bontshe tshwabo</i>
Ho bohlokwa ha ke ithuta diphosong tsaka.	<i>Bososela</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Phoso ya Jabu ke...
Ke nahana mme wa Jabu o tla ikutlwa a...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

oe	oi	m
p	d	i
a	t	l
e	n	o
k	b	u

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**oe**/ le /**oi**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**m**/-/**oe**/-/**t**/-/**i**/ = **moeti**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /**oe**/ kapa /**oi**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**b**/-/**u**/-/**l**/-/**a**/ = **bula**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **oe, oi**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **moetapele, moeti, moepa, poelano, moedi, moemedi, moloi, koloi, baloi, boi, loile, bula, mobu, mona, mokola, dila, letamo, tlama**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO

SERATSWANA	TITJHERE ORE	BAITHUTI BA E TSA
<p>Mme wa Jabu o ne a lokisa dijo tsa mantsiboya.</p> <p>“Ke ilo bapala bolo ya maoto le metswalle ya ka!” Jabu a hweletsa a mathela lemating</p> <p>“Ema!” mme wa hae a mo bitsa. “Ke kopa o nkele lebenkeleng o ilo reka dosene ya mahe le botlolo ya lebeso,” mme wa hae a kopa a bile a mo fa lenane la ho reka le tjelete.</p> <p>“Jabu o ne a sa batle ho ya lebenkeleng, empa o ile a bososela a re, “Ho lokile mme!”</p> <p>“Ke a leboha! Ke kopa o hlokomele o seke wa tjhwatla mahe,” mme wa hae a mo kopa</p> <p>“Se ke wa tshwenyeha Mama, ke dula ke le hlokolotsi,” Jabu a araba ha a tswa lemating.</p>	<p>Arola baithuti e be dihlopha tse pedi. Hlophisa dihlopha ka tsela ena:</p> <p>Sehlopha sa 1: Jabu</p> <p>Sehlopha sa 2: mme wa Jabu</p>	<p>Sehlopha sa 1 se re: <i>Ke ya ho bapala bolo le metswalle yaka!</i></p> <p>Sehlopha sa 2 says: <i>Butle! Ke kopa o ye lebenkeleng o reke tosene ya mahe le botlolo ya lebeso</i></p> <p>Sehlopha sa 1 se re: <i>Ho lokile mme.</i></p> <p>Sehlopha sa 2 se re: <i>Ke a leboha! Ke kopa o be sedi o seke wa tjhwatla mahe.</i></p> <p>Sehlopha sa 1 se re: <i>Se kgathatsehe mme, ke dula ke le sedi!</i></p>
<p>Jabu o ile a ya shopong. Ha a fihla moo, o ile a bala lenane la ho reka. O ile a lata mahe le lebeso. Yaba o ilo patala. O ile a fa ralebenkele tjelete.</p> <p>“Ke a leboha! O tshware mahe ao ka hloko a seke a tjhwatleha,” ralebenkele a mo hlokomedisa.</p> <p>“Se ka tshwenyeha Ntate Gumede ke dula ke le hlokolotsi,” Jabu a araba ha a tswa lemating.</p>	<p>Hlalosa jwale hore, Sehlopha sa 2 se tla bapala karolo ya ralebenkele!</p>	<p>Sehlopha 2 se re: <i>Tshwara mona hantle o se ke wa tjhwatla mahe</i></p> <p>Group 2: <i>Se kgathatsehe Ntate Gumede, ke dula ke le sedi!</i></p>
<p>Jabu o ile a tsamaya butle ka hloko a lebile hae. O ne a sa batle ho thuba mahe.</p> <p>Empa, o ile a utlwa metswalle ya hae. O ne a ba utlwa ba tsheha. O ne a ba utlwa ba raha bolo.</p> <p>“Hang ha ke qeta ho siya mahe le lebeso, ke tla kgutla ke tlo bapala,” Jabu a nahana</p> <p>Jabu o ile a tswela pele a tsamaya ka hloko a lebile habo. O ne a sa batle ho thuba mahe!</p> <p>Jabu o ile a utlwa motswalle wa hae Sam a bitsa lebitso la hae. “Jabu, tloho o tlo bapala!” Sam a mo bitsa.</p>	<p>Ha re tsamayeng ka hloko jwaloka Jabu!</p> <p>Efa moithuti a le mong ho bapala karolo ya Sam.</p>	<p>Bohle ba etsa eka ba tshwere mahe mme ba tsamaya ka hloko.</p> <p>Sam ore: <i>Jabu tloho re tlo bapala! Re ya o hloka!</i></p>

SERATSWANA	TITJHERE ORE	BAITHUTI BA E TSA
Mohlomong, nka raha hanngwe feela! Mme ha a na ho tseba!" Jabu a nahana ebile a mathela metswalleng ya hae. O lekile ho matha ka hloko. O ne a sa batle ho thuba mahe.	Ha re etseng eka re Jabu. Re nahana eng?	<i>Koafela re re: Mohlomong hanyane feela! Mme a k eke a tseba!</i>
Eitse ha Jabu a qalella ho mathela metswalleng ya hae, o ile a kgopuwa ke lejwe. Mahe a ile a wela fatshe. Ho ne ho na le mapatso hohle. Jabu o ne a tshetswe ke mahe hohle! "Jo nna wee!" Jabu a lla, "Ke tlo bolella mme ke reng?" "O mo bolelle hore a etse mahe a fehluweng!" Sam a swaswa. Sam le Jabu ba ile ba tsheha.	Mahe ohle a tsholohile. Ha o le Jabu! O tlo etsa jwang?	Hweletsa: <i>Joo! Ke tlo bolella Mme kere eng?</i>

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 2

KOTARA 2

Beke

4

MOKOTABA:

Ho etsa diphoso

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa batho ba fapaneng ba etsa diphoso.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala hobaneng batho ba etsa diphoso.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi wa Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha ontse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa **1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 40 & 41**, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 42 & 43**, Ha re baleng

Mosebetsi wa **3: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe Page 44**, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **4: Taka setshwantsho sa phoso ya Jabu**

Mantaha

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Lindelani a touta Bukeng e kgolo: Teko e bonolo ya dipalo ya Lindelani
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Ho etsa diphoso
- 3 Taka sedikadikwe tlapangollong mme o ngole **mokotaba** ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Haeba baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, botsa dipotso tse latelang
  - a Ke diketsahalo dife tse fapaneng tse etsahalang moketjaneng wa tsatsi la tswalo?
  - b Ke mang ya tlang moketjaneng wa tsatsi la tswalo?
  - c Batho ba ka ikutlwa jwang moketjaneng wa tsatsi la tswalo?

BEKE 4

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS).
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tjhteng ya tlotlontswe ya mokotaba
  - a boikwetliso
  - b touta
  - c ho ithuta

Raeme kapa pina	Diketso
Kaofela harona re etsa diphoso.	<i>Supa baithuti ba fapaneng</i>
Re bua dintho re sa nahane	<i>Bontsha ho bua ka letsoho</i>
Re utlwa ba bang bohloko re sa ikemisetsa	<i>Etsa ekare o a lla</i>
Re a lebala ebile re thuba dintho	<i>Bontsha o thuba ntho</i>
Ke kopa tshwarelo ka diphoso tsaka	<i>Koba hlooho o bontshe tshwabo</i>
Ho bohlokwa ha ke ithuta diphosong tsaka.	<i>Bososela</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a moeti
  - b moepa
  - c poelano
  - d moedi
  - e moemedi
  - f moloji
  - g koloi
  - h baloi
  - i boi
  - j loile
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Biotokisetso pele o bala

LEANO LA HO BALA KA KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona Buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Teko e bonolo ya dipalo ya Lindelani
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moeleloo motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale hang o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Etsa eka o Lindelani o ngola bukaneng ya diketsahalo tsa letsatsi le letsatsi kamora ketsahalo ena.

MOSEBETSI: Ngola bukaneng ketsahalo ho ntsha kamoo o ikutlwang ka teng.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Bukana yaka e ratehang,
Ke...

BONTSHA KA HO E TSA

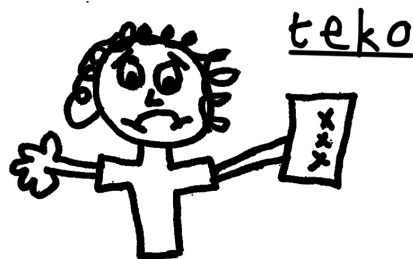
- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla etsa eka ke Lindelani a ngola bukaneng ya hae ya diketsahalo tsa letsatsi. Ba tla ngola ka seo se etsahetseng.
- 2 Hlalosa hore bukana ya diketsahalo tsa letsatsi le letsatsi ke moo re ngolang dintho tseo tse etsahetseng kapa seo re ithutileng sona. Re ka ngola ka maikutlo a rona le diphiri tsa rona tse tebileng. Hona ke hobane bukana ya letsatsi le letsatsi e lokelwa ho balwa ke motho ya ngolang ho yona feela! Ke sebaka se ikgethileng ho nahana le nahanisisa ka ho ngola.
- 3 Balla baithuti foreimi ya ho ngola.
- 4 Bontsha baithuti hore o **nahana pele o ngola**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao wa ho tlatsa foreimi ya ho ngola jwalo ka: Ha ke ne ke le Lindelani, nka qala ka ho ngola ka se phoso seo ke entseng. Hona ho bohlokwa hobane ho tla nthusa ho nahanisisa phoso yaka.
- 6 Hlalosa hore ke mantswe a fe ao o tla a ngola. **Sehela lentse le leng le le leng mola.**
- 7 Hlalosa hore re tla ngola bukana ya letsatsi le letsatsi jwalo ka ha eka re Lindelani. Re tla leka ho nahana hore ebe o tla re eng.
- 8 **Bontsha** hore foreimi ya ho ngola e ka tlatswa jwang:
Bukana yaka e ratehang.
Ke entse phoso sekolong bekeng ena. Ke nahanne hore ke tseba dipalo. Ha ke ya itokisetsa teko yaka kahoo ke feitsi.
- 9 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 10 **Sebedisa disebediswa** mantswe a hlahang kgafetsa le mantswe a tlotlontse ya mokotaba.
- 11 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: O nahana Lindelani o tla re ho etsahetseng? O tla hlalosa phoso jwang?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 3 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – ba seke ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 4 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo Lindelani a tla se bolela ka phoso ya hae.
- 5 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane
- 6 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella hore ba tlile ho ngola ka eng.
- 7 Ba tshwanetse ba re: Ke nahana hore Lindelani o tla re: Ke...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho ngola, ho taka le ho ngola mehopolo / dintlha tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposi burutelong ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho balla seo ba se ngotseng
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswe **ka boiketlo jwaloka kgudu** le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 Kgothatsa baithuti.

Bukatsatsi ya ka e ratehang,

Ke entse phoso e kgolo, ha ke a balla
teko eo ke e ngotseng.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le shore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ee/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /ee/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **meedi, seeta, leeto**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **feela, seeta, tee, meedi, meelelo, leeto**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

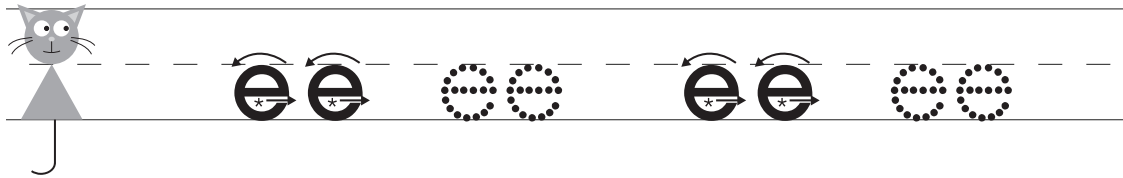
Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **ee**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangollong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

f eela f eela

s eeta s eeta

t ee t ee

m eedi m eedi

m eelelo m eelelo

l eeto l eeto

Rakgadi o nwa t ee.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHILELO BA HAO

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Teko e bonolo ya dipalo ya Lindelani</p> <p>Lindelani o ne a sebetse hantle thutong ya dipalo. O ne a kgona ho bala dinomoro tse ngata. O ne a kgona ho kopanya ka hlohong ya hae. O ne a nahana hore mmetse o bonolo.</p> <p>Ha Mme Ndlovu a ne a ruta phaposi ya bona ho tlosa, Lindelani o ile a e fumana e le bonolo.</p>	
<p>Mme Ndlovu o ile a ngola tse ding tsa dipalo tsa tharollo tlapangollong. O ile a laela baithuti bohle ba di ngole fatshe. Ha baithuti ba bang ba ntse ba ngola dipalo le ditharollo ka dibukeng tsa bona Lindelani o ne a ntse dikadika.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ke hloke ho itlhakisetsa tsona!” a nahana.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Lindelani a sa ngole dipalo tsa hae tsa tharollo? Ohoo! Ke hobane o nahana hore o tseba dipalo mme ha ho hlokahale hore a di ngole.</p>
<p>Ha Mme Ndlovu a ba tataisetsa dipalo tseo tsa tharollo, Lindelani o ile a sheba kantle fenstereng. O ile a nahana ka dintho tsohle tseo a batlang ho di etsa kantle.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ke hloke ho itlhakisetsa dipalo tseo!” a nahana.</p>	<p>Ho tlosa ke ntho e ntjha, mme Lindelani ha a nke karolo hohang! Ke a ipotsa hore na ho tlo etsahalang.</p>
<p>Shebang diphoso tsa lona le etse bonnete ba hore le utlwisisa moo le fositseng teng. Mme Ndlovu a bolella baithuti. Ha baithuti ba bang ba ntse ba sheba diphoso tsa bona, Lindelani o ile a kopa ho ya ntlwaneng.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ke etse diphoso!” a nahana.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Lindelani o tla tseba ho tlosa jwang ha a sa itlhakise a be a ithute ho tswa diphosong tsa hae.</p>
<p>Mme Ndlovu o ile a fana ka leqephe la mosebetsi. “Etsang ditharollo tsena ha le fihla hae. Re ya ithusa ha re itlhakisa haholo!” Mme Ndlovu a bolella baithuti. Lindelani o ile a subela leqephe leo la mosebetsi ka mokotleng wa hae wa dibuka.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ke hloke mosebetsi wa hae!” a nahana.</p>	

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Bosiung boo, metswalle ya Lindelani e ile ya sebetsa ka thata dipalong tsa bona tsa tharollo tsa ho tlosa, Lindelani o ile a shebella telebishene.</p> <p>“A o na le mosebetsi wa sekolo?” ntate wa Lindelani a botsa.</p> <p>“Tjhee, ” Lindelani a mo thetsa.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ke hloke ho etsa mosebetsi oo!” a nahana</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Lindelani o tlo ithuta jwang ho tlosa hantle ha a sa etse mosebetsi wa hae wa hae?</p>
<p>Tsatsing le latelang sekolong, Mme Ndlovu o ile a nka maqephe ao a mosebetsi wa hae. “Lindelani mosebetsi wa hao o kae?” a botsa.</p> <p>“Ke o lebetse hae, ” Lindelani a mo thetsa. “Se ke wa tshwenyeha, ke tseba dipalo!” Lindelani a hlalosa.</p> <p>“Lindelani motho e mong le e mong o tlamehile ho itlhakisetsa dipalo! Motho e mong le e mong a ka ba hlwahlwa thutong ya dipalo ha a ka sebetsa ka thata. Mme Ndlovu a mmolella.</p> <p>Empa Lindelani o ne a sa mamela. “Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo, ha ke hloke ho sebetsa ka thata!” a nahana.</p> <p>Ka mora matsatsi a itseng, Mme Ndlovu o ila a tsebisa hore ho tlo ba le teko ya dipalo hosane. Lindelani o ne a sa tshwenyeha.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Nka pasa teko e nngwe le e nngwe!” a nahana</p>	<p>Metswalle ya Lindelani kaofela e ne e sebetsa ka thata e etsa ditlhakiso. Ke a ipotsa hore na Lindelani o tla sebetsa hantle tekong na kantle le boikwetliso?</p>
<p>Bosiung boo, ha metswalle ya Lindelani e itokisetsa teko ya ya dipalo tsa bona tsa ho tlosa. Lindelani o ne a shebelletse telebishene.</p> <p>“Ha o ngole teko hosane?” Ntate wa hae a mo botsa.</p> <p>“O tlamehile ho itokisetsa teko ena!” a mo bolella</p> <p>“Ke se ke itokisitse, ” Lindelani a araba</p> <p>“Hape ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ho hlokahale hore ke itokisitse teko!” a hlalosa</p>	<p>Lindelani o nahana hore dipalo di bonolo mme ha a hloke ho etsa dihlakiso. Ke a ipotsa hore na o tla kgona ho pasa kantle le ho itokisetsa hlahlobo ena na?</p>
<p>Eitse ha Mme Ndlovu a fa baithuti teko, metswalle ya Lindelani e ile ya sebetsa ka pele mme ba qeta mosebetsi. Empa Lindelani o ile a nka nako e telele. O ile a qalella ho fufulelwa.</p> <p>“Teko ena e thata! Teko ena ha e ya ntokela!” a nahana.</p> <p>Ha mme Ndlovu a hlalosa hore nako e fedile, Lindelani e ne e le hona a leng mahareng a teko.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Lindelani o nahana eng ha a utlwa hore teko e ya mo thatafalla? Ke a ipotsa hore na o a eellwa hore o ne a tlamehile ho sebetsa ka thata na?</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Ha Mme Ndlovu a fana ka dipalo tsatsing le latelang, Lindelani o ne a feitse.</p> <p>Kamora sekolo ha baithuti kaofela ba se ba tsamaile, o ile a fumana Mme Ndlovu ka phaposing. “Ke entse phoso Mme, a amohela. Ke ne ke nahana hore ke tseba dipalo. Ke ne ke nahana hore dipalo di bonolo. Ha ke a ka ka itlhakisa, ha ke a ka ka itokisetsa teko ena.” a Ila.</p> <p>Mme Ndlovu o ile a sheba Lindelani ka sefahleho se tiileng. “Re kgona feela ho ba le katleho nthong e itseng ha re itlhakisa,” a hlalosa. “O ne o sebetsa hantle dipalong hobane o ne o sebetsa ka thata ebile o bala.”</p> <p>“Ke tshepisa ho sebetsa ka thata dipalong,” Lindelani a mmolella.</p>	
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Lindelani o ne a etsa eng ha metswalle ya hae e ngola dipalo ka dibukeng tsa bona?</p>	<p>Lindelani o ne a dikadika</p>
<p>Lindelani o ne a etsa eng ka nako eo metswalle ya hae e neng e etsa dipalo tsa bona tsa tlosa?</p>	<p>Lindelani o ne a shebelletse telebishene.</p>
Potso ‘hobaneng’/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng Lindelani a ile a feila teko ya dipalo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane ha a ka a itokisetsa teko eo. • Hobane o ne a nahana hore dipalo di bonolo. • Hobane ha a ka a ka a etsa dihlakiso tsa dipalo tseo tsa tharollo ka phaposing, ebile ha a ka a etsa mosebetsi wa hae ha a fihla hae. • Hobane o ne a nahana hore o tseba dipalo mme ha ho hlokahale hore a bale. • Hobane ha a ka a ba le nako e lekaneng ya ho qeta teko ya hae. • Hobane ha a itlhakisetsa dipalo tsa hae, o ne a sa kgone ho sebetsa ka pele hore a kgone ho qeta mosebetsi ka nako a pase teko eo.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

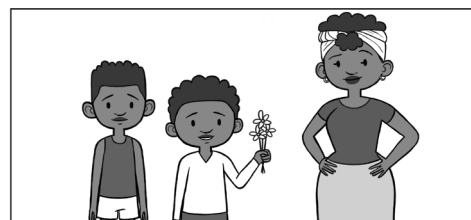
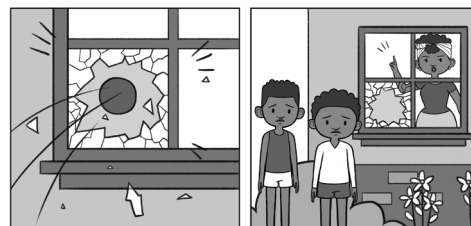
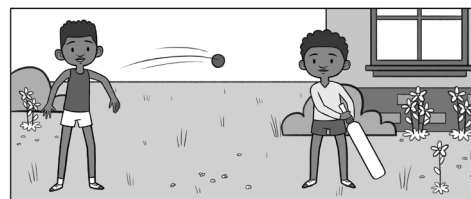
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
  - molato
  - setsebi
  - thata
  - bonolo

Raeme kapa pina	Diketso
Kaofela harona re etsa diphoso.	<i>Supa baithuti ba fapaneng</i>
Re bua dintho re sa nahane	<i>Bontsha ho bua ka letsoho</i>
Re utlwiswa ba bang bohloko re sa ikemisetsa	<i>Etsa ekare o a lla</i>
Re a lebala ebile re thuba dintho	<i>Bontsha o thuba ntho</i>
Ke kopa tshwarelo ka diphoso tsaka	<i>Koba hlooho o bontshe tshwabo</i>
Ho bohlokwa ha ke ithuta diphosong tsaka.	<i>Bososela</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopolo tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha**TSEBISA MODUMO**

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /aa/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /aa/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **maano, maadimo, twaa**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **maano, mahlaahlela, baahi, maadimo, twaa**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

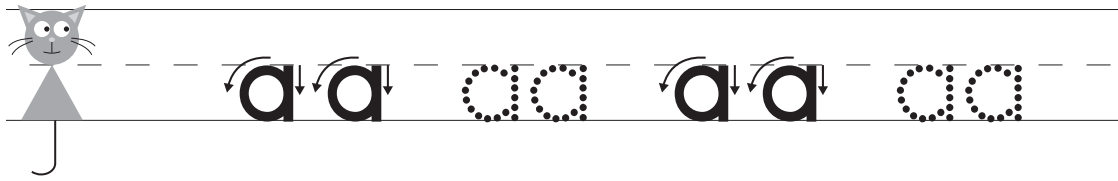
_____

Mongolo:

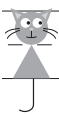
Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **aa**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

 maano maano

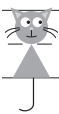
 mahtaahlela mahtaahlela

 baahi baahi

 maadimo maadimo

 twaa twaa

 Baahi ba Mangaung

 ba bangata.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Etsa eka o Lindelani o ngola bukaneng ya diketsahalo tsa letsatsi le letsatsi kamora ketsahalo ena.

MOSEBETSI: Ngola bukaneng ketsahalo ho ntsha kamoo o ikutlwang ka teng.

FOREIMI YA HO NGOLA

Bukana yaka e ratehang,

Ke...

Ke ikutlwile ke...

Ke ithutile hore...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla eketsa ka dipolelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore baithuti ba tla nahana kamoo Lindelani a ka ikutlwang ka teng le hore ebe o ithutile eng ketsahalong e mo hlahetseng.
- 3 Balla baithuti foreimi ya ho ngola e ntjha
- 4 **Bontsha** baithuti hore o **nahana pele o ngola**
- 5 Hlalosa hore ke dintlha di fe tsa hao tseo o tla di ngola foreimomg ya ho ngola jwaloka: Ke nahana hore Lindelani a ka ikutlwa molato kapa a hlabilwe ke dihlong hore o nahanne hore o tseba dipalo mme a se ke a ikwetlisa. Ke nahana o ithutile hore ho ikwetlisa ho etsa re tsebe ho feta!
- 6 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tla a ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola.**
- 7 **Bontsha** ka ho qetella foreimi ya ho ngola: **Ke ile ka ikutlwa** ke le molato ha ke ne hloleha ho atleha tekong yaka hobane ke phoso yaka hore ke ya bala. **Ke ithutile** hore le ha ntho e le bonolo, ho ikwetlisa ho bohlokwa hore o be setsebi.
- 8 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang**
- 9 **Sebedisa disebediswa** (mantse a hlahang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba) ho eketsa dihlooho tsa ditshwantsho tsa hao, jwaloka: molato, kotsi, kopa tshwarelo, jj.
- 10 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha re ile ra qala ho ngola bukaneng ya letsatsi le tsatsi ho tswa ho kgopolo ya Lindelani.
- 2 Kajeno re tla eketsa ka dipolelo mongolong wa rona.

- 3 Botsa baithuti: O nahana Lindelani o ne a ikutlwa jwang ha a sa atleha tekong ya hae? O nahana o ithutile eng? O tla reng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona –**ba seke** ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 6 Laela baithuti ho **buisana** le balekane ka seo ba nahanang Lindelani o tla ngola eng ho latelang bukaneng ya hae.
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella seo Lindelani a ithutileng sona.
- 9 Ba tshwanetse ba re: Ke nahana Lindelani o ithutile hore...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlele ho sebedisa foreimi ya ho taka le ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

NGODISO

- 1 **Neha baithuti dibuka.** Laela baithuti ho phetla mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela dikopanonyana
- 3 Kopa baithuti ho balla seo ba se ngotseng
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 **Kgothatsa baithuti.**

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola
- 2 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beba diphensele tsa bona fatshe
- 3 Laela baithuti ho **buisana/qoqa ka bobedi** le balekane ka seo ba se takileng.

Bapatsa mosebetsi wa baithuti ka phaposiburutelong moo baituhu bohle ba la kgonang ho o bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

phoqehiletekoBukatsatsi ya ka e ratehang,Ke entse phoso e kgolo, ha ke a balla
teko eo ke e ngotseng.Ke ikutlwile ke iphoqile.Ke ithutile hore ke tlamehile ho bala
pele ke ngola teko.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **seeta**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /s/-/ee/-/t/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /s/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /ee/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /t/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **seeta**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /see/-/ta/ = **seeta**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **baahi**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **meedi**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /m/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o mahareng lentsweng? /ee/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe waboraro lentsweng? /d/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /i/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /m/-/ee/-/d/-/i/
- 8 Ngola lentswe: **meedi**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /mee/-/di/ = **meedi**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **maano**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHIHLELO BA HAO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Teko e bonolo ya dipalo ya Lindelani</p> <p>Lindelani o ne a sebetsa hantle thutong ya dipalo. O ne a kgona ho bala dinomoro tse ngata. O ne a kgona ho kopanya ka hlohong ya hae. O ne a nahana hore mmetse o bonolo.</p> <p>Ha Mme Ndlovu a ne a ruta phaposi ya bona ho tolosa, Lindelani o ile a e fumana e le bonolo.</p>	<p>Ke kgona ho etsa kgokahanyo. Sena se nkgopotsa ausi wa ka. E ne e le semathi se lebelo. O ne a nahana hore ho matha ho bonolo.</p>
<p>Mme Ndlovu o ile a ngola tse ding tsa dipalo tsa tharollo tlapangolong. O ile a laela baithuti bohle ba di ngole fatshe. Ha baithuti ba bang ba ntse ba ngola dipalo le ditharollo ka dibukeng tsa bona Lindelani o ne a ntse dikadika.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ke hloke ho ithakisetsa tsona!” a nahana.</p>	<p>Ho tshwana hantle le ha ousi wa ka a ne a le sehlopheng sa diatletiki, o ne a nahana hore ha ho hlokahale hore a ikwetlise jwaloka ka ditho tse ding tsa sehlopha, hobane o ne a le lebelo.</p>
<p>Ha Mme Ndlovu a ba tataisetsa dipalo tseo tsa tharollo, Lindelani o ile a sheba kante fenstereng. O ile a nahana ka dintho tsohle tseo a batlang ho di etsa kante.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ke hloke ho ithakisetsa dipalo tseo!” a nahana.</p>	<p>Sena se etsa hore ke hopole ausi wa ka. Ka nako tse ding o ne a sa ye ha ba lo ikwetlise. Ha ditho tse ding tsa sehlopha di ikwetlisa, yena o ne a na le metswalle ya hae.</p>
<p>Shebang diphoso tsa lona le etse bonnete ba hore le utlwisisa moo le fositseng teng. Mme Ndlovu a bolella baithuti. Ha baithuti ba bang ba ntse ba sheba diphoso tsa bona, Lindelani o ile a kopa ho ya ntlwaneng.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ke etse diphoso!” a nahana.</p>	<p>Boitshwaro ba Lindelani bo nkgopotsa ba ausi wa ka. Lindelani o nahana hore o tseba dipalo, mme o tla dula a atleha. Ausi wa ka le yena o ne a nahana hore o tla dula a le lebelo.</p>
<p>Mme Ndlovu o ile a fana ka leqephe la mosebetsi. “Etsang ditharollo tsena ha le fihla hae. Re ya ithusa ha re ithakisa haholo!” Mme Ndlovu a bolella baithuti. Lindelani o ile a subela leqephe leo la mosebetsi ka mokotleng wa hae wa dibuka.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ke hloke mosebetsi wa hae!” a nahana.</p>	<p>Ha ke nahana ka Lindelani le Ausi wa ka ke kgona ho etsa kgokahanyo. Ho bonahala hore ka nako enngwe ha batho ba nahana hore ba na tsebo ya ntho e itseng ba tlohela ho sebetsa ka thata!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Bosiung boo, metswalle ya Lindelani e ile ya sebeta ka thata dipalong tsa bona tsa tharollo tsa ho tlosa, Lindelani o ile a shebella telebishene.</p> <p>“A o na le mosebetsi wa sekolo?” ntate wa Lindelani a botsa.</p> <p>“Tjhee, ” Lindelani a mo thetsa.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ke hloke ho etsa mosebetsi oo!” a nahana</p>	
<p>Tsatsing le latelang sekolong, Mme Ndlovu o ile a nka maqephe ao a mosebetsi wa hae. “Lindelani mosebetsi wa hao o kae?” a botsa.</p> <p>“Ke o lebetse hae, ” Lindelani a mo thetsa. “Se ke wa tshwenyeha, ke tseba dipalo!” Lindelani a hlalosa.</p> <p>“Lindelani motho e mong le e mong o tlamehile ho itlhakisetsa dipalo! Motho e mong le e mong a ka ba hlwahlwa thutong ya dipalo ha a ka sebeta ka thata. Mme Ndlovu a mmolella.</p> <p>Empa Lindelani o ne a sa mamela. “Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo, ha ke hloke ho sebeta ka thata!” a nahana.</p> <p>Ka mora matsatsi a itseng, Mme Ndlovu o ila a tsebisa hore ho tlo ba le teko ya dipalo hosane. Lindelani o ne a sa tshwenyeha.</p> <p>“Ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Nka pasa teko e nngwe le e nngwe!” a nahana</p>	<p>Ke kgona ho etsa kgokahanyo ya sena! Lindelani ha a mamele titjhere ya hae. Ha a nahane hore ho a hlokala hore a itokisetse teko. Sena se nkgopotsa ausi wa ka ha morupelli wa bona a ne a mo bolella hore a ikwetlise pele ho lebelo le lehlo. Empa ha a ka a mamela morupelli.</p>
<p>Bosiung boo, ha metswalle ya Lindelani e itokisetsa teko ya ya dipalo tsa bona tsa ho tlosa. Lindelani o ne a shebelletse telebishene.</p> <p>“Ha o ngole teko hosane?” Ntate wa hae a mo botsa.</p> <p>“O tlamehile ho itokisetsa teko ena!” a mo bolella</p> <p>“Ke se ke itokisitse, ” Lindelani a araba</p> <p>“Hape ke tseba dipalo. Dipalo di bonolo. Ha ho hlokahale hore ke itokisetse teko!” a hlalosa</p>	<p>Ha ke nahana ka ausi wa ka le Lindelani ke kgona ho etsa kgokahanyo. Ho bonahala hore ka nako enngwe ha batho ba nahana hore ba na le tsebo ya ntho e itseng ba ba le boikgohomoso!</p>
<p>Eitse ha Mme Ndlovu a fa baithuti teko, metswalle ya Lindelani e ile ya sebeta ka pele mme ba qeta mosebetsi. Empa Lindelani o ile a nka nako e telele. O ile a qalella ho fufulelwa.</p> <p>“Teko ena e thata! Teko ena ha e ya ntokela!” a nahana.</p> <p>Ha mme Ndlovu a hlalosa hore nako e fedile, Lindelani e ne e le hona a leng mahareng a teko.</p>	<p>Hona ho nkgopotsa ausi wa ka. O ne a sa ikwetlisetsa ho matha, jwale ha nako ya lebelo le lehlo e fihla o ile a siiwa a hlolwa. Ho matha ho ne ho le thata ho yena hobane o ne a sa tiya jwaloka dimathi tse ding.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Ha Mme Ndlovu a fana ka dipalo tsatsing le latelang, Lindelani o ne a feitse.</p> <p>Kamora sekolo ha baithuti kaofela ba se ba tsamaile, o ile a fumana Mme Ndlovu ka phaposing. "Ke entse phoso Mme, a amohela. Ke ne ke nahana hore ke tseba dipalo. Ke ne ke nahana hore dipalo di bonolo. Ha ke a ka ka itlhakisa, ha ke a ka ka itokisetse teko ena." a Ila.</p> <p>Mme Ndlovu o ile a sheba Lindelani ka sefahleho se tiileng. "Re kgona feela ho ba le katleho nthong e itseng ha re itlhakisa," a hlalosa. "O ne o sebetsa hantle dipalong hobane o ne o sebetsa ka thata ebile o bala."</p> <p>"Ke tshepisa ho sebetsa ka thata dipalong," Lindelani a mmolella.</p>	
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Lindelani o entse phoso efe?	<ul style="list-style-type: none"> • O ne a sa etse mosebetsi wa hae wa dipalo, ebile a sa itokisetse teko. Seo e ne e le phoso! • O ile a feila teko. Seo e ne e le phoso e kgolo.
Lindelani o ithutile eng?	O ithutile hore o tseba dipalo, empa dipalo di bonolo ha o di hlakisa kgafetsa ebile o itokisetse teko.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Lindelani a ne a nahana hore ha lokela ho itlhakisetsa dipalo.	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o ne a nahana hore o tseba dipalo. • Hobane o ne a nahana hore dipalo di bonolo. • Hobane o ne a nahana hore ha a no etsa diphoso. • Hobane o ne a nahana hore ha o na le tsebo ya ntho e itseng ha ho hlokahale hore o itlhakise. • O entse phoso ya ho nahana hore ha o na le tsebo nthong e itseng ha ho hlokahale hore o sebetse ka thata.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - ikgantsha
  - iphpanya
  - kopa tshwarelo

Raeme kapa pina	Diketso
Kaofela harona re etsa diphoso.	<i>Supa baithuti ba fapaneng</i>
Re bua dintho re sa nahane	<i>Bontsha ho bua ka letsoho</i>
Re utlwisa ba bang bohloko re sa ikemisetsa	<i>Etsa ekare o a lla</i>
Re a lebala ebile re thuba dintho	<i>Bontsha o thuba ntho</i>
Ke kopa tshwarelo ka diphoso tsaka	<i>Koba hlooho o bontshe tshwabo</i>
Ho bohlokwa ha ke ithuta diphosong tsaka.	<i>Bososela</i>

BEKE 4

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Lindelani o etsa phoso hobane...
Ke ithuta hore...ho tswa phosong ya Lindelani.
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

ee	aa	m
b	h	i
o	n	t
a	f	l
s	d	e

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /ee/ le /aa/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /f/-/ee/-/l/-/a/ = **feela**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /ee/ kapa /aa/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /f/-/o/-/l/-/a/ = **fola**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **ee, aa**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **feela, seeta, tee, meedi, meeelo, leeto, maano, mahlaahlela, baahi, maadimo, fola, tala, bata, sila, hlola, tlala**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo ka mora ho bala

LEANO LA KUTLWISISO: KAKARETSO, HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHILELO BA HAO

MOQOQO WA MOLOMO KA PALE/SERATSWANA

- 1 Hlalosa hore baithuti batla bua ka seo ba se ratileng paleng: Teko e bonolo ya dipalo ya Lindelani
- 2 Batla boela ba bue ka ntho eo ba **ikamahanyang** le yona paleng.
- 3 Bontsha ka moo baithuti ba ka buang ka dipolelo 1–2 ka seo **ba se ratileng** ka pale, jwaloka: **Ke ratile ha** Lindelani a bolella titjhere wa hae ka phoso ya hae qetellong ya pale. **Ha** Lindelani a ntse ngola bukeng ya hae a touta, **ka hopola ha ke ne ke** sa mamela ka hloko ka phaposiburuteng. Ke nahana nka ithuta ho hong ho tswa diphosong tsa hae!
- 4 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Laela baithuti ho sheba ditshwantsho mme ba nahanisise se etsahalang.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka seo ba se **ratang** le hore ba **ikamahanya** le eng paleng
- 6 Kopa baithuti ba 1–2 ho **abelana** le baithuti bohle. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse tletseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa diphoso tse tlwaelehileng.
- 8 Laela baithuti ho buisana le balekane ho abelana ka moqoqo wa bona wa sethatong. (**Ba se ke ba bua ka seo titjhere e se buileng, empa ba bue ka mehopollo ya bona ya sethatong**)

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 4**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 2
KOTARA 2
Beke
5

MOKOTABA:
Ho bolokeha le ho
ba le boikarabelo

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa ban aba bolokehile ba ena le boikarabelo.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala dikeletso tsa ho bolokeha le ho ba le boikarabelo.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 46 & 47, Ha re baleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 48 & 49, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso DBE 1: Leqephe 50 & 51, Ha re baleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa motho eo o nahanang o na le boikarabelo.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele bukeng e kgolo: Duma le metswalle ya hae ba lahleha
- 2 Bolella baithuti hore o tliho qala mokotaba o motjha o bitswang: Ho bolokeha le ho ba le boikarabelo
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse latelang:
  - a Ke dintho dife tseo o di etsang ho dula o bolokehile?
  - b Ho ka etsahalang ha o sa bolokeha?
  - c Ke mang eo o mo tsebang ya nang le boikarabelo?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - bolokehile
  - e sa bolokeha
  - nang le boikarabelo
  - boikarabelo

Raeme kapa pina	Diketso
Emal! Emal!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha ema</i>
Sheba, o shebisisel!	<i>Beha letsoho phahleng o shebe mona le mane</i>
Mamela, o mamedisisel!	<i>Tshwara tsebe o mamele</i>
Nahana, o nahanisel!	<i>Supa hloho ya hao ka monwana o nahane</i>
Ke maikarabelo a hao	<i>Supa moithuti e mong</i>
Hore o dule o bolokehile.	<i>Supa moithuti ya fapaneng.</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a feela
  - b seta
  - c tee
  - d meedi
  - e meeelo maano
  - f mahlaahlela
  - g baahi
  - h maadimo
  - i twaa
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO NOHA/LEPA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Duma le metswalle ya hae ba lahleha
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho **ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho**, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Taka mme o ngole seratswana ka ntho eo e o etsang o ikutlwe o sa bolokeha.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho ka potlako mme o ngole seratswana (se mela e mehlano) ka se ileng sa o etsahalla. Sena e tla ba karolo ya buka ya phaposi bakeng seratswana sa ho balla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke ikutlwa ke sa bolokeha ha...

Ke ikutlwa ke sa bolokeha hobane...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla ngola ka ntho e etsang ba ikutlwe ba sa bolokeha.
- 2 Balla baithuti foreimi ya ho ngola
- 3 **Bontsha** baithuti hore **o nahana pele o ngola**.
- 4 Bolella baithuti tse ding tsa dintlha tseo o tlleng ho di tlatsa foreiming ya ho ngola, jwaloka: Ke ikutlwa ke sa bolokeha ha ke le ka koloing e matha ka lebelo le hodimo! Ke ikutlwa ke sa bolokeha hobane ke kgathatsehile hore koloi e ka thula mme ra lemala.
- 5 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa koloi e matha ka lebelo le hodimo, mme o ikutlwa o kgathatsehile haholo.
- 6 Hlalosa mantswe ao o tlleng ho a ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola.**
- 7 Bontsha hore o ka tlatsa/ qetella nthla ya pele jwang: **Ke ikutlwa ke sa bolokeha ha** ke le ka koloing e matha ka lebelo le hodimo. **Ke ikutlwa ke sa bolokeha hobane** ha ke batle ho lemala kotsing ya koloi!
- 8 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 9 **Sebedisa disebediswa** tse kang mantse a sebediswang kgafetsa le mantswe a tlotlontswe ya mokotaba
- 10 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: Ke eng e etsang o ikutlwe o sa bolokeha? hobaneng?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 3 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona –ba seke ba kopisa
- 4 dintlha tsa titjhere!
- 5 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo ba nahanang Lindelani o tla ngola eng ho
- 6 latelang bukaneng ya hae.

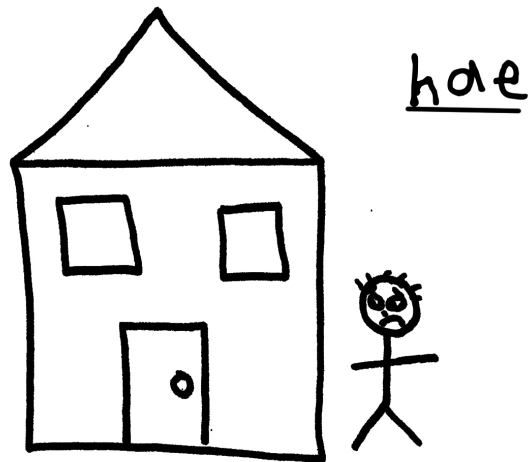
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho bolella ka ntho e etsang ba ikutlwe bas a bolokeha.
- 9 Ba tshwanetse hore: Ke ikutlwa ke sa bolokeha ha...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho taka le ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela dikopanonyana.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola/ kenya sehlooho.
- 5 Kgothatsa baithuti

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka .
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o balla seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho qetella/ phethela foreime ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantsewe ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 Kgothatsa baithuti.

Ke ikutlwa ke sa bolokeha ha ke
setse hae ke le mong.
Ke ikutlwa ke sa bolokeha hobane
dintho tse mpe di ka etsahala.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 5.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha.**
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /oo/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /oo/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **hlooho, sephooko, sehlooho**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **too, hlooho, sehlooho, sephooko, mookgo**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

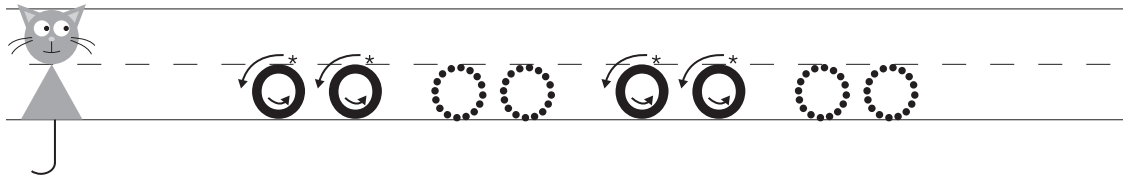
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **oo**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

o o

hlooho hlooho

sehlooho sehlooho

sephooko sephooko

mookgo mookgo

Ngola sehlooho sa pale.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHILELO BA HAO

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p><u>Duma le metswalle ya hae ba lahleha</u></p> <p>Hoseng ha Moqebelo, mme wa Duma o ile a mo kopa ho isa phasela polasing ya Malome Harry ka nqane ho noka. "Eya hona jwale." a mo laela.</p> <p>Duma o ile a kena leetong le yang polasing ya malomae Harry. O ne a so ye hole haholo ha a kopana le metswalle ya hae, Gugu le Themba, ba bapala bolo.</p> <p>"Ke tla bapala metsotso e menenyane fela," Duma a nahana. O ile a beha pasela fatshe mme a bapala le metswalle ya hae. Dihora di ile tsa feta pele a hopola mosebetsi eo mme wa hae a mo fileng ona.</p> <p>"Ke tlamehile ho tsamaya! Ke tla ba lata!" Duma a bolella metswalle ya hae.</p> <p>"Ke tla tsamaya le wena!" Themba a mo bolella.</p> <p>"Le nna!" ha rialo Gugu "Ho tla ba monate."</p>	<p>Ke kgona ho etsa kgokahanyo! Sena se nkgopotsa tsatsi le leng. Ke ne ke tlamehile ho kopana le motswalle wa ka, yaba ke shebella telebishene. Ho ne ho kene ntho eo ke e ratang. Ke ile ka e shebella mme ka lebala nako! E ne e se le le lata ho kopana le motswalle wa ka!</p>
<p>Duma, Gugu le Themba ba ile ba kena leetong ho ya polasing ya Malome Harry. Empa ha ba fihla nokeng, Themba o ne a batla ho lelekisa diqanqane. "Re tla lelekisa diqanqane metsotso e mmalwa feela," Duma a nahana</p> <p>O ile a beha pasela ya hae fatshe yaba o lelekisa diqanqane le metswalle ya hae. Dihora di ile tsa feta pele a hopola mosebetsi oo mme wa hae mo fileng ona.</p> <p>"Re tlamehile ho tsamaya! Re tla ba lata!" Duma a bolella metswalle ya hae.</p> <p>Ba ile ba phakisetsa borokgong ba ya ba lebile ntlong ya Malome Harry.</p>	<p>Ke kgona ho etsa kgokahanyo! Hona ho nkgopotsa nakong eo ke neng ke ile ntlong ya ausi wa ka pele ho kereke. Re ile ra qalella ho qoqa, re ne re qoqa hamonate hoo ebileng re ile ra lebala nako. Re ile ra ba lata ho fihla kerekeng.</p>

Seratswana/tabane	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Duma, Gugu le Themba ba ile ba siya pasela le Malome Harry ba kgutlele hae.</p> <p>“Ha re nkeng tsela e kgutshwane ya ka morung,” Duma a laela</p> <p>Ha ba fihla morung, Gugu o ne a batla ho palama difate.</p> <p>“Re tla palama difate metsotso e menyenyane fela,” Duma a nahana. Dihora di ile tsa feta pele a hopola hore mme wa hae o itse a fihle hae pele letsatsi le dikela.</p> <p>“Re tlamehile ho tsamaya! Re tla ba lata!” Ke batla ho ya hae,” ha rialo Gugu. Ba ne ba se ba sa kgone ho tswela pele ba tsamaya. Ho ne ho se ho le lefifi hore ba ka bona tsela! Ba ne ba lahlehile. Ba ile ba dula ka tlasa sefate ba emela hore letsatsi le tjhabe.</p>	<p>Ke etsa kgokahanyo! Hona ho nkgopotsa ka letsatsi le leng ha mora wa ka a ne a ilo bapala le metswalle ya hae. Ba ne ba matha ba bapala hamonate mme ha ba ka ba elellwa hore e se le bosiu. O ile a tlameha ho tla hae bosiu a le mong.</p>
<p>Eitse ha letsatsi le tjhaba, Duma le metswalle ya hae ba qalella ka leeto ba leka ho fumana tsela e yang hae. Ha ba ka ba ema ho palama difate. Ha ba ka ba ema ho lelekisa diqanqane. Ha ba ka ba ema ho bapala bolo ya maoto.</p> <p>“Ke ne ke sa tshwanela ho bapala bolo. Ke ne ke sa tshwanela ho lelekisa diqanqane. Ke ne ke sa tshwanela ho palama difate,” Duma a nahana. Dihora di ile tsa feta pele ba bona tsela e yang hae.</p>	<p>Sena se etsa hore ke nahane ka ha ke le lata! Ke ikutlwa ke tshohile. Ke a phakisa ho fihla moo ke yang teng, jwalo fela ka Duma le metswalle ya hae ba phakisetsa hae.</p>
<p>Ba ile ba ya habo Duma. Ba ne ba le ditshila ke ho bapala bolo. Ba ne ba le metsi ke ho lelekisa diqanqane. Diaparo tsa bona di ne di tabohile ke ho palama difate. Ba ne ba kgathaditswe ke ho lahleha lefifing.</p>	
<p>“Motse kaofela o ne o batlana le lona! Ho etsahetseng?” a botsa.</p> <p>“Tshwarelo mme, ke phoso ya ka!” Duma a araba. O ne a sa tsebe hore na a ka mo araba a reng.</p> <p>“Re bile le tshibollo,” Gugu a tlatselletsatsa</p> <p>“Kaofela ha bona ba tsheha.</p> <p>“Ke thabetse feela ha le kgutlile! Mama a rialo, mme a ba haka.</p>	

Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Mme wa Duma o ile a mo roma kae?	Ntlong ya Malome Harry
Ba ile ba etsa eng tseleng e yang ha Malome Harry?	Ba ile ba bapala bolo ya maoto, ba lelekisa dinqanqane, ba palama difate.
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Duma le metswalle ya hae ba ile ba lahleha?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane ba ne ba bapala letsheare kaofela. Hobane ba ne ba ithabisa mme ba lebala nako. Hobane ba bapetse bolo ya maoto, ba lelekisitse dinqanqane ebile ba palame difate. Hobane ha ba ka ba mamela mme wa Duma Hobane eitse ha bo ba lefifi ha ba ka ba hlotse ba kgona ho bona tsela.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 5.**
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
  - tshohile
  - potlakile
  - sitisehile

Raeme kapa pina	Diketso
Ema! Ema!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha ema</i>
Sheba, o shebisisel!	<i>Beha letsoho phahleng o shebe mona le mane</i>
Mamela, o mamedisisel!	<i>Tshwara tsebe o mamele</i>
Nahana, o nahanisel!	<i>Supa hloho ya hao ka monwana o nahane</i>
Ke maikarabelo a hao	<i>Supa moithuti e mong</i>
Hore o dule o bolokehile.	<i>Supa moithuti ya fapaneng.</i>

BEKE 5

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopollo ya bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**nth**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /**nth**/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **nthusa, nthetsa, nthunya**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentse ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentse: **ntho, nthunya, nthusa, nthoma, nthetsa, dintso**
- 2 Bontsha baithuti lentse ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

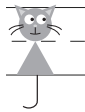
Mongolo:

Metsotso e 15

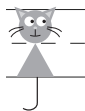
Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **nth**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

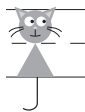
 n'th n'th n'th n'th

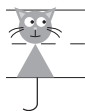
 ntho ntho

 nthunya nthunya

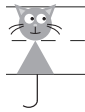
 nthusa nthusa

 nthoma nthoma

 nthetsa nthetsa

 dintho dintho

 Lehakwe o nthusa ho hlatswa

 dijana.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Taka mme o ngole seratswana ka ntho eo e o etsang o ikutlwe o sa bolokeha.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho ka potlako mme o ngole seratswana (se mela e mehlan) ka se ileng sa o etsahalla. Sena e tla ba karolo ya buka ya phaposi bakeng seratswana sa ho balla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke ikutlwa ke sa bolokeha ha...

Ke ikutlwa ke sa bolokeha hobane...

Nka...

Hape nka...

Ha ke rate ho ikutlwa ke sa bolokeha hobane...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa ho seo ba se ngotseng ka Mantaha.
- 2 Balla baithuti foreimi e ntjha.
- 3 **Bontsha** baithuti hore o **nahana pele o ngola**.
- 4 Hlalosa dintlha tse itseng tseo o tllileng ho di tlatsa karolong tse ntjha tsa foreimi ya ho ngola jwale ka: Kajeno re tlo nahana ka dintho tse ding tseo re ka di etsang hore re ikutlwe re bolokehile ho feta ha re le maemong a sa bolokehang. Mohlala, Nka itlama ka lebanta la setulo sa koloji. Nka kopa le mokganni hape hore a fokotse lebelo.
- 5 Bontsha hore o eketsa dinthla jwang setshwantshong sa hao jwaloka: lebanta la setulo sa koloji.
- 6 Hlalosa hore ke mantswe a fe ao o tllileng ho a ngola. **Sehela lentse le leng le le leng mola**
- 7 Bontsha hore foreimi ya ho ngola e ka tlatswa jwang: **Nka** etsa bonnete ba hore ke tlamme lebanta la setulo saka sa koloji. **Hape nka kopa** mokganni wa koloji ho fokotsa lebelo. **Ha ke rate ho ikutlwa ke sa bolokeha hobane** ho ya tshosa.
- 8 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 9 **Sebedisa disebediswa** (mantswe a hlahang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba) ho eketsa dihlooho tsa ditshwantsho tsa hao, jwaloka: sedi, sa bolokeha, kotsi, jj.
- 10 Hlakola mohlala wa hao tlapangollong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, emp baithuti ba lokela ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha re ile ra nahana ka ntho eo e o etsang o ikutlwe o sa bolokeha
- 2 Kajeno re tlile ho eketsa dipolelo mongolong wa rona.
- 3 Botsa baithuti: O ka etsa eng ha o le maamong a etsang o ikutlwe o sa bolokeha? O ka etsa eng hore o ikutlwe betere?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – **ba seke** ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 6 Laela baithuti ho buisana le balekane ka hore ba ka etsa eng hore ba ikutlwe ba bolokehile betetshana maamong ao ba ngotseng ka ona ka Mantaha.
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella ntho e le nngwe eo ba ka e etsang hore ba ikutlwe ba bolokehile.
- 9 Ba tshwanetse ba re: Nka...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho ngola, ho taka le ho ngola mehopolo / dintlha tsa bona.

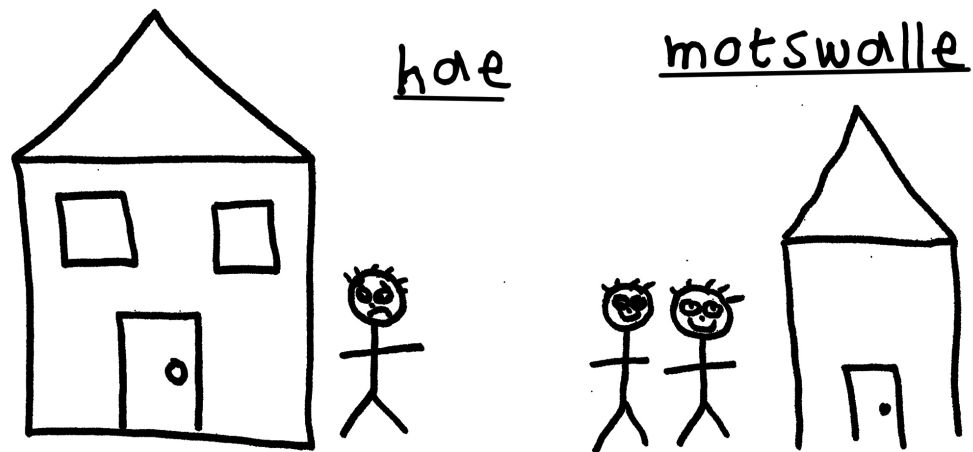
NGODISO

- 1 **Neha baithuti dibuka.** Laela baithuti ho phetla ka moo ba ngotseng ka Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o balla **seo ba se ngotseng.**
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 **Kgothatsa baithuti.**

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 2 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 3 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo ba se takileng.

Bokella ka bukeng ya hao mosebetsi ohle wa baithuti wa beke. O behe sekgutlwaneng sa ho bala hore baithuti ba o sebedise nakong ya ho bala ka bong.

Ke ikutlwa ke sa bolokeha ha ke
setse hale ke le mong.

Ke ikutlwa ke sa bolokeha hobane
dintho tse mpe di ka etsahala.

Nka kopa mme wa ka a seke a
ntshiya ke le mong hanye.

Nka ya habo motswalle wa ka.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **hlooho**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /hl/-/oo/-/h/-/o/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /hl/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /oo/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /h/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /o/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **hlooho**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /hloo/-/ho/ = **hlooho**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **nthusa**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **mookgo**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /m/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o mahareng lentsweng? /oo/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe waboraro lentsweng? /kg/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /o/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /m/-/oo/-/kg/-/o/
- 8 Ngola lentswe: **mookgo**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /moo/-/kgo/ = **mookgo**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **dintho**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHILELO BA HAO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Duma le metswalle ya hae ba lahleha</u></p> <p>Hoseng ha Moqebelo, mme wa Duma o ile a mo kopa ho isa phasela polasing ya Malome Harry ka nqane ho noka. "Eya hona jwale." a mo laela.</p> <p>Duma o ile a kena leetong le yang polasing ya malomae Harry. O ne a so ye hole haholo ha a kopana le metswalle ya hae, Gugu le Themba, ba bapala bolo.</p> <p>"Ke tla bapala metsotso e menenyane fela," Duma a nahana. O ile a beha pasela fatshe mme a bapala le metswalle ya hae. Dihora di ile tsa feta pele a hopola mosebetsi eo mme wa hae a mo fileng ona.</p> <p>"Ke tlamehile ho tsamaya! Ke tla ba lata!" Duma a bolella metswalle ya hae.</p> <p>"Ke tla tsamaya le wena!" Themba a mo bolella.</p> <p>"Le nna!" ha rialo Gugu "Ho tla ba monate."</p>	
<p>Duma, Gugu le Themba ba ile ba kena leetong ho ya polasing ya Malome Harry. Empa ha ba fihla nokeng, Themba o ne a batla ho lelekisa diqanqane. "Re tla lelekisa diqanqane metsotso e mmalwa feela," Duma a nahana</p> <p>O ile a beha pasela ya hae fatshe yaba o lelekisa diqanqane le metswalle ya hae. Dihora di ile tsa feta pele a hopola mosebetsi oo mme wa hae mo fileng ona.</p> <p>"Re tlamehile ho tsamaya! Re tla ba lata!" Duma a bolella metswalle ya hae.</p> <p>Ba ile ba phakisetsa borokgong ba ya ba lebile ntlong ya Malome Harry.</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Duma, Gugu le Themba ba ile ba siya pasela le Malome Harry ba kgutlele hae.</p> <p>“Ha re nkeng tsela e kgutshwane ya ka morung,” Duma a laela</p> <p>Ha ba fihla morung, Gugu o ne a batla ho palama difate.</p> <p>“Re tla palama difate metsotso e menyenyane fela,” Duma a nahana. Dihora di ile tsa feta pele a hopola hore mme wa hae o itse a fihle hae pele letsatsi le dikela.</p> <p>“Re tlamehile ho tsamaya! Re tla ba lata!” Ke batla ho ya hae,” ha rialo Gugu. Ba ne ba se ba sa kgone ho tswela pele ba tsamaya. Ho ne ho se ho le lefifi hore ba ka bona tsela! Ba ne ba lahlehile. Ba ile ba dula ka tlasa sefate ba emela hore letsatsi le tjhabe.</p>	<p>Gugu o tshwanetse ebe o tshohile hore ntho e mpe e ka ba etsahala morung moo! O lakatsa eka nkabe ba sa ema ho bapala! O tshwenyehile ka seo batswadi ba hae ba tlong ho se bua! Le nna ha ne ke le Gugu, ke ne ke tlo batla ho ya hae.</p>
<p>Eitse ha letsatsi le tjhaba, Duma le metswalle ya hae ba qalella ka leeto ba leka ho fumana tsela e yang hae. Ha ba ka ba ema ho palama difate. Ha ba ka ba ema ho lelekisa diqanqane. Ha ba ka ba ema ho bapala bolo ya maoto.</p> <p>“Ke ne ke sa tshwanela ho bapala bolo. Ke ne ke sa tshwanela ho lelekisa diqanqane. Ke ne ke sa tshwanela ho palama difate,” Duma a nahana. Dihora di ile tsa feta pele ba bona tsela e yang hae.</p>	<p>Duma o itkutlwa a ngongorehile. Lebaka ke hobane o a tseba hore o ne a sa tshwanela ho bapala. O ne a tshwanetse ho ya ntlong ya malomae fela. Ke etsakgokahanyo! Ka nako e nngwe ha ke etsa phoso, ke a ngongoreha. Ke nahana ka ntho tseo nkabeng ke di entse tse lokileng, jwalo fela ka ha Duma a etsa.</p>
<p>Ba ile ba ya habo Duma. Ba ne ba le ditshila ke ho bapala bolo. Ba ne ba le metsi ke ho lelekisa diqanqane. Diaparo tsa bona di ne di tabohile ke ho palama difate. Ba ne ba kgathaditswe ke ho lahleha lefifing.</p>	<p>Duma le metswalle ya hae e ba tshwanetse e be ba kgathetse. Ba tshwanetse e be ba ikutlwa ba ngongorehile ka ho fihla hae lata! Seo se nkgopotsa ka moo ke neng ke ikutlwa ka teng ha ke ne ke fihla kerekeng lata. Ke ne ke tshaba hore batho ba tla ntjheba. Ke ne ke tshaba hore ba tla re ha ke na maikarabelo. Duma le metswalle ya hae ba tshwanetse e be ba ikutlwa ka tsela eo.</p>
<p>“Motse kaofela o ne o batlana le lona! Ho etsahetseng?” a botsa.</p> <p>“Tshwarelo mme, ke phoso ya ka!” Duma a araba. O ne a sa tsebe hore na a ka mo araba a reng.</p> <p>“Re bile le tshibollo,” Gugu a tlatselletsa</p> <p>“Kaofela ha bona ba tsheha.</p> <p>“Ke thabetse feela ha le kgutlile! Mama a rialo, mme a ba haka.</p>	<p>Duma o tlamehile ebe o ikutlwa a le maswabi o etsa hore mme wa hae a tshwenyeha ka yena.</p> <p>Hape o maketse hore na hobaneng mme wa hae a sa kwata ho feta moo. Nka etsakgokahanyo. Seo se nkgopotsa nako eo ke neng ke tjhakela mmangwane ya dulang hole. Ke ne ke tlamehile ho tsamaya hoseng. Empa ke ne le maphathephathe le metswalle ya ka. Ha ke a ka ka tsamaya ho fihlela motsheare wa mantsiboya. Ke ne ke nahana hore o tlo nkomanya ha ke fihla empa o ne a thabetse hore ke fihlile. Ke ne ke maketse hore ha a kwata hohang.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Duma le metswalle ya hae ba ile ba robala kae?	Ba ile ba robala morung.
Duma o ikutlwa a ngongorehile hobane o a tseba hore ha a ka a ba le maikarabelo. O nahanne dintho kaofela tseo a neng a sa tlameha hore o di entse! O ka kgona ho etsa papiso ? Ke neng mohlang o kileng wa ikutlwa o ngongorehile jwaloka Duma?	<i>Ke ne ke ikutlwe ke ngongorehile jwale ka Duma mohlang.....</i>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Duma le metswalle ya hae ba sa ema ba papala tseleng e yang hae?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane ba ne ba batla ho fihla kapele. • Hobane ba ne ba tshohile hore batswadi ba bona ba tla kgena! • Hobane ba ne ba kgathetse ba silafetse. • Hobane Duma o ne a ngongorehile ka se tlang ho etsahala ha a fihla hae. O ne a ngongorehile ka hore na mme wa hae o tlo reng.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - boithuto
  - tsietsi
  - itshola

Raeme kapa pina	Diketso
Ema! Ema!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha ema</i>
Sheba, o shebisisel!	<i>Beha letsoho phahleng o shebe mona le mane</i>
Mamela, o mamedisisel!	<i>Tshwara tsebe o mamele</i>
Nahana, o nahanisel!	<i>Supa hloho ya hao ka monwana o nahane</i>
Ke maikarabelo a hao	<i>Supa moithuti e mong</i>
Hore o dule o bolokehile.	<i>Supa moithuti ya fapaneng.</i>

BEKE 5

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Ke nahana Duma o...hobane...
Ha ke ne ke lahlehile jwaloka Duma...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

oo	nth	h
l	o	s
p	k	g
m	e	a
u	t	i

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /oo/ le /nth/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /nts/-/u/-/s/-/a/ = **nthusa**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /oo/ kapa /nts/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /p/-/a/-/k/-/a/ = **paka**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **oo, nts**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **too, hlooho, sehlooho, sephooko, mookgo, ntho, nthusa, nthoma, nthetsa, paka, sesa, kgomo, phoka, tlala, hleka, tsoka**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO/ HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHIHLELO BA HAO

KAKARETSO YA PALE KA HO NGOLA KAPA KA MOLOMO

- 1 Hlalosetsa baithuti hore ba *tla nahana ka karolo tse bohlokwa tsa seratswana se badilweng.*
- 2 Ba tla boela ba nahane ka seo ba ka ikamahanyang le sona ka seratswana.
- 3 Ngola foreimi ya kakaretso tlapangolong.
- 4 Laela baithuti ho sebedisa foreimi ho araba dipotso:
Seratswana sena se mabapi le... (dipolelo tse 2–3)
Ke ile ka ikutlwa...ha bana...
Ke ikamahanya le...
- 5 Hlalosetsa baithuti hore ba ke ke ba kgona ho bua sohle ka seratswana – ba tla tshwanela ho kgetha karolo tse bohlokwa.
- 6 Bontsha ka ho etsetsa baithuti mohlala wa hao. Ka mokgwa ona: ***Pale ena e mabapi le Duma le metswalle ya hae ba lahleha. Ke ile ka ikutlwa ke tshwenyehile ha bana ba palama difate mme e se e ba bosiu! Ke ikamahanya le ho ba le nako e monate le metswalle ke be ke lebale ka nako!***
- 7 Efa baithuti monyetla wa ho nahana ka karolo tse bohlokwa tsa seratswana.
- 8 Laela baithuti hore ba sebedise forimi ho akaretsa dintlha tsa bona.
- 9 Bitsa baithuti ho kgobokana.
- 10 Kopa baithuti ba 1–2 ho arolelana le baithuti ba bang dikakaretso tsa bona.
- 11 Kopanyanang kakaretso ya phaposiburutelo, ka mokgwa ona: ***Pale ena e mabapi le Duma le metswalle ya hae ba lahleha tseleng e tswang ho isa phasela. Re ile ra ikutlwa re ngongorehile ha bana ba ntse ba bapala tseleng ho isa sephuthelwana. Re ile ra lepa hore ba ke ke ba fihla hae ka nako! Re ikamahanya le ho batla ho bapala le metswalle ya rona re be re lebale nako!***

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, microscopes), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, speech bubbles, lightbulbs).

Kereiti 2

KOTARA 2

Beke

6

MOKOTABA:
Ho bolokeha le ho
ba le boikarabelo

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: phoustara e mabapi le ho bolokeha le ho ba le biokarabelo.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: batho ba re thusang hore re dule re bolokehile.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi wa Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha ontse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa **1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 52 & 53**, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 54 & 55**, Ha re baleng

Mosebetsi wa **3: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 56 & 57**, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **4: Taka setshwantsho sa motho ya o thusang hore o dule o bolokehile**

Mantaha

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Vusi a eme lebopong la noka bukeng e kgolo: Vusi le lebopo la noka
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Ho bolokeha le ho ba le boikarabelo
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Haeba baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, botsa dipotso tse latelang
  - a Ke bo mang batho ba o thusang hore o dule o bolokehile?
  - b O nahana ke mang ya o kgothaletsang hore o se ke wa bolokeha?
  - c Hobaneng batho ba etsa ntho tse sa bolokehang?
  - d O ikutlwa jwang ha o etsa ntho e sa bolokehang?

TLOTLOTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS).
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tjhteng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - kotsi
  - sebetse
  - hlokomedisa
  - tlhokomediso

Raeme kapa pina	Diketso
Ema! Ema!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha ema</i>
Sheba, o shebisisel!	<i>Beha letsoho phahleng o shebe mona le mane</i>
Mamela, o mamedisisel!	<i>Tshwara tsebe o mamele</i>
Nahana, o nahanisel!	<i>Supa hloho ya hao ka monwana o nahane</i>
Ke maikarabelo a hao	<i>Supa moithuti e mong</i>
Hore o dule o bolokehile.	<i>Supa moithuti ya fapaneng.</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a too
  - b hlooho
  - c sehlooho
  - d sephooko
  - e mookgo
  - f nthetsa
  - g nthoma
  - h nthusa
  - i nthunya
  - j ntho
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Biotokisetsopele o bala

LEANO LA HO BALA KA KUTLWISISO: HO LEPA/ NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona Buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Vusi le lebopo la noka
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamanya ka maikotlo le ditshwantsho, hore ba be le moeleloo motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale hang o sa kgaotse..

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Etsa e ka o Vusi o ngola bukaneng ya hao ya diketsahalo tsa letsatsi le letsatsi kamora ketsahalo ena.

MOSEBETSI: Ngola bukaneng ketsahalo ho ntsha kamoo o ikutlwang ka teng.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Bukana yaka e ratehang,
Ke...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla etsa ke Vusi ba ngola bukaneng ya diketsahalo tsa letsatsi le letsatsi. Ba tla ngola ka seo se etsahetseng.
- 2 Hopotsa baithuti hore bukana ya diketsahalo tsa letsatsi le letsatsi ke moo re ngolang dinto tseo tse etsahetseng kapa seo re ithutileng sona. Re ka ngola ka maikutlo a rona le diphiri tsa rona tse tebileng. Hona ke hobane bukana ya letsatsi le letsatsi e lokelwa ho balwa ke motho ya ngolang ho yona feela! Ke sebaka se ikgethileng ho nahana le nahanisisa ka ho ngola.
- 3 Balla baithuti foreimi ya ho ngola.
- 4 Bontsha baithuti hore o **nahana pele o ngola**
- 5 Bolella baithuti ntlha/ mohopolo wa hao wa ho tlatsa foreimi ya ho ngola jwalo ka: Ha ke ne ke le Vusi, nka qala ka se etsahetseng se entseng ke iphumane ke le maemong a hore ke wele ka hara noka e tletseng e phuphuma. Nka batla ho nahanisisa hantle ka se etsahetseng hore ke ithuse ke tsebe ho ikutlwe betere kamora maemo a tshosang!
- 6 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tla a ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola.**
- 7 Bontsha hore foreimi ya ho ngola e ka tlatswa jwang: Hlalosa hore re tla ngola bukaneng ya diketsahalo tsa letsatsi le letsatsi jwalo ka ha eka re Vusi. Re tla leka ho nahana seo a tlo se bolela.
- 8 **Bontsha** hore foreimi ya ho ngola e ka tlatswa jwang:
Bukana yaka e ratehang.
Ha ke ya mamela tlhokomediso ya ausi waka hobane ke ne ke batla ho bonahala ke le sebete. Ke bapalletse lebopong la noka matsatsi a mararo a latelanang! Qetellong, ke wetse ka nokeng mme e ntshositse haholo
- 9 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 10 **Sebedisa disebediswa** mantswe a hlahang kgafetsa le mantswe a tlotlontswe ya mokotaba
- 11 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: O nahana Vusi o tla re ho etsahetseng? O tla hlalosa phoso ya hae jwang?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 3 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – ba seke ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 4 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo Vusi a tla se bolela ka ho wela ka nokeng.
- 5 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane
- 6 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella ka seo ba ba nahanang Vusi o tla se bolela.
- 7 Ba tshwanetse ba re: Ke nahana Vusi o tla re: Ke...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tllile ho sebedisa foreimi ya ho ngola, ho taka le ho ngola mehopolo / dintlha tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposi burutelong ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho balla seo ba se ngotseng
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswe **ka boiketlo jwaloka kgudu** le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 Kgothatsa baithuti.

Diary ya ka e ratehang.

Ke wetse ka nokeng hobane ke
ne ke sa mamela.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso 6.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha.**
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le shore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /tshw/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /tshw/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **tshwela, tshwaya, tshwaile**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **tshwara, tshwela, tshwaya, setshwantsho, tshwaile, tshwere**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **tshw**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

 tshw tshw

 tshwara tshwara

 tshwela tshwela

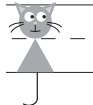
 tshwaya tshwaya

 setshwantsho setshwantsho

 tshwaile tshwaile

 tshwere tshwere

 Setshwantsho sa sefate

 se setle.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Vusi le lebopo la noka</p> <p>Vusi o ne a le sebetse. Ebile a se na letswalo. O ne a rata ho ithorisa ka hore yena ha a tshabe letho.</p> <p>Ha metswalle ya hae e ne e re a qhomele fatshe ho tswa hodimo meswinking, o ne a sa nahane habedi.</p> <p>Ha metswalle ya hae e ne e re a palame sefate se selelele, o ne a sa nahane habedi.</p>	<p>Ke noha hore Vusi o leka dintho tseo batho ba bang ba di tshabang, hobane o re yena ha a tshabe letho.</p>
<p>Ka tsatsi le leng metswalle ya hae e ile ya re a tsamaye ka nokeng. Vusi o ile a nahana habedi. O ile a utlwa lentswe la ausi wa hae ka hlohong ya hae: "Se ke wa bapalla pela lebopo la noka ha o tsebe letsatsi leo o tla nkuwa ke noka ka lona."</p>	<p>Ke a ipotsa hobane ausi wa hae a ile a mo hlokomedisa hore a seke a bapalla nokeng.</p>
<p>Empa Vusi o ne a le sebetse. A sa tshabe letho. O ne a sa tshabe noka e se nang letho.</p> <p>Vusi o ile a hata butle lebopong la noka. Ha a fihla ka nqa nngwe o ile a hata butle ho kgutlela morao. "Le a bona!"</p> <p>Vusi a bua ka motlotlo, "Ha ho na letho le tshosang ka noka!"</p>	<p>Ke a ipotsa ke eng se tshosang ka noka e se nang metsi? Ke nahana hore ho tlamehile ebe ho na se kotsi ka yona, ka baka la tlhokomediso ya ausi wa Vusi. Empa ha ke tsebe ke eng seo.</p>
<p>Mantsiboyeng ao, Vusi o ne a sekame betheng a mametse marothodi a pula a wela marulelong a habo a lesenke. "Ke a ipotsa hore na ke eng se tshosang hakanakana ka noka?" a nahana.</p>	
<p>Tsatsing le latelang, Vusi o ile a tsamaya hape nokeng. Empa e ne e se e se noka e senang letho, e ne e le nokana e nyenyane e phallang.</p> <p>Metswalle ya hae e ile ya re a tsamaye moo. Vusi o ile a inahana. A nahana habedi.</p> <p>O ile a utlwa lentswe la ausi wa hae ka hlohong ya hae: "O seke wa bapalla pela lebopo la noka. Ha o tsebe hore na e tla o nka neng."</p>	<p>Ke a hopola hore ho ne ho na le marothodi a pula a neng a nela marulelong a bo Vusi. Ke nahana hore ke lebaka lena le entseng hore noka eo ebe noka e tebileng e tletseng metsi.</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Empa Vusi o ne a le sebetse. A se na letswalo. O ile a ikutlwa a tshaba, empa o ne a sa batle ho bontsha hore o tshohile.</p> <p>O ile a tsamaya a potlakile a hara noka ena e nang le metsi a manyenyane. Ha a fihla ka nqane, a kgutlele morao a tatile. "Le a bona!" a rialo, a se motlotlo jwaloka pele. "Ha ho na letho le tshosang ka molatswana ona!"</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Vusi a tshaba metsi? Ke nahana hore Vusi ha a tsebe ho sesa.</p>
<p>Mantsiboyeng ao, Vusi o ne a robetse betheng ya hae a mametse marothodi a pula marulelong a hae a lesenke. O ne a mametse modumo wa maru. "Ke a ipotsa hore na ke eng e tshosang ka molatswananyana o monnyane o phallang?" a nahana.</p>	
<p>Tsatsi le latelang, Vusi o ile a tsamaya molatswaneng o monyenyane o phallang. Empa e ne e se e se molatswana o monyenyane o phallang. E ne e le noka e tletseng e phallang.</p> <p>Vusi o ile a inahana. A nahana habedi. O ile a utlwa lentswe la ausi wa hae ka hlohong ya hae: "Se ke wa bapalla pela noka. Ha o tsebe nako eo o ka nkuwang ke metsi ao."</p>	<p>Ke a tseba hore pula e ntse e na bosiu bo bong le bo bong. Ke lona lebaka le entseng hore noka e tlale metsi.</p>
<p>Vusi o ne a le sebetse. A sa tshabe letho. O ile a ikutlwa a tshohile, a tshaba metsi ao a ka nokeng, empa ha a ka a bontsha metswalle ya hae.</p> <p>Vusi o ile a mathela ka nqane ho noka. Ha a fihla ka moo, a mathela morao.</p>	<p>Ke nahana hore Vusi o tshohile jwale, empa o iphumana a le ka tlasa kgatello ya ho iketsa sebetse.</p>
<p>Pele a fihla lebopong, o ile a thella majweng. A wela ka metsing ao a tletseng a phallang. A nkuwa ke noka, jwalo fela ka ha ausi wa hae a ile a mo hlokomedisa.</p> <p>"Thusang!" Vusi a hweletsa. O ne a sa kgathalle hore metswalle ya hae e bone hore o tshohile. O ile a leka ho itshwarella lebopong.</p>	<p>Ke noha hore ausi wa Vusi o ne a tseba hore letangwana le ommeng le ka fetohela nokeng e tletseng e kotsi. Ke lona lebaka le entseng hore a hlokomedise Vusi.</p>
<p>Metswalle ya hae e ile ya mathela lebopong la noka eo. Motswalle wa hae Michael o ile a kena ka metsing ao a kgona ho tshwara letsoho la hae. Michael o ile a hulela Vusi kantle ho noka mme a mo beha ka thoko lebopong.</p> <p>Vusi o ile hae a kolobile a le metsi e ebile a tshohile.</p>	
<p>Bosiung boo, Vusi o ne a robetse betheng ya hae. "Ke a tseba ke eng se tshosang ka noka e tletseng metsi a phallang" a nahana. "Le ha ke le sebetse, kapa ke sena letswalo, ha ke sa hlola ke bapalla pela noka e tletseng e phallang hape!"</p>	<p>Ke nahana hore Vusi o ne a le lehlohonolo hore a se ke a tswa kotsi. Ke nahana hore ho tloha tsatsing lena, o tla mamela tlhokomediso ya ausi wa hae.</p>

Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Ausi wa Vusi o ile a mo hlokomedisa eng?	O ile a mo hlokomedisa hore a seke a bapalla nokeng, hobane a ka nkuwa ke metsi.
Noka ena e ommeng e ile ya fetohela ho eng?	E ile ya fetoha ya ebanoka e tletseng, e phallang.
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Ausi wa Vusi a ile a mo hlokomedisa hore a seke a bapalla lebopong la noka?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o a tseba hore pula e ka etsa hore noka e tlale e phalle. Hobane o a tseba hore Vusi o rata ho etsa dintho tse kotsi. Hobane o a tseba hore Busi ha a tsebe ho sesa. Hobane o a tseba hore Vusi a ka nkuwa ke metsi ha noka e tletse, e na le metsi a phallang. Mohlomong o bone kapa o utlwetse ka bana ba bang ba kileng ba nkuwa ke metsi a noka.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso 6**.
- Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
  - qholotso
  - sebetse
  - ho nkuwa ke metsi

Raeme kapa pina	Diketso
Ema! Ema!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha ema</i>
Sheba, o shebisisel!	<i>Beha letsoho phahleng o shebe mona le mane</i>
Mamela, o mamedisisel!	<i>Tshwara tsebe o mamele</i>
Nahana, o nahanisel!	<i>Supa hloho ya hao ka monwana o nahane</i>
Ke maikarabelo a hao	<i>Supa moithuti e mong</i>
Hore o dule o bolokehile.	<i>Supa moithuti ya fapaneng.</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopolotse tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hloko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**ntshw**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /**ntshw**/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **ntshwere, ntshwetsa, ntshwanela**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentse ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentse: **ntshwantsha, ntshwela, ntshwanela, ntshwere, ntshwarela, ntshwetsa**
- 2 Bontsha baithuti lentse ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANE LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

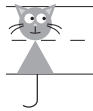
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **ntshw**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.

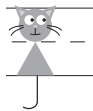
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

 n'tshw ntshw

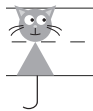
 ntshwantsha ntshwantsha

 ntshwela ntshwela

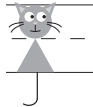
 ntshwanela ntshwanela

 ntshwere ntshwere

 ntshwarela ntshwarela

 ntshwetsa ntshwetsa

 Seshweshwe sena se a

 ntshwanela.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Etsa e ka o Vusi o ngola bukaneng ya hao ya diketsahalo tsa letsatsi le letsatsi kamora ketsahalo ena.

MOSEBETSI: Ngola bukaneng ketsahalo ho ntsha kamoo o ikutlwang ka teng.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Bukana yaka e ratehang,

Ke...

Ke ile ka ikutlwa...

Ke ithutile hore...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla eketsa dipolelo mongolong wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore baithuti ba tla nahana kamoo Vusi a ka ikutlwang ka teng le seo Vusi a tshwanetseng ho ithuta sona ketsahalang ena.
- 3 Balla baithuti foreimi ya ho ngola e ntjha
- 4 **Bontsha** baithuti hore o **nahana pele o ngola**
- 5 Hlalosa hore ke dintlha dife tsa hao tseo o tla di ngola foreimeng ya ho ngola jwaloka: Ke nahana Vusi a ka ikutlwa a tshohile hore o batlile a nkuwa ke metsi. Ke nahana o ithutile hore hoba sebethe ha ho tshwane le hoba sethotho. Ke nahana o ithutile ho ba sedi le ho hlokomela ha a le haufi le metsi!
- 6 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tla a ngola. **Sehela lentse le leng le le leng mola.**
- 7 **Bontsha** ka ho qetella foreimi ya ho ngola: **Ke ikutlwile** ke tshohile haholo ha ke batla ke shwela ka nokeng. Ke ile ka labalabela hore nka be ke mametse ausi waka. **Ke ithutile** hore ke tshwanetse ho mamela ausi waka le ba bang ha ba ntlhokomedisa hore dule ke bolokehile.
- 8 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang**
- 9 **Sebedisa disebediswa** (nantswe a hlahang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba) ho eketsa dihlooho tsa ditshwantsho tsa hao, jwaloka: ho se bolokehe, qholotso, tshohile, jj.
- 10 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha re qadile ho ngola bukaneng ya diketsahalo tsa letsatsi le tsatsi ho tswa ho kgopolo Vusi.
- 2 Kajeno re tla eketsa ka dipolelo mongolong wa rona.

- 3 Botsa baithuti: O nahana Vusi o ile a ikutlwa jwang kamora ho batla a nkuwa ke metsi? O nahana o ithutile eng? Ebe Vusi o tla reng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona –**ba seke** ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 6 Laela baithuti ho **buisana** le balekane ka seo ba nahanang Vusi o tla se ngola selatelang bukaneng ya hae ya diketsahalo tsa letsatsi le letsatsi.
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella seo Vusi a ithutileng sona.
- 9 Ba tshwanetse ba re: Ke nahana Vusi o ithutile hore...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlike ho sebedisa foreimi ya ho taka le ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

NGODISO

- 1 **Neha baithuti dibuka.** Laela baithuti ho phetla mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela dikopanonyana
- 3 Kopa baithuti ho balla seo ba se ngotseng
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 **Kgothatsa baithuti.**

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola
- 2 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beba diphensele tsa bona fatshe
- 3 Laela baithuti **ho buisana/qoqa ka bobedi** le balekane ka seo ba se takileng.

Bapatsa mosebetsi wa baithuti ka phaposiburutelong moo baithuti bohle ba la kgonang ho o bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

tshohile

Diary ya ka e ratehang,

Ke wetse ka nokeng hobane ke
ne ke sa mamela.

Ke ne ke tshohile.

Ke ithutile ho mamela ha batho
ba mpoella hore ke se ke ka etsa
ntso e itseng.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **tshwara**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**tshw**/-/**a**/-/**r**/-/**a**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**tshw**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**a**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**r**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **tshwara**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**tshwa**/-/**ra**/ = **tshwara**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **ntshwela**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **tshwaya**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**tshw**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o mahareng lentsweng? /**a**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe waboraro lentsweng? /**y**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**tshw**/-/**a**/-/**y**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **tshwaya**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**tshwa**/-/**ya**/ = **tshwaya**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **ntshwere**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Vusi le lebopo la noka</p> <p>Vusi o ne a le sebete. Ebile a se na letswalo. O ne a rata ho ithorisa ka hore yena ha a tshabe letho.</p> <p>Ha metswalle ya hae e ne e re a qhomele fatshe ho tswa hodimo meswinking, o ne a sa nahane habedi.</p> <p>Ha metswalle ya hae e ne e re a palame sefate se selelele, o ne a sa nahane habedi.</p>	<p>Vusi o rata ho ba sebete. Ke noha hore o rata ho bontsha batho hore seo ba nahanang hore se a tshosa ha se tshose hakaalo!</p>
<p>Ka tsatsi le leng metswalle ya hae e ile ya re a tsamaye ka nokeng. Vusi o ile a nahana habedi. O ile a utlwa lentswe la ausi wa hae ka hlohong ya hae: "Se ke wa bapalla pela lebopo la noka ha o tsebe letsatsi leo o tla nkuwa ke noka ka lona."</p>	<p>Ka hobane Vusi o rata ho bontsha hore o sebete. Ke nahana hore o ile a bona tlhokomediso eo jwalo ka ntho e mo challenging.</p>
<p>Empa Vusi o ne a le sebete. A sa tshabe letho. O ne a sa tshabe noka e se nang letho.</p> <p>Vusi o ile a hata butle lebopong la noka. Ha a fihla ka nqa nngwe o ile a hata butle ho kgutlela morao. "Le a bona!"</p> <p>Vusi a bua ka motlotlo, "Ha ho na letho le tshosang ka noka!"</p>	<p>Ke noha hore ha ho na le a le mong wa metswalle ya Vusi ya tsamayang le ena ka nokeng, ke yena feela. Ke nahana hore le bona ba ne ba fuwe ditlhokomediso tse tshwanana le tsa Vusi.</p>
<p>Mantsiboyeng ao, Vusi o ne a sekame betheng a mametse marothodi a pula a wela marulelong a habo a lesenke. "Ke a ipotsa hore na ke eng se tshosang hakanakana ka noka?" a nahana.</p>	<p>Ke hopola hore noka e ka tlala ka metsi ya ba a ba a phophoma. Ke nahana hore Vusi o ne a sa nahana ka taba eo.</p>
<p>Tsatsing le latelang, Vusi o ile a tsamaya hape nokeng. Empa e ne e se e se noka e senang letho, e ne e le nokana e nyenyane e phallang.</p> <p>Metswalle ya hae e ile ya re a tsamaye moo. Vusi o ile a inahana. A nahana habedi.</p> <p>O ile a utlwa lentswe la ausi wa hae ka hlohong ya hae: "O seke wa bapalla pela lebopo la noka. Ha o tsebe hore na e tla o nka neng."</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Empa Vusi o ne a le sebetse. A se na letswalo. O ile a ikutlwa a tshaba, empa o ne a sa batle ho bontsha hore o tshohile.</p> <p>O ile a tsamaya a potlakile a hara noka ena e nang le metsi a manyenyane. Ha a fihla ka nqane, a kgutlele morao a tatile. "Le a bona!" a rialo, a se motlotlo jwaloka pele. "Ha ho na letho le tshosang ka molatswana ona!"</p>	<p>Vusi ha a batle metswalle ya hae e bone hore o tshohile. Ke nahana hore o batla hore ba dule ba nahana hore o sebetse.</p>
<p>Mantsiboyeng ao, Vusi o ne a robetse betheng ya hae a mametse marothodi a pula marulelong a hae a lesenke. O ne a mametse modumo wa maru. "Ke a ipotsa hore na ke eng e tshosang ka molatswananyana o monnyane o phallang?" a nahana.</p>	
<p>Tsatsi le latelang, Vusi o ile a tsamaya molatswaneng o monyenyane o phallang. Empa e ne e se e se molatswana o monyenyane o phallang. E ne e le noka e tletseng e phallang.</p> <p>Vusi o ile a inahana. A nahana habedi. O ile a utlwa lentswe la ausi wa hae ka hlohong ya hae: "Se ke wa bapalla pela noka. Ha o tsebe nako eo o ka nkuwang ke metsi ao."</p>	<p>Ke nahana hore sena ke sona seo ausi wa Vusi a neng a tshwenyehile ka sona ha a ne a mo hlokomedisa.</p>
<p>Vusi o ne a le sebetse. A sa tshabe letho. O ile a ikutlwa a tshohile, a tshaba metsi ao a ka nokeng, empa ha a ka a bontsha metswalle ya hae.</p> <p>Vusi o ile a mathela ka nqane ho noka. Ha a fihla ka moo, a mathela morao.</p>	<p>Ke nahana hore Vusi o leka ka hohle ho bontsha metswalle ya hae hore o sebetse. Ha a mamele letswalo la hae. O mamela seo metswalle ya hae e reng a se etse.</p>
<p>Pele a fihla lebopong, o ile a thella majweng. A wela ka metsing ao a tletseng a phallang. A nkuwa ke noka, jwalo fela ka ha ausi wa hae a ile a mo hlokomedisa.</p> <p>"Thusang!" Vusi a hweletsa. O ne a sa kgathalle hore metswalle ya hae e bone hore o tshohile. O ile a leka ho itshwarella lebopong.</p>	<p>Ke nahana hore Vusi o ikutlwa a tshohile, hobane a se na taba ha metswalle ya hae e tseba. O tlamehile ebe o a ehlwa hore bophelo ba hae bo kotsing.</p>
<p>Metswalle ya hae e ile ya mathela lebopong la noka eo. Motswalle wa hae Michael o ile a kena ka metsing ao a kgona ho tshwara letsoho la hae. Michael o ile a hulela Vusi kantle ho noka mme a mo beha ka thoko lebopong.</p> <p>Vusi o ile hae a kolobile a le metsi e ebile a tshohile.</p>	<p>Ke noha hore e ka nna ya ba ke lekgetlo la pele ntho e mpe e etsahala ho Vusi. O ne a sa nahane hore ntho e mpe e ka mo etsahalla.</p>
<p>Bosiung boo, Vusi o ne a robetse betheng ya hae. "Ke a tseba ke eng se tshosang ka noka e tletseng metsi a phallang" a nahana. "Le ha ke le sebetse, kapa ke sena letswalo, ha ke sa hlola ke bapalla pela noka e tletseng e phallang hape!"</p>	<p>Ke nahana hore jwale Vusi o a utlwisa hobaneng ausi wa hae a ile a mo hlokomedisa hore a seke a bapalla pela riverbed.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke eng ya ntho tse ding tsa motho a sebete tseo Vusi a di entseng?	<ul style="list-style-type: none"> • O ile a tlolela fatshe ho tswa hodimo moswinkeng. • O ile a palama sefate se selelele ho fetisa.
O nahana hore Vusi o tla bapalla lebopong la noka hape? Fana ka lebaka	<i>Ke nahana ..... Hobane.....</i>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Vusi a ile a mathela ka lehlakoreng le leng la noka.	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane Vusi o ne a le sebete a sa tshabe letho. • Hobane metswalle ya hae e itse a etse jwalo. • Hobane o ne a sa batle ho bontsha metswalle ya hae hore o tshohile. • Hobane o ne a batla hore metswalle ya hae e bone kamoo a leng sebete ka teng. • Hobane o ne a sa nahane hore ho na le ntho e mpe e tla etsahalang ka yena. • Hobane o ile a nahana ka tlhokomediso ya ausi wa hae, empa ha a ka a e nkela hlohong

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 6**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - sebeta
  - bothotho
  - ho hloka boikarabelo

Raeme kapa pina	Diketso
Ema! Ema!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha ema</i>
Sheba, o shebisisel!	<i>Beha letsoho phahleng o shebe mona le mane</i>
Mamela, o mamedisisel!	<i>Tshwara tsebe o mamele</i>
Nahana, o nahanisel!	<i>Supa hloho ya hao ka monwana o nahane</i>
Ke maikarabelo a hao	<i>Supa moithuti e mong</i>
Hore o dule o bolokehile.	<i>Supa moithuti ya fapaneng.</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Vusi ha bolokeha ha...
Ke nahana pale ena e ngotswe ho nthuta hore...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

tshw	ntshw	r
y	a	e
l	i	n
o	ts	h

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**tshw**/ le /**ntshw**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**tshw**/- /**e**/- /**l**/- /**a**/ = **tshwela**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /**tshw**/ kapa /**ntshw**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**l**/- /**o**/- /**n**/- /**a**/ = **lona**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **tshw, ntshw**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **tshwara, tshwela, tshwaya, tshwaile, tshwere, ntshwantsha, ntshwela, ntshwanela, ntshwere, ntshwarela, ntshwetsa, lona, nona, hola, yena, tshela, tshola**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Leano la kutlwisiso

KAKARETSO/ IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG.

TAKA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, diphensele le dikherayone.
- 2 **Bontsha** ka ho etsa o iketsetse o be o take setshwantsho ka hloohong ka ho hong ho tswa paleng, jwaloka: Vusi o batlile a nkuwa ke metsi
- 3 Taka setshwantsho sa hao tlapangollong sa Vusi a le ka nokeng.
- 4 Bontsha ka ho eketsa dipolelo tse 1–2 ka setshwantsho sa pale ya hao, jwaloka: Vusi ha ya ka a mamela ausi wa hae. O ne a sa bolokeha ka nokeng!
- 5 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile ho iketsetsa setshwantsho ka hloohong ka ho hong ho tswa paleng.
- 6 Kopa baithuti ho kwala mahlo mme ba iketle. Ba balle pale hape.
- 7 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take ntho e le nngwe eo ba e iketseditseng setshwantsho ka yona ho tswa paleng.
- 8 Qetellong, kopa baithuti ho buisana ka bobedi, mme ba bontshane seo ba se takileng le molekane.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 2

KOTARA 2

Beke

7

MOKOTABA:

Meetlo

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana, o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa meetlo e fapaneng.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: meetlo e kgahlang lefatshe ka bophara.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 58 & 59, Ha re baleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 60, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso DBE 1: Leqephe 62, Ha re baleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa meetlo ya setso kapa motse wa heno.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho bukeng e kgolo: Pale ya nkgono waka
- 2 Bolella baithuti hore o tliho qala mokotaba o motjha o bitswang: Meetlo
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse latelang:
  - a Ke meetlo efe eo o e tsebang?
  - b Ke mang ya nang le meetlo e ikgethileng?
  - c Meetlo e tswa kae?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - meetlo
  - ho keteka
  - setso
  - setjhaba

Raeme kapa pina	Diketso
Re na le mmetlo e fapaneng	
Re ja dijo tse fapaneng	<i>Etsa ekare o a ja</i>
Re apara diaparo tse sa tshwaneng	<i>Etsa ekare o apara diaparo</i>
Rona re bula dimpho ka keresemese	<i>Etsa ekare o bula dimpho, o thabile</i>
Ha ba bang bona ba keteka Eid	
Meetlo ya rona e ikgethile	
E re etsa seo re leng sona	<i>Epetse sefubeng</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a tshwara
  - b tshwela
  - c tshwaya
  - d tshwaile
  - e tshwere
  - f ntshwantsha
  - g ntshwela
  - h ntshwere
  - i ntshwarela
  - j ntshwetsa
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Polelo: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/ NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Pale ya nkgono waka
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho **ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho**, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Taka setshwantsho mme o ngole ka mophetwa eo a batlang ho ithuta ho itseng ho tswa motho e mong lelokong la hae.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole seratswana (se mela e mehlano) ka se ileng sa o etsahalla.

Sena e tla ba karolo ya buka ya phaposi bakeng sa sekgutlwana sa ho balla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ka tsatsi le leng...

O ne a batla ho ithuta...hobane...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla ngola pale ka mophetwa eo a batlang ho ithuta ho itseng ho tswa motho e mong wa leloko.
- 2 Balla baithuti foreimi ya ho ngola.
- 3 **Bontsha** baithuti hore **o nahana pele o ngola.**
- 4 Bolella baithuti tse ding tsa dintlha tseo o tlileng ho di tlatsa foreiming ya ho ngola, jwaloka: Ke nahana ke tla ngola ka ngwana ya batlang ho ithuta motjeko ho tswa rakgadi wa hae. O batla ho ithuta hobane o tsejwa ka hore ke kgalala ya ho tjeka. Hape, ke motjeko wa bohlokwa wa setso.
- 5 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa ngwananyana a shebile rakgadi wa hae a tjeka.
- 6 Hlalosa mantse ao o tlileng ho a ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola.**
- 7 Bontsha ka ho etsa ho tlatsa foreimi ya ho ngola: **Ka tsatsi le leng** ho ne ho na le ngwanana ya neng a bitswa Palesa. **O ne a batla ho ithuta** Litolobonya ho tswa ho rakgadi wa hae, **hobane** bohle ba ne ba bua kamoo rakgadi wa hae e leng kgalala ya Litolobonya.
- 8 **Qapodisa mantse ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 9 **Sebedisa disebediswa** tse kang mantse a sebediswang kgafetsa le mantse a tlotlontse ya mokotaba
- 10 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

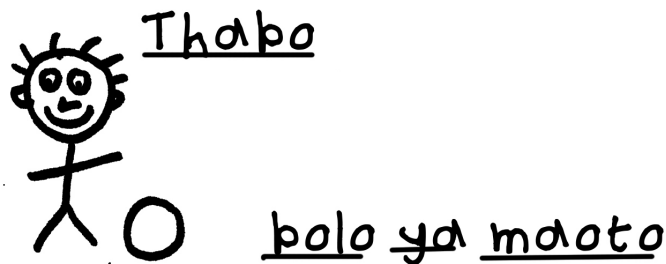
DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: Mophetwa wa hao e tlo ba mang? O batla ho ithuta eng?
- 2 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona –ba seke ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 3 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo ba tlile ho se ngola

- 4 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane
- 5 Bitsa baithuti ba 3–4 ho bolella mehopollo ya bona.
- 6 Ba tshwanetse ba re: Paleng yaka, ho tla le mophetwa ya bitswang...ya batlang ho ithuta...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlele ho sebedisa foreimi ya ho taka le ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela dikopanonyana.
- 3 Kopa baithuti ho obala seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho phethela foreimi ya bona ya ho ngola.
- 5 Kgothatsa baithuti

Kgalekgale ho ne ho end le moshanyana
ya bitswang Thabo.

Thabo o ne a batla ho ithuta ho papala
polo hobane o ne a batla ho papalla
sehlopha sa Bafana Bafana.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso la 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le shore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**nkgw**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /**nkgw**/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **nkgwesa**, **nkgwathile**, **nkgwatha**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **nkgwakgwatholla**, **nkgwesa**, **nkgwatha**, **nkgwathile**, **nkgwesitse**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

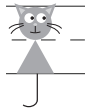
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **nkgw**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

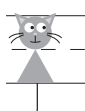
 nkgw nkgw

 nkgwakgwatholla

 nkgwakgwatholla

 nkgwesa nkgwesa

 nkgwatha nkgwatha

 nkgwathile nkgwathile

 nkgwesitse nkgwesitse

 O seke wa nkgwatha hle.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: NAHANA KA (HO IPOTSA), HO AKANYA KA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p><u>Pale ya Nkgono wa ka</u></p> <p>Lungi o ne a so ka a bona ntho e ntle jwaloka dipitsa tse entsweng ke Nkgono wa hae. Nkgono wa hae o ile a kopanya letsopa ho tswa mobung. E ne e ka re mohlolo ho Lungi. "Ke batla ho etsa dipitsa jwaloka wena!" Lungi a bolella Nkgono wa hae. Nkgono a bososela. "Ke ntlha e ntle eo!" Nkgono a dumellana le yena. "Ke ithutile ho etsa dipitsa ha ne ke lekana le wena!"</p>	<p>Ke noha hore Lungi ha a so tsebe ho etsa dipitsa. Ke a ipotsa hobaneng a batla ho etsa dipitsa? Oh! Ke nahana Lungi o rata Nkgono wa hae! O batla ho etsa dipitsa jwalo ka yena!</p>
<p>"Ha ne ke le dilemo tse robedi jwalo ka wena, ke ne ke shebella mme wa ka a etsa dipitsa. O ne a kopanya letsopa le tswang mobung. O ne a bopa dipitsa ka letsoho la hae, ebe o di beha letsatsing hore di ome. Ha ne ke qala ho etsa dipitsa tsa ka tsa pele, o ile a mpontsha ho bopa pitsa ka hloko ke be ke di dikolosa. O ile a mpontsha hore ke etse moralo jwang pitseng ho etsa hore e be ntle! Yaba o mpontsha hore na ke di behe jwang letsatsing hore di ome. Bosiung boo ha ke robetse pula e ile ya na. Ha ke tsoha ke ne ke sa fumane pitsa ya ka. Ntho e le nngwe eo ke ileng ka e bona ke mohlala o neng o ya tshimong ya ka! Pitsa ya ka ya pele e ne e senyehile!" nkgono a tsheha.</p>	<p>Ke noha hore nkgono le yena o ithutile ho etsa dipitsa ho mme wa hae. Ke ya ipotsa hore na hobaneng Lungi a sa ithuta ho mme wa hae jwalo fela ka nkgono? Ke a ipotsa hore na mme wa Lungi o tseba ho etsa dipitsa na?</p>
<p>Lungi o ile a dula le nkgono wa hae a leka ho mo nahana e le ngwanana e monyenyanane. "Hobaneng o sa ruta mme wa ka?" Lungi a botsa. "Hei Lungi, ke lekile!" Nkgono a tsheha. "Empa, mme wa hao o ne a sa rate ho etsa dipitsa! Mme wa hao o ne a rata ho jaefa. O ntsheditse moetlo oo pele.</p>	<p>Ke a noha hore mme wa Lungi ha a tsebe ho etsa dipitsa jwalo ka Nkgono. Ha Lungi a batla ho ithuta, o tlamehile ho ithuta ho Nkgono!</p>
<p>Yaba nkgono o bontsha Lungi ho kopanya letsopa le tswang mobung. O ile a bontsha Lungi ho bopa pitsa ka hloko a ntse a e bidikolosa. O ile a bontsha Lungi ho etsa merwalo dipitseng tsa hae ho di etsa di be ntle.</p> <p>O ile a bontsha Lungi hore a behe dipitsa tsa hae letsatsing jwang di ome.</p> <p>"O tla hloka ho etsa ditlhakiso tse ngata!" nkgono a hlalosa. Lungi le nkgono ba entse dipitsa letsheare lohle.</p>	<p>Nka noha hore ho etsa dipitsa ha ho bonolo. Ho na le mehato e mengata ebile ke mosebetsi o mongata! Ha ke nahane hore Lungi a ne a ka kgona ho etsa dipitsa kantle ho thuso ya motho!</p>

Seratswana/tabane	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Eitse ha dipitsa tsa Lungi di omme ebile di benya, Lungi o ile a kgetha eo a leng motlotlo ka yona ho fetisisa.</p> <p>“Nka beha ena ka tlung?” Lungi a botsa Nkgonwae.</p> <p>Lungi o ile a sheba hodimo. Ho ne ho na le maru a holenyana. “Ha ke batle e senyehe puleng, jwaleka pitsa ya hao ya pele!” Lungi a hlalosa.</p>	<p>Ke nohahore Lungi o batla ho boloka pitsa ya hae e ntjha eo a e ratang haholo. Ke a noha hore Lungi ha a batle hore mosebetsi wa hae o senyehe!</p>
Potso ‘hobaneng’/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletseng
Ke eng e ntle ka ho fetisisa eo Lungi a qalang ho e bona?	Ke dipitsa tsa nkgono wa hae.
Nkgono o ne a le dilemo tse kae ha a qala ho etsa dipitsa?	Nkgono o ne a le dilemo tse robedi jwalo ka Lungi.
Potso ‘hobaneng’/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletseng
Hobaneng Lungi a batla nkgono a mo rute ho etsa dipitsa?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o nahana hore dipitsa tseo nkgono a di etsang di ntle. Hobane o rata nkgono, o batla ho tshwana le yena. Hobane mme wa Lungi ha a tsebe ho etsa dipitsa, o tlamehile ho ithuta ho nkgono. Hobane ho etsa dipitsa ha ho bonolo, o tlamehile ho bontshwa ke motho.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso** ya 7.
- Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- Etsa Mosebetsi wa phetolo ya ho bala.
- Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2** wa **Labobedi**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
  - letsopa
  - moralo
  - moloko
  - fetisetsa tlase

Raeme kapa pina	Diketso
Re na le mmetlo e fapaneng	
Re ja dijo tse fapaneng	<i>Etsa ekare o a ja</i>
Re apara diaparo tse sa tshwaneng	<i>Etsa ekare o apara diaparo</i>
Rona re bula dimpho ka keresemese	<i>Etsa ekare o bula dimpho, o thabile</i>
Ha ba bang bona ba keteka Eid	
Meetlo ya rona e ikgethile	
E re etsa seo re leng sona	<i>Epetse sefubeng</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka mehopollo ya bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ntsh/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /ntsh/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **ntshiya, ntshupisa, ntshupa**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **ntsha, ntshitse, ntshiya, ntshupa, ntshupisa, ntsheditse**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

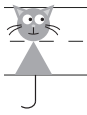
Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **ntsh**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

 n tsh ntsh

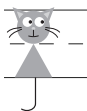
 ntsha ntsha

 ntshitse ntshitse

 ntshiya ntshiya

 ntshupa ntshupa

 ntshupisa ntshupisa

 ntsheditse ntsheditse

 Ngwana o ntsha metsi.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Taka setshwantsho mme o ngole ka mophetwa eo a batlang ho ithuta ho itseng ho tswa motho e mong lelokong la hae.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole seratswana (se mela e mehlano) ka se ileng sa o etsahalla.

Sena e tla ba karolo ya buka ya phaposi bakeng sa sekgutlwana sa ho balla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ka tsatsi le leng...

O ne a batla ho ithuta...hobane...

O nkile qeto ya ho...

Yaba o...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa dipolelo tseo ba di ngotseng ka Mantaha.
- 2 Balla baithuti foreimi e ntjha.
- 3 **Bontsha** baithuti hore o **nahana pele o ngola**.
- 4 Hlalosa dintlha tse itseng tseo o tlileng ho di tlatsa karolong tse ntjha tsa foreimi ya ho ngola jwale ka: Kajeno re tla nahana ka seo setla etsahala se latelang ka mophetwa paleng ya rona. Paleng yaka, Palesa o ne a batla ho ithuta ho tjeka. Kajeno, ke tla ngola kamoo a ileng a kopa rakgadi wa hae, mme a ikwetlisa le yena kamehla! A hlophisa ketsahatso ya hae e ikgethileng le ba lelapa la hae qetellong!
- 5 Bontsha hore o eketsa dintlha jwang setshwantshong sa hao, jwaloka: a ikwetlisa le rakgadi wa hae.
- 6 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. **Sehela lentse le leng le le leng mola**
- 7 Bontsha hore o ka tlatsa/ qetella polelo ya ho qetela ya foreimi ya ho ngola jwaloka: **O ile a nka qeto** ya ho kopa rakgadi wa hae hore a mo rute ho tjeka. Ba ile ba ikwetlisa, ba ikwetlisa jwalo mmoho. **Yaba**, Palesa o eellwa hore letsatsi la mme wa hae la tswalo le atametse. **A nka qeto** ya hore a mo hlophisetse ketsahatso e ikgethileng.
- 8 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 9 **Sebedisa disebediswa** (mantswe a hlahang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba) ho eketsa dihlooho tsa ditshwantsho tsa hao, jwalo ka: setso, moetlo, ho keteka, jj.
- 10 Hlakola mohalala wa hao tlapangollong. Hlalosa hore ona e ne e le mohalala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha re ile ra nahana ka mophetwa ya batlang ho ithuta ntho e ntjha.
- 2 Kajeno re tllile ho eketsa dipolelo paleng tsa rona.
- 3 Botsa baithuti: Ke eng e latelang e tla etsahala paleng ya hao?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – **ba seke** ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 6 Laela baithuti ho buisana le balekane ka mehopollo ya dipale tsa bona.
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella ke eng e tla etsahala e latelang.
- 9 Batshwanetse ba re: Paleng yaka...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tllile ho sebedisa foreimi ya ho ngola, ho taka le ho ngola mehopollo / dintlha tsa bona.

NGODISO

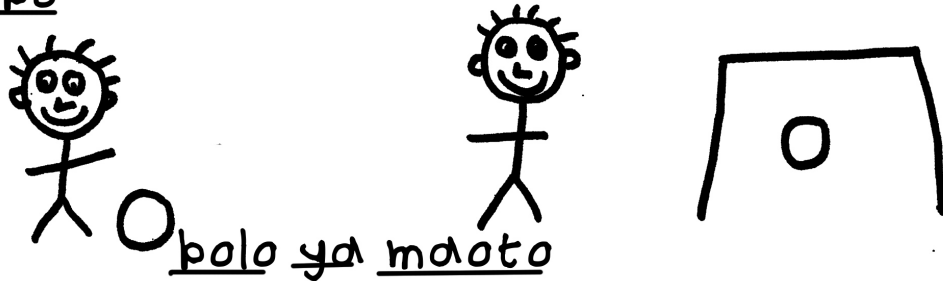
- 1 **Neha baithuti dibuka.** Laela baithuti ho phetla ka moo ba ngotseng ka Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o balla **seo ba se ngotseng**.
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswa ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 **Kgothatsa baithuti.**

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 2 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 3 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Thabosepapadi se hlwahlwa

Kgalekgale ho ne ho endile moshanyana
ya bitswang Thabo.

Thabo o ne a batla ho ithuta ho papala
palo hobane o ne a batla ho papalla
sehlopha sa Bafana Bafana.

O ile a etsa qeto ya ho kopa abuti wa
hae a mo thuse.

Yaba o a kgethwa hore a papalle
sehlopha sa palo ya maoto sa sekolo.

E ne e le yena sepapadi se hlwahlwa
ho feta dipapadi tse ding.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **nkgwesa**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**nkgw**/-/**e**/-/**s**/-/**a**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**nkgw**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**e**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**s**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **nkgwesa**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**nkgwe**/-/**sa**/ = **nkgwesa**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **ntshupa**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **nkgwatha**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**nkgw**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o mahareng lentsweng? /**a**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe waboraro lentsweng? /**th**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**nkgw**/-/**a**/-/**th**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **nkgwatha**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**nkgwa**/-/**tha**/
= **nkgwatha**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **ntshiya**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: NAHANA KA (HO IPOTSA), HO AKANYA KA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Pale ya Nkgono wa ka</p> <p>Lungi o ne a so ka a bona ntho e ntle jwaloka dipitsa tse entsweng ke Nkgono wa hae. Nkgono wa hae o ile a kopanya letsopa ho tswa mobung. E ne e ka re mohlolo ho Lungi. “Ke batla ho etsa dipitsa jwaloka wena!” Lungi a bolella Nkgono wa hae. Nkgono a bososela. “Ke ntlha e ntle eo!” Nkgono a dumellana le yena. “Ke ithutile ho etsa dipitsa ha ne ke lekana le wena!”</p>	<p>Ke noha hore Nkgono o thabetse ho ruta Lungi ho etsa dipitsa, jwalo ka yena! Ke ntho e ikgethileng hore setloholo sa hae se batla ho etsa seo a se etsang.</p>
<p>“Ha ne ke le dilemo tse robedi jwalo ka wena, ke ne ke shebella mme wa ka a etsa dipitsa. O ne a kopanya letsopa le tswang mobung. O ne a bopa dipitsa ka letsoho la hae, ebe o di beha letsatsing hore di ome. Ha ne ke qala ho etsa dipitsa tsa ka tsa pele, o ile a mpontsha ho bopa pitsa ka hloko ke be ke di dikolosa. O ile a mpontsha hore ke etse moralo jwang pitseng ho etsa hore e be ntle! Yaba o mpontsha hore na ke di behe jwang letsatsing hore di ome. Bosiung boo ha ke robetse pula e ile ya na. Ha ke tsoha ke ne ke sa fumane pitsa ya ka. Ntho e le nngwe eo ke ileng ka e bona ke mohlala o neng o ya tshimong ya ka! Pitsa ya ka ya pele e ne e senyehile!” nkgono a tsheha.</p>	<p>Ke noha hore tsatsi leo nkgono a neng a qala ho etsa dipitsa e ne e le letsatsi le bohlokwa haholo ho yena. O se a tsofetse jwale empa o ntse a hopola diketsahalo tsa letsatsi leo a neng a qala ho etsa dipitsa! O a tsheha hona jwale empa ke a kgolwe hore ho ne ho se monate ha pitsa ya hae ya pele e ne e senyehile.</p>
<p>Lungi o ile a dula le nkgono wa hae a leka ho mo nahana e le ngwanana e monyenyanane. “Hobaneng o sa ruta mme wa ka?” Lungi a botsa. “Hei Lungi, ke lekile!” Nkgono a tsheha. “Empa, mme wa hao o ne a sa rate ho etsa dipitsa! Mme wa hao o ne a rata ho jaefa. O ntsheditse moetlo oo pele.</p>	<p>Ke noha hore ho etsa dipitsa le ho jaefa ke moetlo ya leloko la bo Lungi. Ke noha hore Lungi o na le kgahleho ya ho ithuta moetlo wa ho etsa dipitsa ho feta moetlo wa ho jaefa.</p>
<p>Yaba nkgono o bontsha Lungi ho kopanya letsopa le tswang mobung. O ile a bontsha Lungi ho bopa pitsa ka hloko a ntse a e bidikolosa. O ile a bontsha Lungi ho etsa merwalo dipitseng tsa hae ho di etsa di be ntle.</p> <p>O ile a bontsha Lungi hore a behe dipitsa tsa hae letsatsing jwang di ome.</p>	<p>Ke a noha hore Lungi o tlamehile ebe o rata ho etsa dipitsa. Ke boithabiso ba hae le nkgono. Ke kgona ho noha sena hobane Lungi le nkgono ba entse dipitsa letsheare kaofela! Ke noha hore Lungi o sebetsa ka thata ho ithuta moetlo wa ho etsa dipitsa.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>“O tla hloka ho etsa ditlhakiso tse ngata!” nkgono a hlalosa. Lungi le nkgono ba entse dipitsa letsheare lohle.</p>	
<p>Eitse ha dipitsa tsa Lungi di omme ebile di benya, Lungi o ile a kgetha eo a leng motlotlo ka yona ho fetisisa.</p> <p>“Nka beha ena ka tlung?” Lungi a botsa Nkgonwae.</p> <p>Lungi o ile a sheba hodimo. Ho ne ho na le maru a holenyana. “Ha ke batle e senyehe puleng, jwaleka pitsa ya hao ya pele!” Lungi a hlalosa.</p>	<p>Ke noha hore Lungi o nahana ka pitsa ya pele eo nkgono a e bopileng. O hopola ka moo e ileng ya senyeha ka teng! Ke noha hore Lungi o tshwenyehile hore ntho e tshwanang le eo e tla etsahala pitseng ya hae ya pele!</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Nkgono o ithutile ho mang ho etsa dipitsa?	O ithutile ho etsa dipitsa ho mme wa hae.
Hobaneng Lungi a sa ithuta ho etsa dipitsa ho mme wa hae?	Hobane mme wa hae ha a ka a ithuta ho etsa dipitsa.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Lungi a ne a batla ho tlisa pitsa ya hae e ntle ka hare?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne sa batle e senyehe puleng jwalo ka pitsa ya Gogo ya pele. Hobane ke dipitsa tsa pele tseo Lungi a di entseng! Di ikgethile ho yena Mohlomong Lungi o batla ho bontsha mme wa hae hore o se a kgona ho etsa pitsa. Hobane o bona maru. O hopola hore pitsa ya Gogo ya pele e ile ya senywa ke pula. Ha a batle seo se mo etsahalle.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala la 7**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - tumelo
  - letsatsi la phomolo
  - kgolo

Raeme kapa pina	Diketso
Re na le mmetlo e fapaneng	
Re ja dijo tse fapaneng	<i>Etsa ekare o a ja</i>
Re apara diaparo tse sa tshwaneng	<i>Etsa ekare o apara diaparo</i>
Rona re bula dimpho ka keresemese	<i>Etsa ekare o bula dimpho, o thabile</i>
Ha ba bang bona ba keteka Eid	
Meetlo ya rona e ikgethile	
E re etsa seo re leng sona	<i>Epetse sefubeng</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena ...
Ke nahana Lungi o...hobane...
Nka ngwapa moralo wa...hodima pitsa, hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

nkgw	ntsh	s
a	th	e
l	i	ts
y	u	p
d	o	n

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**nkgw**/ le /**ntsh**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**nkgw**/ - /**e**/ - /**s**/ - /**a**/ = **nkgwesa**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /**nkgw**/ kapa /**ntsh**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**l**/ - /**o**/ - /**n**/ - /**a**/ = **lona**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **nkgw, ntsh**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **nkgwesa, nkgwatha, nkgwathile, nkgwesitse, ntsha, ntshitse, ntshiya, ntshupa, ntshupisa, ntsheditse, lona, yena, sila, pana, dula, ntsipa, ntsipile**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo ka mora ho bala

LEANO LA KUTLWISISO: KAKARETSO

PHETO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti batla bua ka ntho tse pedi tseo ba nahanang hore di bohlokwa paleng: Pale ya nkgono waka
- 2 Bontsha ka moo baithuti ba ka phetang ka dipolelo 1–2 **dintlha** tse itseng ka pale, jwaloka: **Ntlha e nngwe e bohlokwa ke** hore nkgono wa Lungi o etsa dipitsa sa letsopa. **Ntlha e nngwe e bohlokwa ke** hore nkgono o ithutile ho etsa dipitsa ha a le dilemong tsa Lungi. E se ele e telele nako a etsa dipitsa!
- 3 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Laela baithuti ho sheba ditshwantsho mme ba nahanisise se etsahalang.
- 4 Laela bithuti ho nahana ka **dintlha tseo ba nahanang hore ke tsa bohlokwa** paleng.
- 5 Kopa baithuti ba 1–2 ho **abelana** le baithuti bohle. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse tletseng.
- 6 Hlalosa le ho lokisa diphoso tse tlwaelehileng.
- 7 Laela baithuti ho buisana le balekane ho abelana ka moqoqo wa bona wa sethatong. **(Ba se ke ba bua ka seo titjhere e se buileng, empa ba bue ka mehopolo ya bona ya sethatong)**

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyese mane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 2

KOTARA 2

Beke

8

MOKOTABA:

Meetlo

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le e nngwe netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Lokisa Beha ditjhate tsa papatso, mme o tlose teo di sa hlokeheng o be o di boloke hantle moo hotshwanetseng.
- 3 Ebe o lokisa dipapetlwana le tlotlontswe ya mokotabatse tseo o tla di hloka.
- 4 Eketsa ka dintho tse kgahlisang le tseo baithuti batla di rata leboteng la mokotaba le tafoleng jwaloka: ditshwantsho tsa mekete ya lenyalo e gfapaneng.
- 5 Etsa diphuputso inthaneteng e le boitokiso ba mokotaba. etsa diphuputso ka meetlo ya mekete ya manyalo lefatshe ka bophara.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maamong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi wa Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha ontse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa **1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe** 64 & 65, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe** 66 & 67, Ha re baleng

Mosebetsi wa **3: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe** 68 & 69, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa **4:** Taka setshwantsho sa letsatsi la phomolo leo o le ketekang.

Mantaha

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa monyaduwa a apere mose o mosweu bukeng e kgolo: **Pale ya manyalo a mararo**
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Meetlo
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Haeba baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, botsa dipotso tse latelang
  - a Ke ntho dife tse ntjha tseo o ithutileng tsona ka meetlo?
  - b Batho ba ithuta jwang ke meetlo ya bona?
  - c Batho ba ithuta jwang ka meetlo ya batho ba bang?
  - d Ke meetlo efe e tlwaelehileng mona Afrika Borwa?
  - e O batla ho tseba eng ka meetlo e meng dibakeng tse ding?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS).
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - mokete wa lenyalo
  - fapaneng
  - mokete

Raeme kapa pina	Diketso
Re na le mmetlo e fapaneng	
Re ja dijo tse fapaneng	<i>Etsa ekare o a ja</i>
Re apara diaparo tse sa tshwaneng	<i>Etsa ekare o apara diaparo</i>
Rona re bula dimpho ka keresemese	<i>Etsa ekare o bula dimpho, o thabile</i>
Ha ba bang bona ba keteka Eid	
Meetlo ya rona e ikgethile	
E re etsa seo re leng sona	<i>Epetse sefubeng</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a nkgwesa
  - b nkgwatha
  - c nkgwathile
  - d nkgwesitse
  - e ntsha
  - f ntshitse
  - g ntshiya
  - h ntshupa
  - i ntshupisa
  - j ntsheditse
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Polelo: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Biotokisetsopele o bala

LEANO LA HO BALA KA KUTLWISISO: HO NOHA/ LEPA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona Buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: **Pale ya manyalo a mararo**
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moeleloo motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale hang o sa kgaotse..

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngola ka moetlo kapa letsatsi la phomolo leo o le ketekang le lelapa la heno.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho ka potlako mme o ngole seratswana (se mela e mehlano) ka se ileng sa o etsahalla

FOREIMI YA HO NGOLA:

Lelapeng la heso...

Re...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla ngola ka seo se ileng sa ba etsahalla ka meetlo.
- 2 Balla baithuti foreimi ya ho ngola.
- 3 Bontsha baithuti hore o **nahana pele o ngola**.
- 4 Bolella baithuti ntlha/ mohopolo wa hao wa ho tlatsa foreimi ya ho ngola jwalo ka: Le leng la matsatsi a phomolo a o lelapa la heso le a ketekang ke Keresemese. Ka Keresemese, re dula re ja kalakunu.
- 5 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa mohopolo wa hao jwaloka: Lelapa la heno le dutse le eja kalakunu.
- 6 Hlalosa hore ke mantswe a fe ao o tla a ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola.**
- 7 Bontsha ka ho etsa ho tlatsa foreimi ya ho ngola: **Lelapeng la heso** re dula re keteka Keresemese mmoho. **Re** pheha re be re je kalakunu e kgolo ho keteka letsatsi leo.
- 8 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 9 **Sebedisa disebediswa jwaloka**, mantswe a hlahang kgafetsa le mantswe a tlotlontswe ya mokotaba
- 10 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

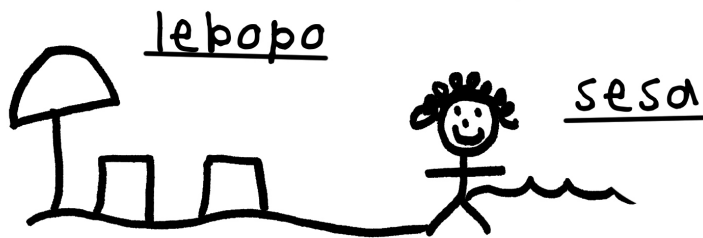
DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti tjena: Ngola moetlo kapa letsatsi la phomolo leo o le ketekang le lelapa la heno?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 3 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – ba seke ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 4 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo ba tlileng ho se ngola.
- 5 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.

- 6 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella hore ke moetlo ofe kapa letsatsi la phomolo leo ba tlile ho ngola ka lona.
- 7 Ba tshwanetse ba re: Lelapeng la heso re ...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho ngola, ho taka le ho ngola mehopolo / dintlha tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti bibuka.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposi burutelong ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho balla **seo ba se ngotseng**
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantsewe **ka boiketlo jwaloka kgudu** le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 Kgothatsa baithuti.

Nna le ba lelapa la ka re ya lebopong la
lewatile ka letsatsi la pele la selemo se
setjha.

Kaofela ha rona re ile sesa lewatleng.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso la 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le shore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa **mesebetsing** ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /tjhw/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /tjhw/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **tjhwatlile, tjhwatleha, ntjhwatlela**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **tjhwatla, tjhwatleha, tjhwatlehile, tjhwatlile, ntjhwatlela**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

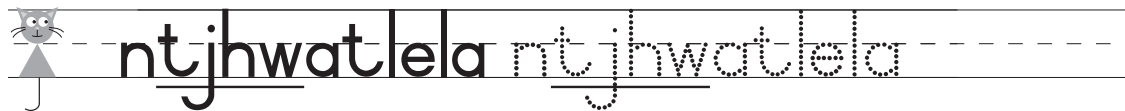
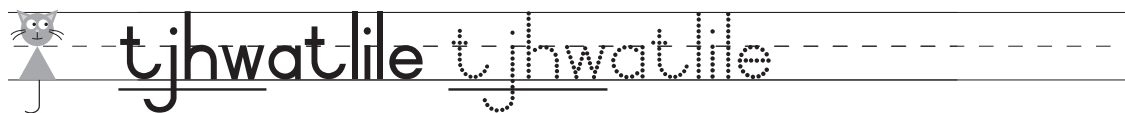
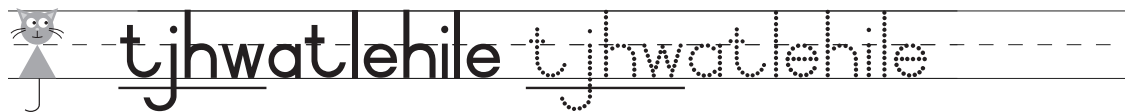
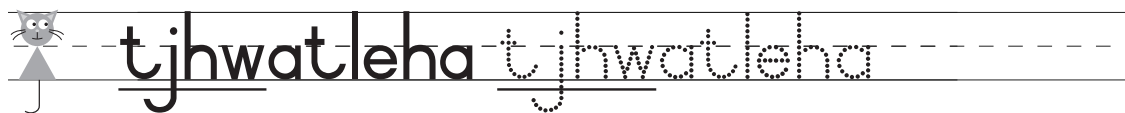
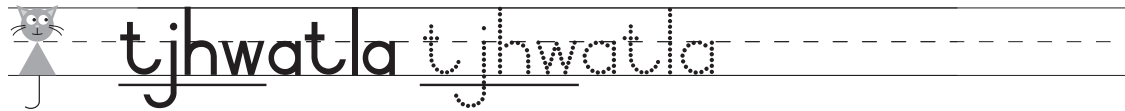
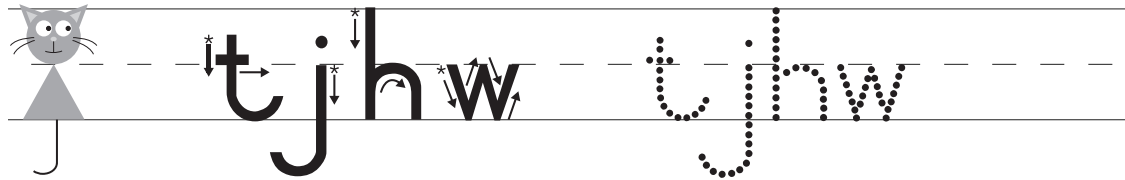
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **tjhw**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangollong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG, HO NAHANA (KE YA IPOTSA)

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p><u>Pale ya manyalo a mararo</u></p> <p>Hannah, Zodwa le Lerisha ba ne ba dutse mmoho ka tlasa sefate se seholo sa Eike ba ja dijo tsa bona tsa motsheare.</p> <p>Ke ne ke ile lenyalong mafelong a beke e fetileng! Hannah a ba tsebisa. “Ho ne ho le hotle! Monyaduwa o ne a apere mose o mosweu wa le lesira. Ka tsatsi le leng le nna ke batla ho nyalwa ka lesira le tshwanang le leo!”</p>	<p>Ke na le pono ya mose o motelele wa lesela la silika. O motle! Ke na le pono e nngwe ya monyaduwa a shebile monyadi ka tlasa lesira la hae le lesweu.</p>
<p>Ausi wa ka o nyetswe selemong se fetileng, ”Zodwa a araba, empa o ne a sa apara mose o mosweu. O ne a apere kobo e mebalabala le difaha tse ngata. Ha nka nyalwa, ke batla ho apara kobo le difaha, jwaloka ausi wa ka. Empa batho ba bang ba botjhaba ba rona ba etsa lenyalo la bobedi moo ba aparang mese e mosweu. Mohlomong ke tla ba le manyalo a mabedi ha nka nyalwa.</p>	<p>Ekare ke a mmona ausi wa Zodwa a rwetse difaha tse ngata molaleng. O ne a le motle a tletse mebalabala.</p>
<p>“Nkile ka ya lenyalong la motswala wa ka Durban, ” Lerisha a tlatsa. “O ne a sa apara mose o mosweu, kobo kapa difaha. O ne a apere sari e kgubedu mme matsoho a hae a ne a tletse mehndi. Ha nka nyalwa, ke batla ho apara sari e kgubedu, jwale ka yena!”</p> <p>“Ohoo! Ke ne ke sa tsebe hore ho na le diaparo tse fapaneng tsa lenyalo, ” ha rialo Hannah.</p>	<p>Ke bona matshoho a motswala wa Lerisha a na le dipaterone tse ntle tsa mehndi. Matsoho a hae e ka re a na le mabenyanane! A matle haholo.</p>
<p>“Karolo eo ke e ratileng haholo ya lenyalo la ausi wa ka ke hore mme wa ka le basadi ba bang ba nyetsweng ba ne ba rwetse difaha tse mebalabala, ” ha rialo Zodwa</p>	<p>Ke na le pono ya basadi ba bangata ba rwetse dituku le difaha dihlohong tsa bona.</p>
<p>“Lenyalong leo ke ne ke ile ho lona ho ne ho se na motho ya rwetseng.” Lerisha a araba. “Karolo eo ke e ratileng ka ho fetisisa e ne e le ha motswala wa ka le monna wa hae ba tshwarane ka matsoho ba potoloha mollo.”</p>	<p>E ka re ke a mmona monyaduwa ka sari ya hae e kgubedu a potoloha mollo, mme a shebuwe ke motho e mong le e mong.</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Lenyalong leo ke neng ke ile ho lona, banna kaofela ba ne apere di Yarmulkes dihlohong tsa bona, empa basadi ba ne ba sa rwala letho dihlohong tsa bona!" Empa seo e ne e se sona seo ke se ratileng ka ho fetisisa. Karolo eo ke e ratileng ka ho fetisisa e ne e le ha monyadi a hata kgalase a e thuba." Hanna a tlatsa.</p> <p>"Ke ne ke sa tsebe hore batho ba botjhaba bo fapaneng ba etsa dintho tse fapaneng manyalong a bona," Zodwa a tjho ka ho makala.</p>	<p>Ke utlwa modumo wa kgalase e thubehang! Ke bona ka moo motho e mong le e mong a tla beng a tsheha ebile a thoholetsa.</p>
<p>"Dijo tsa lenyalo la motswala wa ka di ne di le monate haholo. Ho ne ho na le kgetho e nang le kerri le reisi, le disamosa dijo tseo ke di ratang ho fetisisa!" ha rialo Lerisha</p>	<p>Ke utlwa monko o monate wa kerri moyeng!</p>
<p>"Re ne re sena kerri kapa disamosa lenyalong leo ke neng ke ile ho lona. Empa ho ne ho na le kuku e kgolo ya lenyalo e nang le dipalesa. Monyadi le monyaduwa ba ile ba seha kuku eo mme ba tshasana ka yona difahlehong! Ho ne ho tshehisa!" Hanna a tsheha.</p>	<p>Ke bona monyadi le monyaduwa ba tsheha ha ba ntse ba jesana kuku! Icing e le hohle.</p>
<p>"Ho utlwahala ho ne ho le monate haholo! Ho ne ho sena, kerri, disamosa le kuku lenyalong la ausi wa ka." Zodwa a hlalosa. "Empa bo-malome ba ka ba ile ba hlaba dikgomo. Re ile ra ja nama, papa ra ba ra nwa le motoho wa mabele. O ne o le monate haholo.</p>	<p>Ke na le pono ya baeti kaofela ba dutse ba ja mmoho ba thabile!</p>
<p>"Ho ne ho le monate kannete," ha rialo Hannah. "Ke rata ho ithuta ka meetlo e fapaneng."</p> <p>"Bekeng e tlang ke Diwali, mokete wa kganya," ha rialo Lerisha.</p> <p>"Hobaneng le sa tle heso le tlo robaletsa?"</p> <p>Banana bana ba bararo ba ile ba kgutlela phaposing ya borutelo ba thabile, ba nahanne ka meetlo e fapaneng eo ba ka e arolelanang.</p>	<p>Sena se etsa hore ke hopole hore meetlo ya manyalo ke mofuta o le mong feela wa meetlo. Ho na le meetlo e meng e mengata ya dintho tse fapaneng eo re ka ithutang yona.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Baphethwa paleng e ke bomang?	Baphethwa ke Hannah, Zodwa, le Lerisha
Ke efeng meetlo eo pale ena e buang ka yona?	<ul style="list-style-type: none"> • Monyadi o apere mose o mosweu. • Monyadi o apere lesira • Monyadi o apere kobo le difaha. • Monyadi o apere sari e kgubedu. • Basadi ba rwetse dihlohong tsa bona. • Monyadi le monyaduwa ba potoloha mollo. • Monyadi o hata kgalase. • Ho ja dijo tsa setso. • Monyadi le monyaduwa ba jesane kuku ya lenyalo. • Ho hlaba kgomo • Ho nwa motoho wa mabele.
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Nahana o be o be le pono ya meetlo e paleng ena. Ke moetlo o feng o oo ratang haholo?	<i>Ke rata..... hobane</i>

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso ya 8.**
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetolo ya ho bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
  - lesira
  - sari
  - yarmulke
  - mehndi

Raeme kapa pina	Diketso
Re na le mmetlo e fapaneng	
Re ja dijo tse fapaneng	<i>Etsa ekare o a ja</i>
Re apara diaparo tse sa tshwaneng	<i>Etsa ekare o apara diaparo</i>
Rona re bula dimpho ka kerese mese	<i>Etsa ekare o bula dimpho, o thabile</i>
Ha ba bang bona ba keteka Eid	
Meetlo ya rona e ikgethile	
E re etsa seo re leng sona	<i>Epetse sefubeng</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyenyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Hopotsa hore **bekeng e fetileng ba ile ba iqapela** dipale ba sebedisa ditshwantsho.
- 4 Bekeng ena baithuti ba tla sebetsa ka dihlotshwana ho nka qeto ka pale ya bona.
- 5 Hopotsa baithuti hore **pale ya bona e be ya boiqapelo, e be e tsamayelane le ditshwantsho.**
- 6 Bolella baithuti ho mamela ka hlooko.
- 7 Kopa dihlopha tse 1–2 ho qoqa ka menahano ya bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**mptjh**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo /**mptjh**/ a o ka nahang?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **mptjhane**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **mptjhe, mptjhane**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

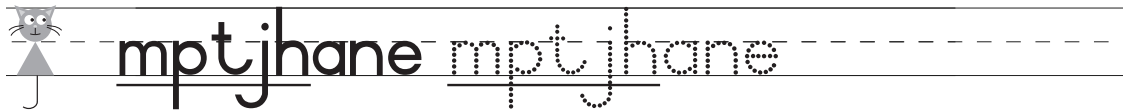
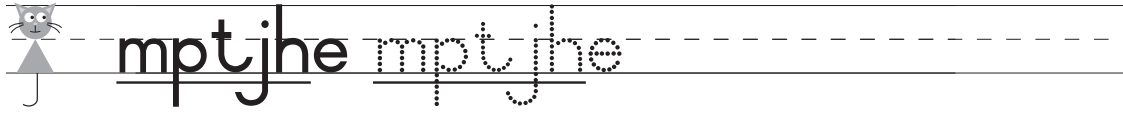
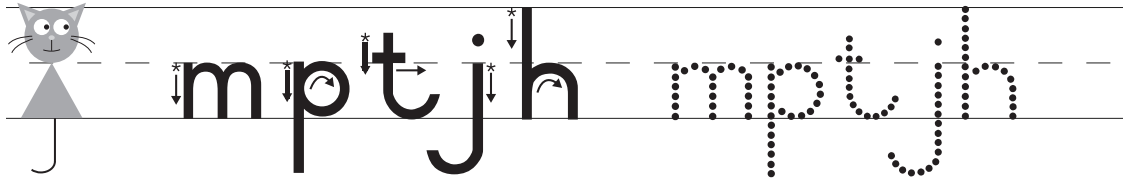
Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **mptjh**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Polelo: _____

_____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngola ka moetlo kapa letsatsi la phomolo leo o le ketekang le lelapa la heno.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho ka potlako mme o ngole seratswana (se mela e mehlano) ka se ileng sa o etsahalla

FOREIMI YA HO NGOLA:

Lelapeng la heso...

Re...

Hape re...

Ke ikutlwa ke...hobane...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla eketsa dipolelo mosebetsing wa bona wa Mantaha
- 2 Balla baithuti foreimi ya ho ngola e ntjha.
- 3 **Bontsha** baithuti hore o **nahana pele o ngola**
- 4 Hlalosa hore ke dintlha di fe tsa hao tseo o tla di ngola foreimomg ya ho ngola jwaloka: Re fanana dimpho hape ka Keresemese. Ke rata moetlo oo hobane o etsa bohle ba ikutlwe ba le bohlokwa. Ho monate ho amohela mpho.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe ao o tla a ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola.**
- 6 **Bontsha** ka ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola jwaloka: Re fanana dimpho **hape**. **Ke ukutlwa** ke thabile ka Keresemese **hobane** lelapa lohle leso le ba mmoho. Ke rata ho keteka Keresemese!
- 7 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang**
- 8 **Sebedisa disebediswa** (mantse a hlahang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba) ho eketsa dihlooho tsa ditshwantsho tsa hao, jwaloka: moetlo, eja, keteka, jj.
- 9 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha re ile ra nahana ka moetlo kapa letsatsi la phomolo leo re le ketekang le ba lelapa.
- 2 Kajeno re tla eketsa ka dipolelo mongolong wa rona.
- 3 Botsa baithuti tjena: Ke eng hape eo o ka re bolellang yona ka moetlo kapa letsatsi la phomolo leo o le ketekang?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – **ba seke** ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 6 Laela baithuti ho **buisana** le balekane ka mehopolo ya bona.
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho tlo o bolella ka ntlha e le nngwe ka moetlo kapa letsatsi la phomolo leo ba l ketekang le ba lelapa la bona.
- 9 Ba tshwanetse ba re: Hape re...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho taka le ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona!

NGODISO

- 1 **Neha baithuti dibuka**. Laela baithuti ho phetla mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela dikopanonyana.
- 3 Kopa baithuti ho balla **seo ba se ngotseng**.

- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho **qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu** le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 **Kgothatsa baithuti.**

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti **ho buisana/qoqa ka bobedi** le balekane ka seo ba se takileng.

Bapatsa mosebetsi wa baithuti moo bohle bat la kgona ho o bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Nna le ba lelapa la ka re ya lepopong la
lewatile ka letsatsi la pele la selemo se
setjha.

Kaofela ha rona re ile sesa lewatleng.

Re pheha dijo ebile re ya papala.

Ke ikutlwa ke thabile hobane re a

ithabisa ebile re a tsheha.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala ya 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **tjhwatla**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**tjhw**/-/**a**/-/**tl**/-/**a**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**tjhw**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**a**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**tl**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **tjhwatla**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**tjhwa**/-/**tla**/ = **tjhwatla**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **mptjhe**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **tjhwatleha**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**tjhw**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o mahareng lentsweng? /**a**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? /**tl**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa bonne lentsweng? /**e**/
- 7 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa bohloano lentsweng? /**h**/
- 8 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 9 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**tjhw**/-/**a**/-/**tl**/-/**e**/-/**h**/-/**a**/
- 10 Ngola lentswe: **tjhwatleha**
- 11 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**tjhwa**/-/**tla**/-/**ha**/ = **tjhwatleha**
- 12 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **mptjhane**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Pale ya manyalo a mararo</u></p> <p>Hannah, Zodwa le Lerisha ba ne ba dutse mmoho ka tlasa sefate se seholo sa Eike ba ja dijo tsa bona tsa motsheare.</p> <p>Ke ne ke ile lenyalong mafelong a beke e fetileng! Hannah a ba tsebisa. "Ho ne ho le hotle! Monyaduwa o ne a apere mose o mosweu wa le lesira. Ka tsatsi le leng le nna ke batla ho nyalwa ka lesira le tshwanang le leo!"</p>	<p>Ke ithutile hore meetlo e bolela ho hong ho bohlokwa. Ke a ipotsa hobane banyaduwa ba botjhaba bona ba apara masira? Ke a ipotsa hore na ho na le lebaka la ho apara lesira?</p>
<p>Ausi wa ka o nyetswe selemong se fetileng, "Zodwa a araba, empa o ne a sa apara mose o mosweu. O ne a apere kobo e mebalabala le difaha tse ngata. Ha nka nyalwa, ke batla ho apara kobo le difaha, jwaloka ausi wa ka. Empa batho ba bang ba botjhaba ba rona ba etsa lenyalo la bobedi moo ba aparang mese e mosweu. Mohlomong ke tla ba le manyalo a mabedi ha nka nyalwa.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng monyaduwa a apara kobo? Mohlomong kobo e bolela ho hong ho bohlokwa.</p>
<p>"Nkile ka ya lenyalong la motswala wa ka Durban, " Lerisha a tlatsa. "O ne a sa apara mose o mosweu, kobo kapa difaha. O ne a apere sari e kgubedu mme matsoho a hae a ne a tletse mehndi. Ha nka nyalwa, ke batla ho apara sari e kgubedu, jwale ka yena!"</p> <p>"Ohoo! Ke ne ke sa tsebe hore ho na le diaparo tse fapaneng tsa lenyalo, " ha rialo Hannah.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng banyaduwa ba morabe ona ba apara seaparo se sekgubedu? Ke nahana hore ho apara sari e kgubedu ho bolela ho hong ho itseng ho bohlokwa.</p>
<p>"Karolo eo ke e ratileng haholo ya lenyalo la ausi wa ka ke hore mme wa ka le basadi ba bang ba nyetsweng ba ne ba rwetse difaha tse mebalabala, " ha rialo Zodwa</p>	<p>Ke a ipotsa/makala hore na hona ho bolela eng? Hangata meetlo e na le ntho tseo di e bolelang.</p>
<p>"Lenyalong leo ke ne ke ile ho lona ho ne ho se na motho ya rwetseng." Lerisha a araba. "Karolo eo ke e ratileng ka ho fetisisa e ne e le ha motswala wa ka le monna wa hae ba tshwarane ka matsoho ba potoloha mollo."</p>	<p>Ke a ipotsa/makala hobaneng ba potoloha mollo? Ke a ipotsa ho ra na sena se bolela eng?</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Lenyalong leo ke neng ke ile ho lona, banna kaofela ba ne apere di Yarmulkes dihlohong tsa bona, empa basadi ba ne ba sa rwala letho dihlohong tsa bona!" Empa seo e ne e se sona seo ke se ratileng ka ho fetisisa. Karolo eo ke e ratileng ka ho fetisisa e ne e le ha monyadi a hata kgalase a e thuba." Hanna a tlatsa.</p> <p>"Ke ne ke sa tsebe hore batho ba botjhaba bo fapaneng ba etsa dintho tse fapaneng manyalong a bona," Zodwa a tjho ka ho makala.</p>	<p>Ke a ipotsa/makala hobaneng monyadi a thuba kgalase? Ke ipotsa ho re na seo se bolela eng?</p> <p>Pale ena e etsa hore ke batle ho tseba ka meetlo e meng e meng e fapaneng ya manyalo.</p>
<p>"Dijo tsa lenyalo la motswala wa ka di ne di le monate haholo. Ho ne ho na le kgetho e nang le keru le reisi, le disamosa dijo tseo ke di ratang ho fetisisa!" ha rialo Lerisha</p>	<p>Ke a tseba hore merabe e fapaneng e na le dijo tse fapaneng. Ke a ipotsa hore ebe dijo tse monate ke karolo ya lenyalo.</p>
<p>"Re ne re sena keru kapa disamosa lenyalong leo ke neng ke ile ho lona. Empa ho ne ho na le kuku e kgolo ya lenyalo e nang le dipalesa. Monyadi le monyaduwa ba ile ba seha kuku eo mme ba tshasana ka yona difahlehong! Ho ne ho tshehisa!" Hanna a tshaha.</p>	<p>Ke a ipotsa ho re na ho bolela eng ho jesana kuku?</p>
<p>"Ho utlwahala ho ne ho le monate haholo! Ho ne ho sena, keru, disamosa le kuku lenyalong la ausi wa ka." Zodwa a hlalosa. "Empa bo-malome ba ka ba ile ba hlaba dikgomo. Re ile ra ja nama, papa ra ba ra nwa le motoho wa mabele. O ne o le monate haholo.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na hobaneng kgomo e hlabuwa? Ke a ipotsa hore hona ho bolela eng?</p>
<p>"Ho ne ho le monate kannete," ha rialo Hannah. "Ke rata ho ithuta ka meetlo e fapaneng."</p> <p>"Bekeng e tlang ke Diwali, mokete wa kganya," ha rialo Lerisha.</p> <p>"Hobaneng le sa tle heso le tlo robaletsa?"</p> <p>Banana bana ba bararo ba ile ba kgutlela phaposeng ya borutelo ba thabile, ba nahanne ka meetlo e fapaneng eo ba ka e arolelanang.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na nka ithuta jwang ka bohlokwa ba meetlo ya manyalo? Mohlomong ha ke lekola inthaneteng, nka ithuta ho hong.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<i>O kile wa ya lenyalong? Ke moetlo o fe oo o ileng wa o bona?</i>	<i>Ke bone</i>
O ka nahana ka moetlo o mong wa lenyalo o seng paleng ena?	<i>(Dumella baithuti ba arolelana meetlo e fapaneng ho tswa botjhabeng ba bona kapa matjhabeng a mang eo be e tsebang)</i>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng diphethwa di bone meetlo e fapaneng manyalong eo ba neng ba neng ba ile ho ona?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane ba ne ba ile manyalong a fapaneng. • Hobane ba meetlo ya bona e fapane. • Hobane merabe e fapaneng e na le meetlo e fapaneng. • Hobane ho na le mekgwa e mengata e fapaneng ya ho etsa lenyalo. • Hobane batho ba kgetha ho etsa meetlo e fapaneng manyalong a bona.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala la 8**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - moelelo
  - moeti
  - monyaduwa
  - monyadi

Raeme kapa pina	Diketso
Re na le mmetlo e fapaneng	
Re ja dijo tse fapaneng	<i>Etsa ekare o a ja</i>
Re apara diaparo tse sa tshwaneng	<i>Etsa ekare o apara diaparo</i>
Rona re bula dimpho ka kereselese	<i>Etsa ekare o bula dimpho, o thabile</i>
Ha ba bang bona ba keteka Eid	
Meetlo ya rona e ikgethile	
E re etsa seo re leng sona	<i>Epetse sefubeng</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Moetlo wa mokete wa lenyalo eo ke ithutileng ka ona ke...
Nka rata ho ya moketeng wa lenyalo wa..., hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlopha tse nyenyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

tjhw	mptjh	a
tl	e	h
i	l	n
o	m	u

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /tjhw/ le /mptjh/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /tjhw/-/a/-/tl/-/a/ = **tjhwatla**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /tjhw/ kapa /mptjh/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /m/-/o/-/n/-/a/ = **mona**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **tjhw, mptjh**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **tjhwatla, tjhwatleha, tjhwatlehile, tjhwatlile, ntjhwatlela, mptjhe, mptjhane, mona, mola, loma, tlola, tlama, hlola, hloma**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo ka mora ho bala

LEANO LA KUTLWISISO: KAKARETSO, IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG TAKA SERATSWANA

- 1 Dudusa baithuti madulong a bona ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, diphensele le dikherayone.
- 2 **Bontsha** ka ho etsa o iketsetse o be o take setshwantsho ka hloohong ka ho hong ho tswa paleng, jwaloka: Ke le setshwantsho ka hloohong hore motswala wa Lerisha o ne a le jwang ka letsatsi la mokete wa lenyalo la hae.
- 3 Taka setshwantsho sa hao tlapangolong sa mosadi a apere sari le mehndi.
- 4 Bontsha ka ho eketsa dipolelo tse 1–2 ka setshwantsho sa pale ya hao, jwaloka: Motswala wa Lerisha o ne a apere sari e kgubedu. O ne a apere le mehndi matsohong.
- 5 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile ho iketsetsa setshwantsho ka hloohong ka se seng ho tswa pale.
- 6 Kopa baithuti ho kwala mahlo mme ba iketle. Ba balle pale hape.
- 7 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take ntho e le nngwe eo ba e iketseditseng setshwantsho ka yona ho tswa paleng.
- 8 Qetellong, kopa baithuti ho **buisana ka bobedi**, mme ba bontshane seo ba se takileng le molekane.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 8.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tlilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo ya beke. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 2

KOTARA 2

Beke

9

MOKOTABA:

**Ketsahalo ya nnete kapa
ketsahalo eo eseng ya nnete?**

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla, ho ratwa le ho thabelwa ke baithuti, jwaloka: selotho sa nnete kapa selothoseo e seng sa nnete.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: phaphang ke efe pakeng tsa selotho sa nnete le selotho seo eseng sa nnete?
- 6 Etsa bonnete ba hore dibuka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore dibuka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 70 & 71, Ha re baleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 72 & 73, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso DBE 1: Leqephe 74 & 75, Ha re baleng

Mosebetsi wa 4: Ngola o be o take nnete e lenngwe eo o e tsebang ka diphoofolo.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho bukeng e kgolo: Na o ne o tseba?
- 2 Bolella baithuti hore re tllilo qala mokotaba o motjha o bitswang: Ketsahalo ya nnete kapa ketsahalo eo eseng ya nnete?
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse latelang:
  - a Phaphang ke efe pakeng tsa ketsahalo ya nnete le ketsahalo eo eseng ya nnete?
  - b Ke ketsahalo dife tsa nnete tseo o di tsebang?
  - c Re ithuta kae ka diketsahalo tsa nnete?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - ketsahalo ya nnete
  - ketsahalo eo eseng ya nnete
  - nnete
  - eo eseng nnete

Raeme kapa pina	Diketso
Dipale tse ding ke tsa nnete.	
Dipale tse ding ha se tsa nnete.	
Pale ya nnete ke e buwang ka Ntate Mandela.	<i>Ema ka dintsetse, o iketse motelele.</i>
Tshomo ena yona, ke ya boiqapelo,	
Hobane ntja e a bua, le motho o a fofa.	<i>Bontsha o bua ka letsoho, o be o ntsha matsoho o iketsa ekare o a fofa.</i>
Nnete kapa boiqapelo?	
Ke ithuta thuto tse molemo	

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe a latelang mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona:
  - a kgoho
  - b hlapa
  - c ntate
  - d phuu
  - e moeti
  - f moloji
  - g feela
  - h maano
  - i hlooho
  - j nthunya
- 3 Kamora moo, bolella baithuti ho nka dipensele tsa bona tsa mmala ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.
- 5 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ele baithuti ba hloakang thuso hloko.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO NOHA/LEPA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Na o ne o tseba?
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho **ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho**, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngola lenane la le sehlooho tsa nnete tseo o di tsebang, nnete tseo o batlang ho ithuta tsona.

MOSEBETSI: Ngaola lenane le sehlooho

FOREIMI YA HO NGOLA:

Nnete tseo ke di tsebang:

- 1 Ke ya tseba hore ...
- 2 Ke ya tseba hore ...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla ngola **nnete tseo ba di tsebang**.
- 2 Balla baithuti foreimi ya ho ngola.
- 3 Supa sehlooho (**nnete tseo ke di tsebang**). Hlalosa hore sehlooho se re bolella ka dintlha tseo re ka di lebellang lenaneng.
- 4 Hlalosa hore kajeno re tlike ho etsa lenane. Hona ho bolela hore re tlike ho kgetha diketsahalo tse pedi tseo re di tsebang mme o di ngole pela dinomoro.
- 5 **Bontsha** baithuti hore **o nahana pele o ngola**.
- 6 Bolella baithuti tse ding tsa dintlha tseo o tlileng ho di tlatsa foreiming ya ho ngola, jwaloka: Ke tlo ngola nnete tse pedi tseo ke di tsebang ka Afika Borwa. Ke ya tseba hore Afrika Borwa e ka borwa ho Zimbabwe. Ke ya tseba hore Afrika Borwa e na le profense tse 9.
- 7 Hlalosa mantswe ao o tlileng ho a ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola**.
- 8 Bontsha hore o ka tlatsa nthla ya pele lenaneng: **1**. Ke ya tseba hore Afrika Borwa e na le profense tse 9.
- 9 Bontsha hore o ka tlatsa nthla ya bobedi jwang: **2**. Ke ya tseba hore Afrika Borwa e ka borwa ho Zimbabwe.
- 10 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang**.
- 11 **Sebedisa disebediswa** tse kang mantswe a sebediswang kgafetsa le mantswe a tlotlontswe ya mokotaba
- 12 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

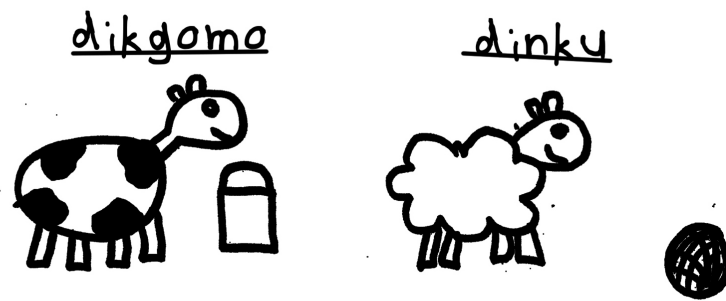
DITAELO TSA MOLOMO:

- 1 Botsa baithuti: ke nnete dife tseo o di tsebang?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 3 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o bolella nnete e le nngwe eo ba e tsebang.

- 4 Ba tshwanetse ba re: Ke tseba hore ...
- 5 Hlalosa hore baithuti jwale ba tla ngola ngola lenane la nnete tseo ba sentse ba di tsebang!

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela dikopanonyana.
- 3 Kopa baithuti **ho bala seo ba se ngotseng.**
- 4 Kopa baithuti ho o phetela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantswa **ka boiketlo jwaloka kgudu le hore ba sebedise disebediswa.**
- 6 Kgothatsa baithuti.

Ditlha tsa nnete tseo ke di tsebang

1. Ke a tseba hore dikgomo di re fa lebese.
2. Ke a tseba hore dinku di re fa boyo.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso la 8.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa Mosebetsi wa **Phetoho ya ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha.**
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya medumo le mantswe a rutilweng.

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa, mme o phahamise dipapetla tsa medumo yohle e rutilweng kotareng: /kg/ /hl/ /nt/ /uu/ /oe/ /oi/ /ee/ /aa/ /oo/ /nth/ /tshw/ /ntshw/ /nkgw/ /ntsh/ /tjhw/ /mptjh/
- 2 Phahamisa dipapetla tsa medumo ka tatellano tse fapaneng, mme o botse baithuti ka bonngwe ho qapodisa/bala medumo.
- 3 Manamisa dipapetla tsa medumo tlapangolong.
- 4 Botsa baithuti ba fapaneng ho tla bopa mantswe tlapangolong.
- 5 Bolella baithuti ho ngola ka dibukeng tsa bona, mantswe a mangata eo ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

 Baahi ba Mangaung ba
 bangata.

Moetapele o hlwa moepa.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: HO NAHANA (KE YA IPOTSA), IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>O ne o tseba?</p> <p>Ha ho kgonahale ho ithimola o butse mahlo.</p> <p>Ka tlwaelo re ithimola makgetlo a mmalwa fela. Empa ho ithimola ho ka tswela pele dilemo tse ngata!</p> <p>Rekoto ya lefatshe ya motho a ithimotseng nako e telele ka ho fetisisa ke ya matsatsi a 976! Nahana feela o se o ithimola matsatsi a mangata jwalo.</p>	<p>E kare ke a mmona motho a ithimola makgetlo a mangata ngata a sa emise.</p>
<p>O ne o tseba?</p> <p>Dithuhlo mmoho le batho ba na le di masapo a supa melaleng.</p> <p>Dithuhlo di sebediswa melala ya tsona e melelele ho fihlela makala a hodimodimo difateng. Hona ho bolela hore di kgona ho fihlella makala ao diphoofole tse ding di sa kgoneng ho a fihlela!</p> <p>Hape di na le maleme a malelele! Leleme la thuhlo le lelelele hoo e bileng le kgonang ho nyeka tsebe ya yona.</p>	<p>Batho mmoho le dithuhlo ba na le masapo a supile melaleng ya bona. Dithuhlo di na le melala e metele haholo ho feta ya batho. Ho bolelang hore masapo a dithuhlo a maholo haholo ho feta a batho a molala.</p>

Seratswana/tabaa	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>O ne o tseba?</p> <p>Dichimpanzee di atamelane le leloko la batho. Ka mantswe a mang re a tshwana ka tsela tse itseng. Re na le matsoho le monwana e metona, sena se re thusa ho tshwara dintho.</p> <p>Hape re na le mekgwa e tshwanang. Mohlala: Rona batho le dichimpanzee re a tsheha ha re bapala, ebile re a hakana ho bontsha lerato.</p> <p>Ke diphoofole tse bohale. Di ka ithuta ho eellwa dinomoro ebile le ho di supa kapele ho re feta.</p>	<p>Ekare ke bona letsoho la Chimpanzee le le pela letsoho la motho. Matsoho ao a le mabedi a na le menwana e menyenyane le o motona.</p>
<p>O ne o tseba?</p> <p>Diphoofole tse ding di fetola mebala ya tsona ka pele. Di etsa sena ho ikgakanya ha di hloka ho ipata.</p> <p>Ha lempetje kapa oktopase e tloha sebakeng se itseng e ya ho se seng, letlalo la yona le fetola mmala hore o bape le sebaka seo se setjha. Ketso ena e di thusa ho ipatela dira tsa tsona.</p>	<p>Ke na le pono ya lempetje e eme ka pela makala. Letlalo la yona le le letala. Ebe, e sutha e ilo ema lehlatheng. Mmala wa yona o fetohela bosoothong, jwaloka lehlathathe.</p>
<p>Diphoofole tsa lewatlang tse tshwanang le di qibi, maruarua le dihlapa tse kgolo, di rata ha ja di octopus. Dioktopus ha di fetole fela mebala ya tsona ho itshireletsa. Ha di le kotsing, di peita lerole kareng enke ya pene ho tswa mmeleng ya tsona ho ntshofatsa metsi haufi le tsona. Sena se tshwenya le ho ferekanya bahlasedi ba tsona.</p>	<p>Ke na le pono ya leruarua le lelekisa oktopase. Hang hang oktopase e peita lero la yona le kang enke ya pene ka metsing. E fetola mmala! Ekare ke ya le bona leruarua le ferekane.</p>
<p>O ne o tseba?</p> <p>Ditshepe di kgona ho tlolela hodimo le hole! Di kgona ho tlolela dimitara tse nne moyeng! Tau ya Afrika e kgona ho tlolela bohole ba dimitara tse leshome ha e lelekisa phofu. Di kangaroo tsa Australia di ka tlolela dimitara tse 13. Batho ba hlwahlwa ba maatelele ba kgona fela ho tlolela dimitara tse ka bang robedi.</p>	<p>Ke na le pono ya tshepe e tlolela hodimo moyeng. Ke e bona e tlolela sehlahla.</p>
<p>Dinthong tse tlolang kaofela, letsetse ke lona mampodi! Le kgona ho tlolela makgetlo a fetang makgolo a mahlalo a bolelele ma mmele wa yona.</p> <p>Nahana sena: Ha eba letsetse le ne le le halofo ya sentimitara, le ne le ka tlolela ka hodima hlooho ya hao!</p> <p>Ha e ne e ba batho ba kgona ho tlolela jwaloka matsetse, re ne re tlo kgona ho tlolela setediamo sa bolo ya maoto.</p>	<p>Ke ipona ke le mohale, ke tlolela setediamo sa bolo ya maoto ha bonolo! Sena se mpoella hore matsetse a ka tlolela hodimo haholo!</p>

Seratswana/tabane	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
O ne o tseba? Ho na le dintlha tse ngata tse kgahlisang ka diphoofolo tseo re ka ithutang ka tsona dibukeng! Ke dintlha tse fe tse o ratileng ho ithuta ka tsona haholoholo.	
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletswe
Ke diphoofolo tse fe ke kgonang ho fetola mebala ya tsona?	Ke mampetje le dioktopase
Ke phoofolo efe e nang le mekgwa ya batho?	Dichimpanzee e na le mekgwa e tshwanang le ya batho.
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletswe
Nahana ka dintlha tse o ithutileng tsona bukeng ena! Ke ntlha e fe e o ratileng ho ithuta ka yona haholo?	Ke thabetse ho ithuta ka.....

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso la 9**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa phetolo ya ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

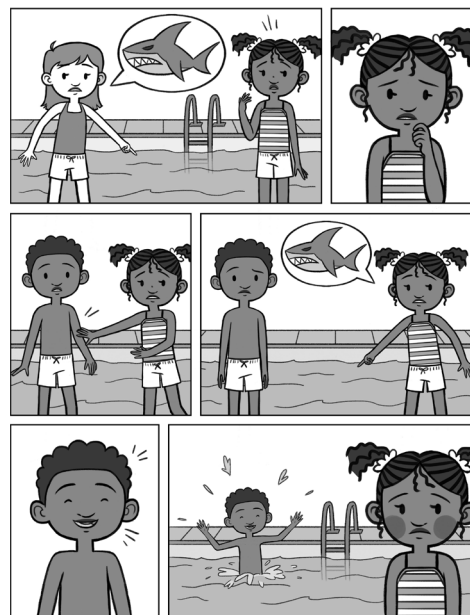
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
  - lempetje
  - boikgakanyo
  - maitshwaro

Raeme kapa pina	Diketso
Dipale tse ding ke tsa nnete.	
Dipale tse ding ha se tsa nnete.	
Pale ya nnete ke e buwang ka Ntate Mandela.	<i>Ema ka dintsetse, o iketse motelele.</i>
Tshomo ena yona, ke ya boiqapelo,	
Hobane ntja e a bua, le motho o a fofa.	<i>Bontsha o bua ka letsoho, o be o ntsha matsoho o iketsa ekare o a fofa.</i>
Nnete kapa boiqapelo?	
Ke ithuta thuto tse molemo	

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI

- 1 Arola baithuti ka dihlopha tse nyenyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 4 Neha baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintla tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya mantswe a seng a rutilwe**POELETSO/PHETHO YA MANTSWE**

- 1 Hlophisa dipapetla tsa medumo kaofela.
- 2 Bontsha papetla ya lentswe mme o kope baithuti ba fapaneng ho a bala.
- 3 Ha moithuti a hloleha ho bala lentswe, mo thuse ho le qapodisa/bala.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

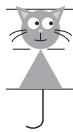
Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangollong.
- 2 Ba elelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

Ha thola hare tuu!

Nama ya kgoho e tshweu.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOHO: Ngola lenane la le sehlooho tsa nnete tseo o di tsebang, nnete tseo o batlang ho ithuta tsona.

MOSEBETSI: Ngaola lenane le sehlooho

FOREIMI YA HO NGOLA:

Nnete tseo ke di tsebang:

- 1 Ke ya tseba hore ...
- 2 Ke ya tseba hore ...

Nnete tseo ke batlang ho di tseba:

- 1 Ke batla ho tseba...
- 2 Ke batla ho tseba...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa dipolelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Kajeno batla eketsa sehlooho se fapaneng. Ba tla eketsa le dintlha lenaneng la bona ka tlasa sehlooho se setjha.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha.
- 4 **Bontsha** baithuti hore o **nahana pele o ngola**.
- 5 Hlalosa dintlha tse itseng tseo o tlleng ho di tlatsa karolong tse ntjha tsa foreimi ya ho ngola jwale ka: Ke batla ho tseba dintho tse ngata. Ke batla ho tseba hore ke naha efe ya Afrika e nang le batho ba bangata. Ke batla le ho tseba hore ken aha efe e kgolo ya Afrika.
- 6 Hlalosa hore ke mantswe a fe ao o tlleng ho a ngola. **Sehela lentse le leng le le leng mola**
- 7 Bontsha hore o ka tlatsa ntlha ya pele lenaneng: **1. Ke batla ho tseba hore ke naha efe ya Afrika e nang le batho ba bangata.**
- 8 Bontsha hore o ka tlatsa ntlha ya bobedi lenaneng: **2. Ke batla ho tseba hore ke naha efe e kgolo ya Afrika.**
- 9 **Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.**
- 10 Hlakola mohlala wa hao tlapangollong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha re ile ra nahana ka nnete tseo re batlang ho di tseba.
- 2 Kajeno re tllile ho ngola ka dintho tseo ke batlang ho di tseba.
- 3 Botsa baithuti: Ke ntho dife tseo o batlang ho ithuta tsona?

- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona – **ba seke** ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 6 Laela baithuti ho buisana le balekane ka seo ba batlang ho se tseba.
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho o bolella ka ntho e le nngwe eo ba batlang ho e tseba.
- 9 Batshwanetse ba re: Ke batla ho tseba...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho ngola, ho taka le ho ngola mehopolo / dintlha tsa bona.

NGODISO

- 1 **Neha baithuti dibuka.** Laela baithuti ho phetla ka moo ba ngotseng ka Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o balla **seo ba se ngotseng**.
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti **ho qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu** le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 **Kgothatsa baithuti.**

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti **ho buisana le balekane** ka seo ba se takileng.

Bapatsa mosebetsi wa baithuti ka phaposiburutelong moo baithuti bohle ba la kgonang ho o bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ditlha tsa nnete tseo ke di tsebang

1. Ke a tseba hore dikgomo di re fa lebese.
2. Ke a tseba hore dinku di re fa boya.

Dintlha tsa nnete tseo ke di tsebang;

1. Ke batla ho tseba hore ke sebaka se fe se nang le dikgomo tse ngata.
2. Ke batla ho tseba hore re etsa ulu jwang ka boya ba nku.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala la 9.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Laboraro.**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Laboraro.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya ho arola le ho kopanya medumo

SEO KE SE ETSANG....

- 1 Sebedisa mantswe a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **moloi; koloi**
- 2 Bitsa lentswe: **moloi**
- 3 Arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /**m/-/o/-/l/-/oi/**
- 4 Qapodisa/Bitsa modumo wa pele wa lentswe: /**m/**
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**o/**
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**l/**
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela lentsweng: /**oi/**
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **moloi**
- 9 Bontsha ka ho supa o kopanya medumo ho etsa lentswe: /**mo/-/loi/ = moloi**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **koloi**

SEO RE SE ETSANG...

- 1 Sebedisa mantswe a mang a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **ntella; kgella**
- 2 Bitsa lentswe: **ntella**
- 3 Botsa baithuti: Modumo wa pele wa lentswe ke ofe? /**nt/**
- 4 Botsa baithuti: Modumo wa bobedi lentsweng ke ofe? /**e/**
- 5 Botsa baithuti: Modumo wa boraro lentsweng ke ofe? /**ll/**
- 6 Botsa baithuti: Modumo wa ho qetela lentsweng ke ofe? /**a/**
- 7 Bolella baithuti ho arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /**nt/-/e/-/ll/-/a/**
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **ntella**
- 9 Laela baithuti ho o thusa ho kopanya medumo: /**nte/-/lla/ = ntella**
- 10 Phetha sena ka lentswe: Repeat this with the next word: **kgella**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO NAHANA (KE YA IPOTSA), IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>O ne o tseba?</p> <p>Ha ho kgonahale ho ithimola o butse mahlo.</p> <p>Ka tlwaelo re ithimola makgetlo a mmalwa fela. Empa ho ithimola ho ka tswela pele dilemo tse ngata!</p> <p>Rekoto ya lefatshe ya motho a ithimotseng nako e telele ka ho fetisisa ke ya matsatsi a 976! Nahana feela o se o ithimola matsatsi a mangata jwalo.</p>	<p>Ke na le pono ya motho a ithimola matsatsi a 976. Ke a ipotsa hore ho bohloko na?</p>
<p>O ne o tseba?</p> <p>Dithuhlo mmoho le batho ba na le di masapo a supa melaleng.</p> <p>Dithuhlo di sebediswa melala ya tsona e melelele ho fihlela makala a hodimodimo difateng. Hona ho bolela hore di kgona ho fihlella makala ao diphoofolo tse ding di sa kgoneng ho a fihlela!</p> <p>Hape di na le maleme a malelele! Leleme la thuhlo le lelelele hoo e bileng le kgonang ho nyeka tsebe ya yona.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ho na le phoofolo lefatsheng e nang le molala o fetang wa thuhlo ka bolelele?</p>
<p>O ne o tseba?</p> <p>Dichimpanzee di atamelane le leloko la batho. Ka mantswe a mang re a tshwana ka tsela tse itseng. Re na le matsoho le monwana e metona, sena se re thusa ho tshwara dintho.</p> <p>Hape re na le mekgwa e tshwanang. Mohlala: Rona batho le dichimpanzee re a tsheha ha re bapala, ebile re a hakana ho bontsha lerato.</p> <p>Ke diphoofolo tse bohlale. Di ka ithuta ho elellwa dinomoro ebile le ho di supa kapele ho re feta.</p>	<p>Ke na le pono ya dichimpanzee di tsheha ebile di hakana. Ke bona chimpanzee e nyenyane e boya e bitsa dinomoro. Ke a ipotsa hore ebe dichimpanzee ke diphoofolo tse bohlale ka ho fetisisa.</p>
<p>O ne o tseba?</p> <p>Diphoofolo tse ding di fetola mebala ya tsona ka pele. Di etsa sena ho ikgakanya ha di hloka ho ipata.</p> <p>Ha lempetje kapa oktopase e tloha sebakeng se itseng e ya ho se seng, letlalo la yona le fetola mmala hore o bape le sebaka seo se setjha. Ketso ena e di thusa ho ipatela dira tsa tsona.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ho na le diphoofolo tse ding tse kgonang ho fetola mebala ya tsona na?</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Diphoofolo tsa lewatlang tse tshwanang le di qibi, maruarua le dihlapu tse kgolo, di rata ha ja di octopus. Dioktopus ha di fetole fela mebala ya tsona ho itshireletsa. Ha di le kotsing, di peita lerole kareng enke ya pene ho tswa mmeleng ya tsona ho ntshofatsa metsi haufi le tsona. Sena se tshwenya le ho ferekanya bahlasedi ba tsona.	Ke a ipotsa hore na oktopase e iphetolela mebaleng efeng? Ebe di fetola mebala ya tsona fela ha di le ka metsing?
O ne o tseba? Ditshepe di kgona ho tlolela hodimo le hole! Di kgona ho tlola dimitara tse nne moyeng! Tau ya Afrika e kgona ho tlola bohole ba dimitara tse leshome ha e lelekisa phofu. Di kangaroo tsa Australia di ka tlola dimitara tse 13. Batho ba hlwahlwa ba maatelele ba kgona fela ho tlola dimitara tse ka bang robedi.	Ke a ipotsa hore na ke kgona ho tlolela hodimoho le hokae?
Dinthong tse tlolang kaofela, letsetse ke lona mampodi! Le kgona ho tlola makgetlo a fetang makgolo a mahlalo a bolelele ma mmele wa yona. Nahana sena: Ha eba letsetse le ne le le halofo ya sentimitara, le ne le ka tlola ka hodima hlooho ya hao! Ha e ne e ba batho ba kgona ho tlola jwaloka matsetse, re ne re tlo kgona ho tlola setediamo sa bolo ya maoto.	
O ne o tseba? Ho na le dintlha tse ngata tse kgahlisang ka diphoofolo tseo re ka ithutang ka tsona dibukeng! Ke dintlha tse fe tse o ratileng ho ithuta ka tsona haholoholo.	Ka mora ho bala buka ena, ke ipotsa ka dintho tse ding tse ntjha! Dintlha tsena di etsa hore ka batle ho ba le tsebo e fetang mona.
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ha e ne eba batho ba kgona ho tlola jwalo ka matsetse, re ne re tlo tlolela hodimo hakae?	Re ne re tlo tlola setediamo sa bolo
Ke masapo a makae eo batho le dithuhlo ba nang le ona melaleng?	Ke masapo a supileng.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
O na le dipotso tse fe kamora ho bala buka ena?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke a ipotsa..... • Ke batla ho tseba.....

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala la 9**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 2 wa Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

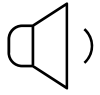
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - hasa
  - ena le enke
  - abuti
  - mohlasedi

Raeme kapa pina	Diketso
Dipale tse ding ke tsa nnete.	
Dipale tse ding ha se tsa nnete.	
Pale ya nnete ke e buwang ka Ntate Mandela.	<i>Ema ka dintsetse, o iketse motelele.</i>
Tshomo ena yona, ke ya boiqapelo,	
Hobane ntja e a bua, le motho o a fofa.	<i>Bontsha o bua ka letsoho, o be o ntsha matsoho o iketsa ekare o a fofa.</i>
Nnete kapa boiqapelo?	
Ke ithuta thuto tse molemo	

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Seratswana se fapane le pale hobane ...
Ke ithutile hore ...
Ke ratile/ha ke ya rata seratswana hobane ...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlopha tse nyenyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho araba dipotso tsa puisano.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Popo ya mantswe

Ngola lenane tlapangolong le nang le medumo eo ba ithutileng yona dibekeng tse fetileng.

kg	hl	nt
a	t	s
uu	nth	tshw
b	l	e
ntshw	nkgw	ntsh
i	p	k
tjhw	mptjh	oo
o	g	u

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Qapodisa medumo yohle e tlapangolong.
- 2 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ao ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho qala ho bopa mantswe mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona.
- 3 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ka bongata boo ba ka bo kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 5 Kopa baithuti ho arolelana mantswe eo ba a bopileng le ba bang mme o a ngole tlapangolong.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Leano la kutlwisiso

KAKARETSO/ HO IKETSETSA SETSHWANTSHO KA HLOHONG

TAKA SERATSWANA

- 1 Dudusa baithuti madulong a bona ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, diphensele le dikherayone.
- 2 **Bontsha** ka ho etsa o iketsetse o be o take setshwantsho ka hloohong ka ho hong ho tswa paleng, jwaloka: Ke hopola nnete ya hore octopus e ka hasa ka enke ha e hlaselwa.
- 3 Taka setshwantsho sa hao tlapangolong sa octopus e hasa ka enke, e etsa metsi a haufi a be matsho.
- 4 Bontsha ka ho eketsa dipolelo tse 1–2 ka setshwantsho sa pale ya hao, jwaloka: Octopus e hasa enke. Enke e ntshofatsa metsi.
- 5 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile ho iketsetsa setshwantsho ka hloohong ka ho hong ho tswa paleng.
- 6 Kopa baithuti ho kwala mahlo mme ba iketle. Ba balle pale hape.
- 7 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take ntho e le nngwe eo ba e iketseditseng setshwantsho ka yona ho tswa paleng.
- 8 Qetellong, kopa baithuti ho **buisana ka bobedi**, mme ba bontshane seo ba se takileng le molekane.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala la 9**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tlilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona le baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes, books), and general education (books, graduation caps, speech bubbles).

Kereiti 2

KOTARA 2

Beke

10

MOKOTABA:

**Ketsahalo ya nnete kapa
ketsahalo eo eseng ya nnete?**

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le e nngwe netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha ditjhate tsa papatso mme o tlose dintho tsohle tseo o sa dihlokeng mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe o hlophisa dipapetla tsa mantswa le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Eketsa dintho leboteng la mokotabatse tla thabisa le ho ratwa ke baithuti jwaloka: buka ya di nnete, le buka ya dipale tseo eseng tsa nnete.
- 5 Etsa diphuputso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: nnete tse kgahlang ho tswa lefatsheng ka bophara.
- 6 Etsa bonnete ba hore bibuka tsa ho ngolla tsa baithuti le dibuka tsa bona tsa tshebetso tsa DBE di tshwauwe di beilwe moo di tshwanetseng.
- 7 Etsa bonnete hore dibuka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso le dibuka tsa laeborari di maamong a lokileng.

Mosebetsi wa Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ka bonngwe ke baithuti ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha ontse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 76 & 77, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 78 & 79, Ha re baleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 80 & 81, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa nnete e kgahlang eo o ithutileng yona beke e fetseng.

Mantaha

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Gugu a mametse Zolani bukeng e kgolo: **Tshibollo e kgolo ya Gugu**
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Ketsahalo ya nnete kapa ketsahalo eo eseng ya nnete?
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole **mokotaba** ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Haeba baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, botsa dipotso tse latelang
  - a Hobaneng re hloka di nnete?
  - b Hobaneng re hloka diketsahalo tse iqapetsweng?
  - c Nnete e bohlokwa ka nako efe?
  - d Ketsahalo tse iqapetsweng re di hloka neng?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS).
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tjhteng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - utlwela
  - ho toloka ka tsela eo e seng yona
  - Mars (polanete)
  - sebaka

Raeme kapa pina	Diketso
Dipale tse ding ke tsa nnete.	
Dipale tse ding ha se tsa nnete.	
Pale ya nnete ke e buwang ka Ntate Mandela.	<i>Ema ka dintsetse, o iketse motelele.</i>
Tshomo ena yona, ke ya boiqapelo,	
Hobane ntja e a bua, le motho o a fofa.	<i>Bontsha o bua ka letsoho, o be o ntsha matsoho o iketsa ekare o a fofa.</i>
Nnete kapa boiqapelo?	
Ke ithuta thuto tse molemo	

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe a latelang mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona:
  - a mptjhane
  - b tjhwatla
  - c ntshiya
  - d nkgwatha
  - e ntshwere
  - f tshwere
  - g nthetsa
  - h mookgo
  - i moedi
  - j hlobola
- 3 Kamora moo, bolella baithuti ho nka dipensele tsa bona tsa mmala ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.
- 5 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ele baithuti ba hlohang thuso hloko.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Biotokisetsopele o bala

LEANO LA HO BALA KA KUTLWISISO: HO NOHA/ LEPA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona Buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: **Tshibollo e kgolo ya Gugu**
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moeleloo motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa baithuti tlotlontswe e ntjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale hang o sa kgaotse..

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngolla motho ya lapeng lengolo ka nnete eo o e fumaneng e kgahlisa ho fetisisa eo o ithutileng yona.

MOSEBETSI: Ngola lengolo le ntshang mehopolo le menahano ya hao.

FOREIMI YA HO NGOLA:

... ya ratehang

Selemong sena ke ithutile ka..., ..., le...

Empa, ntho e kgahlisang ho fetisisa eo ke ithutileng yona ke...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno baithuti batla qala ho ngola motho ya lapeng lengolo (motswadi, nkgono/ntatemoholo, kgaitsemi/moena, jj.) ka seo ba ithutileng sona ho fihlela ha kana selemong.
- 2 Hlalosa hore re tla nka mangolo re tsamaye ka ona ho fa motho eo re mo ngolletseng ha beke e fela. Mangolo ana a tla thusa motho ya lapeng ho ithuta ho feta ka dintho tseo re ithutang tsona sekolong!
- 3 Balla baithuti foreimi yah o ngola.
- 4 Bontsha baithuti hore o **nahana pele o ngola**.
- 5 Bolella baithuti mehopollo wa hao wa ho tlatsa foreimi ya ho ngola jwaloka: ke tile ho ngolla abuti waka. Ke hopola ha re ne re ithuta ka maikutlo, meetlo esita le mefuta ya dipalangwang! Empa ntho eo ke ratileng ho ithuta ka yona ke ha re ne re bala ka Haile Gebrselassie Kotareng ya 1.
- 6 Hlalosa hore ke mantswe a fe ao o tla a ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola.**
- 7 Bontsha hore foreimi ya ho ngola e ka tlatswa/ qetellwa jwang:
Nicholas ya ratehang,
Selemong sena le ithutile ka meetlo, mefuta yohle ya maikutlo, le dipalangwang. Empa ntho e kgahlisang eo ke ithutileng yona ke ka Haile Gebrselassie.
- 8 Qapodisa mantswe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang.
- 9 Sebedisa disebediswa mantswe a hlahang kgafetsa le mantswe a tlotlontswe ya mokotaba
- 10 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopollo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: Ke eng seo le ratileng ho ithuta ka sona selemong sena?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la ho bala la Tshebetso la 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tlilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsetsa sehlopha sa bobedi ho wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mametseng, le shore ba badileng eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya medumo le mantswe a rutilweng.

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa, mme o phahamise dipapetla tsa medumo yohle e rutilweng kotareng: /kg/ /hl/ /nt/ /uu/ /oe/ /oi/ /ee/ /aa/ /oo/ /nth/ /tshw/ /ntshw/ /nkgw/ /ntsh/ /tjhw/ /mptjh/
- 2 Phahamisa dipapetla tsa medumo ka tatellano tse fapaneng, mme o botse baithuti ka bonngwe ho qapodisa/bala medumo.
- 3 Manamisa dipapetla tsa medumo tlapangolong.
- 4 Botsa baithuti ba fapaneng ho tla bopa mantswe tlapangolong.
- 5 Bolella baithuti ho ngola ka dibukeng tsa bona, mantswe a mangata eo ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Mongolo:

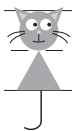
Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

Mptjhe ke nonyana e

lebelo.

Lehakwe o nthusa ho
hlatswa dijana.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: ETSA DIHLAHLOBO

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Tshibollo e kgolo ya Gugu</p> <p>Gugu o ne a bapalla kantle hoseng ho hong ka Moqebelo ha a tla utlwa abuti wa hae Zolani a bua le metswalle ya hae. "Ke badile hore ho ka nna ha ba le metsi Mars" a ba jwetsa. "Nahana feela, ha ho na le metsi Mars, e ka nna ya ba le bophelo bo teng?" a ipotsetsa hodimo.</p> <p>Gugu o ne a sa kgolwe ditsebe tsa hae! O ne a e so ka a utlwela ka bophelo dipolaneteng. "Empa ha Zolani a bollela metswalle ya hae, ho bolela hore e ka nna yaba ke nnete. O rata saense," a nahana</p>	<p>Gugu o nahana hore abuti wa hae o bua nnete hobane o a tseba o rata saense (science). Ke etsa tekolo ya hore e ka nna ya ba phoso.</p>
<p>Letsheareng leo kaofela ha Gugu a ntse a bapala, o ne a ntse a nahana ka metsi le bophelo polaneteng ya Mars. O ne a se a tsebe hore Mars ke polanete e kgubedu. O ne a tseba hore Mars ke polanete ya bone ho tloha letsatsing. Gugu o ile a nahana dinoka, matamo le mawatlea le teng polaneteng ya Mars e kgubedu.</p>	<p>Ke nahahana hore Gugu a fapanya seo a se nahanang ka Mars le dintlha tsa nnete tseo a di tsebang.</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Motsheareng wa mantsiboya, motswalle wa Gugu Yoza o ile a tlo bapala. "O a tseba keng?" Gugu a mo botsa, "Ke utlwile hoseng hore Mars e na le metsi ebile ho na le bophelo moo!"</p> <p>"O na le bonnete?" Yoza a botsa a maketse.</p> <p>"Eya! Ke seo Zolani a se buileng, o tseba ntho e nngwe le e nngwe!"</p> <p>"Ke mofuta ofe wa bophelo moo?" Yoza a botsa.</p> <p>"Ke nahana hore ke di alien, jwaloka dialien tse kgolo!" Gugu a mmoella.</p>	<p>Gugu o etsa tekolo/ o nka qeto ya hore "bophelo" bo bolela "dialiene tse tala ka mmala" le ha e se seo Zolani a se buileng. Ke nahana hore ha a utlwisise seo Zolani a se buileng.</p>
<p>Ba ile ba kena ka tlung ba ntsha pampiri le dikerayone.</p> <p>"Ke tlo taka Mars!" Gugu a mo jwetsa.</p> <p>"E! Ke monahano o motle oo! Le nna ke tlo taka Mars!" Yoza a araba.</p> <p>Gugu le Yoza ba nkile nako ba taka ditshwantsho tsa bophelo bo Mars. Gugu o ile a nahana dialiene tse kgolo tse tala di dutse ditoulung tse nang le mebalabala lebopong la lewatle. Yoza yena o ile a taka dialiene di raha maqhamu letshengle leholo Mars.</p>	<p>Gugu le Yoza ba sebedisa menahano ya bona. Ha ke nahane ba ya elellwa hore dikakanyo tsa bona ke boiqapelo eseng nnete!</p>
<p>Eitse ha Yoza a ya hae bosiung boo, o ile a nka setshwantsho sa hae seo a se takileng. O ile a dula fatshe le ngwanabo ya monyenyanane wa ngwanana Bayethe.</p> <p>"Bona! Mars e shebahala tjena!" Yoza a hlalosa.</p> <p>"Mars ke eng?" Bayethe a botsa ka ho makala.</p> <p>"Mars ke polanete e sa tshwaneng le dipolanete tse ding. Ke polanete e kgubedu e nang le matsha, dinoka, le mawatlle! E na le dialiene tse kgolo tse dulang moo tse yang lebopong!" Yoza a hlalosa a itshepile.</p>	<p>Ke a bona hore Yoza o sebedisa setshwantsho sa hae seo a se takileng ho ruta ngwanabo e monyenyanane ka Mars. Ha ke nahane o a tseba hore setshwantsho sa hae ke sa boiqapelo ha se sa nnete!</p>
<p>"Ke mang a o bolelletseng seo?" Abuti wa Yoza a botsa a tsheha.</p> <p>"Gugu o utlwile Zolani a tjho jwalo. Zolani o tseba ntho tse ngata ka saense!" Yoza a araba</p> <p>"Zolani ha a bua jwalo! Themba a tsheha. "Zolani o itse o badile hore metsi a fumanwe Mars. Empa metsi a moo kaofela ke leqhwa! Ho ka nna ha ba le bophelo Mars hobane bophelo bo hloka metsi, empa ha ho so fumanwe hore na bophelo bo teng kapa tjhee," Themba a hlalosa.</p>	<p>Ke nahana hore ha Themba a utlwa dikgaitsetse tsa hae di bua, o ile a elellwa hore o fapantse dintlha tsa nnete le boiqapelo.</p>

Seratswana /taba	Padiso ya pele (Nahana, o bue)
<p>Themba o ile a ntsha founu ya hae a kena inthaneteng Google, a sheba "Metsi Mars". "Bonang mona!" a tshwarela founu ya hae hodimo ho bontsha Yoza le Bayethe ditshwantsho.</p> <p>"Le seke la kgolwa ntho e nngwe le e nngwe eo le e utlwang!" Themba a ba bolela.</p>	<p>Ohoo! Ditshwantsho tse inthaneteng ha di tshwane le tseo Yoza a di takileng. Ke a tseba hore dinepe tseo ke nnete.</p>
<p>Hoseng ho latelang, Themba o ile a kopana le Zolani kamora kereke. "Ke na le pale e tshehisang eo ke batlang ho o qoqela yona," Ho tjho Themba. "Gugu o utlwile ha o ne o re bolella hore metsi a fumanwe Mars. Yaba o bolella Yoza hore ho na le matsha, dinoka, le mawatle Mars! Ke utlwile Yoza a bolella Bayethe ka dialiene tse kgolomabopong Mars. O ne a bua ekare ke nnete!" Themba a mo bollella. Zolani o ile a tsheha, a tsitsinya hlooho ya hae.</p>	<p>Ke nahana Themba le Zolani ba nahana hore kutlwisiso ya Gugu le Yoza e ya tshehisa. Gugu le Yoza ba nahana ba na le nnete. Empa ba iqapetse dipale tseo e seng tsa nnete tse tshehisang.</p>
<p>Ha Zolani a fihla hae, o ile a fumana kgaitsemi ya hae. "Ke na le pale e tshehisang e o ke batlang ho o qoqela yona," a mo bolella. "Themba o utlwile Yoza a bolella Bayethe ka dialiene tse kgolo tse tala ka mmala mabopong a Mars. Yoza o bolelletse Themba hore wena o re o utlwile seo ho nna!"</p> <p>"Ke o utlwile o bolella metswalle ya hao ka metsi le bophelo Mars!" Gugu a araba.</p> <p>Metsi le bophelo ha se ntho e le nngwe le matsha, dinoka, le mawatle, le dialiene tse kgolo tse tala!" Zolani a mo hlaloesetsa.</p>	<p>Ke a bona hore Gugu ha a utlwisisa seo Zolani a se buileng. O nahanne hore metsi a bolela matsha, dinoka le mawatle. Empa metsi a fumanweng Mars a ne a le manyenyane ebile e le leqhwa.</p>
<p>O ile a phahamisa koranta. "O tlamehile o bale dinnete pele o tlatsatlatsa mabarebare!" Zolani a mo bolella, yaba o qalella ho mo balla ditaba tseo.</p>	<p>Ke nahana hore Zolani o ne a batla hore Gugu a utlwe hore na dintlha tsa nnete di fapane jwang le seo a se nahanneng.</p>

Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Zolani o ile a bolella metswalle ya hae eng?	<ul style="list-style-type: none"> O ba bolelletse hore ho fumanwe hore ho ka nna ha ba le metsi Mars. O ile a ipotsa hore na ebe ho na le bophelo Mars
Gugu o ne a nahana hore ho na le mofuta o feng wa bophelo Mars?	O ne a nahana hore ho ka nna ha ba le dialiene tse kgolo tse tala ka mmala Mars.
Potso 'hobaneng'/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Gugu a ne a nahana hore ho na le matsha, dinoka, mawatle le dialiene tse tala ka mmala Mars?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o utlwile abuti wa hae a bolella metswalle ya hae ka metsi le bophelo Mars. Hobane ha a utlwisise seo abuti wa hae a se buileng ka metsi le bophelo Mars. Hobane o kgotswe abuti wa hae ha bonolo hobane o rata saense. Hobane ha a ka a lekola hore na ke nnete, o ile a kgolwa seo a se utlwileng. Hobane o ne a sa tsebe hore metsi a Mars ke leqhwa. Jwalojwalo

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la ho bala la Tshebetso la 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa phetolo ya ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bothle ka **Mosebetsi wa 2 wa Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha hore ke sehlopha sefe seo o se mamatseng, le hore ba badile eng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

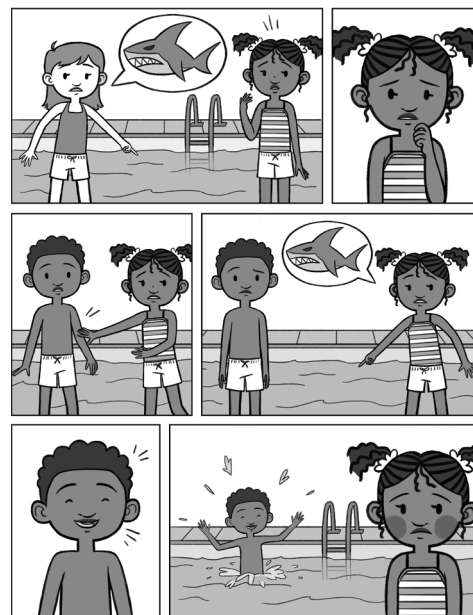
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya Mokotaba.
  - monahano
  - baditjhaba
  - polanete

Raeme kapa pina	Diketso
Dipale tse ding ke tsa nnete.	
Dipale tse ding ha se tsa nnete.	
Pale ya nnete ke e buwang ka Ntate Mandela.	<i>Ema ka dintsetse, o iketse motelele.</i>
Tshomo ena yona, ke ya boiqapelo,	
Hobane ntja e a bua, le motho o a fofa.	<i>Bontsha o bua ka letsoho, o be o ntsha matsoho o iketsa ekare o a fofa.</i>
Nnete kapa boiqapelo?	
Ke ithuta thuto tse molemo	

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI

- 1 Arola baithuti ka dihlopha tse nyenyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Hopotsa baithuti hore beke e fetileng, ba ile ba qapa dipale tsa bona tse tsamayelanang le ditshwantsho.
- 4 Bekeng ena, baithuti bat la sebetsa ka dihlopha ho qapa dipale tsa bona.
- 5 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 6 Hopotsa baithuti ho mamela ka hlooko.
- 7 Kopa baithuti ba 2-3 ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana ka dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya mantswe a seng a rutilwe

POELETSO/PHETHO YA MANTSWE

- 1 Hlophisa dipapetla tsa medumo kaofela.
- 2 Bontsha papetla ya lentswe mme o kope baithuti ba fapaneng ho a bala.
- 3 Ha moithuti a hloleha ho bala lentswe, mo thuse ho le qapodisa/bala.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangollong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

 Setshwantsho sa sefate

 se setle.

 O seke wa nkgwatha hle.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Polelo: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Rala o thale

SEHLOOHO: Ngolla motho ya lapeng lengolo ka nnete eo o e fumaneng e kgahlisa ho fetisisa eo o ithutileng yona.

MOSEBETSI: Ngola lengolo le ntshang mehopolo le menahano ya hao.

FOREIMI YA HO NGOLA:

... ya ratehang

Selemong sena ke ithutile ka..., ..., le...

Empa, ntho e kgahlisang ho fetisisa eo ke ithutileng yona ke...

Ke ratile ho ithuta ka...hobane...

Ka kakaretso, ke ikutlwa ke...ka Kereiti 2.

Ka lerato,

[Lebitso la hao]

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla eketsa dipolelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore baithuti batla hlalosa haholwanyane ka seo ba ratileng ho ithuta ka sona.
- 3 Balla baithuti foreimi ya ho ngola.
- 4 **Bontsha** baithuti hore o **nahana pele o ngola**
- 5 Hlalosa dintlha tse itseng tsa hao tseo o tla di ngola foreiming ya ho ngola jwaloka: Ke ratile ho ithuta ka Haile Gebrselassie hobane ke ithutile ka Itopia. Ke ratile hape ho ithuta ka semathi, hobane ke rata ho matha.
- 6 Hlalosa hore ke mantswe a fe ao o tla a ngola. **Sehela lentse le leng le le leng mola.**
- 7 **Bontsha** ka ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola jwaloka: **ke ratile ho ithuta ka** Haile Gebrselassi **hobane** o tswa Itopia. Ke ratile ha ke bona ditshwantsho tsa ka moo Itopia e leng ka teng. **Ke ratile ho ithuta** hape ka yena hobane ke rata ho matha, hape le yena ke semathi!

Ka lerato

Catherine

- 8 **Qapodisa mantsewe ka boiketlo jwaloka kgudu e be o ngola medumo eo o e tsebang**
- 9 Hlakola mohlala wa hao tlapangollong. Hlalosa hore ona e ne e le mohlala feela, empa baithuti ba lokela ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Hopotsa baithuti hore ka Mantaha re qadile ho ngola lengolo ka seo re ithutileng ka sona ho fihlela ha kana selemong sena.
- 2 Kajeno re tla eketsa ka dipolelo mongolong wa rona.
- 3 Botsa baithuti: Ke eng hape eo o ka re jwetsang yona ka seo o ratileng ho ithuta ka sona selemong sena?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Hlalosa hore baithuti ba lokela ho nahana ka dintlha tsa bona –**ba seke** ba kopisa dintlha tsa titjhere!
- 6 Laela baithuti ho **buisana** le balekane ka seo baithutileng sona, le hore hobaneng ba ratile ho ithuta ka seo.
- 7 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana le balekane.
- 8 Bitsa baithuti ba 3–4 ho o bolella mehopolo ya bona.
- 9 Ba tshwanetse ba re: ke ratile ho ithuta ka...hobane...
- 10 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho sebedisa foreimi ya ho taka le ho ngola mehopolo/ dintlha tsa bona!

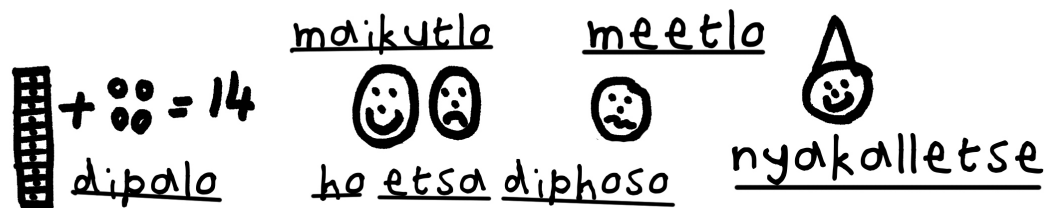
NGODISO:

- 1 **Neha baithuti dibuka.** Laela baithuti ho phetla mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho phethela dikopanonyana
- 3 Kopa baithuti ho balla **seo ba se ngotseng**.
- 4 Thusa baithuti ho qetella / phethela foreimi ya ho ngola.
- 5 Thusa baithuti ho qapodisa mantsewe **ka boiketlo jwaloka kgudu** le hore ba sebedise disebediswa.
- 6 **Kgothatsa baithuti.**

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beba diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti **ho buisana/qoqa ka bobedi** le balekane ka seo ba se takileng.

Dumella baithuti ho nka mangolo a bona ho ya ho fa motho eo ba mo ngolletseng. Hona ho thusa ka moelelo le sepheo mongolong wa baithuti.

Sabi ya Ratehang,

Selemong senda ke ithutile dipalo, ke
ithutile ka maikutlo, le ho etsa diphoso.
Empa, ntho e kgahlisang haholo eo ke
ithutileng yona ke meetlo e fapaneng.
Ke ratile ho ithuta ka meetlo e
fapaneng hobane ke bona ka moo batho
ba etsang dintso tse fapaneng ka teng.
Ke ikutlwa ke nyakalletse Kereiti ya 2.

Ka lerato,
Boitumelo

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala la 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya ho arola le ho kopanya medumo

SEO KE SE ETSANG....

- 1 Sebedisa mantswe a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **kgomo; kgama**
- 2 Bitsa lentswe: **kgomo**
- 3 Arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /**kg**/-/**o**/-/**m**/-/**o**/
- 4 Qapodisa/Bitsa modumo wa pele wa lentswe: /**kg**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**o**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**m**/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela lentsweng: /**o**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **kgomo**
- 9 Bontsha ka ho supa o kopanya medumo ho etsa lentswe: /**kgo**/-/**mo**/ = **kgomo**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **kgama**

SEO RE SE ETSANG...

- 1 Sebedisa mantswe a mang a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **moedi; moeti**
- 2 Bitsa lentswe: **moedi**
- 3 Botsa baithuti: Modumo wa pele wa lentswe ke ofe? /**m**/
- 4 Botsa baithuti: Modumo wa bobedi lentsweng ke ofe? /**oe**/
- 5 Botsa baithuti: Modumo wa boraro lentsweng ke ofe? /**d**/
- 6 Botsa baithuti: Modumo wa ho qetela lentsweng ke ofe? /**i**/
- 7 Bolella baithuti ho arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /**m**/-/**oe**/-/**d**/-/**i**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **moedi**
- 9 Laela baithuti ho o thusa ho kopanya medumo: /**moe**/-/**di**/ = **moedi**
- 10 Phetha sena ka lentswe: Repeat this with the next word: **moeti**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: E TSA DIHLAHOBO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Tshibollo e kgolo ya Gugu</p> <p>Gugu o ne a bapalla kantle hoseng ho hong ka Moqebelo ha a tla utlwa abuti wa hae Zolani a bua le metswalle ya hae. “Ke badile hore ho ka nna ha ba le metsi Mars” a ba jwetsa. “Nahana feela, ha ho na le metsi Mars, e ka nna ya ba le bophelo bo teng?” a ipotsetsa hodimo.</p> <p>Gugu o ne a sa kgolwe ditsebe tsa hae! O ne a e so ka a utlwela ka bophelo dipolaneteng. “Empa ha Zolani a bollela metswalle ya hae, ho bolela hore e ka nna yaba ke nnete. O rata saense,” a nahana</p>	<p>Ke a hopola hore Gugu o mametse Zolani a be a sa utlwisise hantle seo a se buileng. Ke nahana o tlamehile a lekole dintla! Le ha eba Zolani o rata science seo ha se bolele hore o tseba ntho e nngwe le e nngwe.</p>
<p>Letsheareng leo kaofela ha Gugu a ntse a bapala, o ne a ntse a nahana ka metsi le bophelo polaneteng ya Mars. O ne a se a tsebe hore Mars ke polanete e kgubedu. O ne a tseba hore Mars ke polanete ya bone ho tloha letsatsing. Gugu o ile a nahana dinoka, matamo le mawatlea le teng polaneteng ya Mars e kgubedu.</p>	<p>Ke nahana hore Gugu ha a utlwisia seo abuti wa hae a se buileng. O nahanne o re o ne a bolela se itseng ka metsi Mars, empa o ne a sa bolele seo.</p>
<p>Motshareng wa mantsiboya, motswalle wa Gugu Yoza o ile a tlo bapala. “O a tseba keng?” Gugu a mo botsa, “Ke utlwile hoseng hore Mars e na le metsi ebile ho na le bophelo moo!”</p> <p>“O na le bonnete?” Yoza a botsa a maketse.</p> <p>“Eya! Ke seo Zolani a se buileng, o tseba ntho e nngwe le e nngwe!”</p> <p>“Ke mofuta ofe wa bophelo moo?” Yoza a botsa.</p> <p>“Ke nahana hore ke di alien, jwaloka dialien tse kgolo!” Gugu a mmolella.</p>	<p>Gugu o bolella motswalle wa hae ntho e sa tshwaneng le eo Zolani a e buileng! Ke nahana hore e ka ba mathata ha o kgolwa ntho e nngwe le e nngwe e o e utlwang o sa lekole dintlha.</p>
<p>Ba ile ba kena ka tlung ba ntsha pampiri le dikerayone.</p> <p>“Ke tlo taka Mars!” Gugu a mo jwetsa.</p> <p>“E! Ke monahano o motle oo! Le nna ke tlo taka Mars!” Yoza a araba.</p> <p>Gugu le Yoza ba nkile nako ba taka ditshwantsho tsa bophelo bo Mars. Gugu o ile a nahana dialiene tse kgolo tse tala di dutse ditoulung tse nang le mebalabala lebopong la lewatle. Yoza yena o ile a taka dialiene di raha maqhamu letshengle leholo Mars.</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Eitse ha Yoza a ya hae bosiuung boo, o ile a nka setshwantsho sa hae seo a se takileng. O ile a dula fatshe le ngwanabo ya monyenyanane wa ngwanana Bayethe.</p> <p>“Bona! Mars e shebahala tjena!” Yoza a hlalosa.</p> <p>“Mars ke eng?” Bayethe a botsa ka ho makala.</p> <p>“Mars ke polanete e sa tshwaneng le dipolanete tse ding. Ke polanete e kgubedu e nang le matsha, dinoka, le mawatle! E na le dialiene tse kgolo tse dulang moo tse yang lebopong!” Yoza a hlalosa a itshepile.</p>	<p>Ke nahana tsela eo Yoza a buang ka setshwantsho sa hae e utlwahala e le nnete ho na le boiqapelo. O e bontsha e le nnete eseng boiqapelo.</p>
<p>“Ke mang a o bolelletseng seo?” Abuti wa Yoza a botsa a tsheha.</p> <p>“Gugu o utlwile Zolani a tjho jwalo. Zolani o tseba ntho tse ngata ka saense!” Yoza a araba</p> <p>“Zolani ha a bua jwalo! Themba a tsheha. “Zolani o itse o badile hore metsi a fumanwe Mars. Empa metsi a moo kaofela ke leqhwa! Ho ka nna ha ba le bophelo Mars hobane bophelo bo hloka metsi, empa ha ho so fumanwe hore na bophelo bo teng kapa tjhee, ” Themba a hlalosa.</p>	<p>Ke nahana hore Themba o batla ho etsa bonnete ba hore o bona ka moo dintlha tsa nnete di fapaneng le boiqapelo.</p>
<p>Themba o ile a ntsha founu ya hae a kena inthaneteng Google, a sheba “Metsi Mars”. “Bonang mona!” a tshwarela founu ya hae hodimo ho bontsha Yoza le Bayethe ditshwantsho.</p> <p>“Le seke la kgolwa ntho e nngwe le e nngwe eo le e utlwang!” Themba a ba bolela.</p>	<p>Themba o sebedisa Google ho thusa Yoza ho bona phapang pakeng tsa nnete le seo a se takileng. Ke etsa tekolo ya hore Google ke enngwe ya ditsela tseo re ka ithutang ho yona hore dintlha ke tsa nnete kapa tsa boiqapelo na.</p>
<p>Hoseng ho latelang, Themba o ile a kopana le Zolani kamora kereke. “Ke na le pale e tshehisang eo ke batlang ho o qoqela yona, ” Ho tjho Themba. “Gugu o utlwile ha o ne o re bolella hore metsi a fumanwe Mars. Yaba o bolella Yoza hore ho na le matsha, dinoka, le mawatle Mars! Ke utlwile Yoza a bolella Bayethe ka dialiene tse kgolomabopong Mars. O ne a bua ekare ke nnete!” Themba a mo bollella. Zolani o ile a tsheha, a tsitsinya hlooho ya hae.</p>	
<p>Ha Zolani a fihla hae, o ile a fumana kgaitseidi ya hae. “Ke na le pale e tshehisang e o ke batlang ho o qoqela yona, ” a mo bolella. “Themba o utlwile Yoza a bolella Bayethe ka dialiene tse kgolo tse tala ka mmala mabopong a Mars. Yoza o bolelletse Themba hore wena o re o utlwile seo ho nna!”</p> <p>“Ke o utlwile o bolella metswalle ya hao ka metsi le bophelo Mars!” Gugu a araba.</p>	<p>Ke nahana ho sebedisa monahano wa hao ke ntho e bohlokwa. Dintlha tsa nnete le tsona di bohlokwa. Ke nahana hore ho bohlokwa ho se fapanye boiqapelo le dintlha tsa nnete.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Metsi le bophelo ha se ntho e le nngwe le matsha, dinoka, le mawatle, le dialiene tse kgolo tse tala!" Zolani a mo hlaloseisa.	
O ile a phahamisa koranta. "O tlamehile o bale dinnete pele o tlatsatlatsa mabarebare!" Zolani a mo bolella, yaba o qalella ho mo balla ditaba tseo.	Ke nahana hore Zolani o ne a batla hore Gugu a utlwisise bohlokwa ba ho lekola dintlha. Ho ka baka mathata ha batho ba hasa boiqapelo ya bona jwaloka dinnete empa e se tsona.
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Zolani o tsebile jwang hore ngwanabo o ne a nahana hore ho na le dialiene tse tala ka mmala mabopong a Mars.	O bolelletswa ke Themba, hobane Themba o bolelletswa ke ngwanabo Bayethe.
Lekola molaetsa o paleng ena. Ke eng se o nahanang re tlamehile re ithute sona paleng ena?	<i>Ke nahana ke tlamehile ke ithuta.....</i>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Zolani a ile a balla ngwanabo koranta qetellong ya pale ena?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o ne batla hore a utlwe nnete. • Hobane ngwanabo o utlwile ditaba tse fosahetseng o ne a batla ho etsa bonnete ba hore o na le ditaba tse lokileng. • Hobane o ne a sa batle ngwanabo a hase taba tse eseng tsa nnete. • Hobane o ne a batla hore ngwanabo a bone bohlokwa ba ho bala hore a kgone ho fumana nnete.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la Tshebetso la ho Bala la 10**.
- 2 Hlaloseisa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlaloseisa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - monyenetsi
  - atikele
  - phuphutso

Raeme kapa pina	Diketso
Dipale tse ding ke tsa nnete.	
Dipale tse ding ha se tsa nnete.	
Pale ya nnete ke e buwang ka Ntate Mandela.	<i>Ena ka dintsetse, o iketse motelele.</i>
Tshomo ena yona, ke ya boiqapelo,	
Hobane ntja e a bua, le motho o a fofa.	<i>Bontsha o bua ka letsoho, o be o ntsha matsoho o iketsa ekare o a fofa.</i>
Nnete kapa boiqapelo?	
Ke ithuta thuto tse molemo	

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Ke ratile ha ...
Ke nahana hore pale ena ngotse ho nthuta hore...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlopha tse nyenyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho phehisa puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso e 15

Popo ya mantswe

Ngola lenane tlapangolong le nang le medumo eo ba ithutileng yona dibekeng tse fetileng.

kg	hl	nt
a	t	s
uu	nth	tshw
b	l	e
ntshw	nkgw	ntsh
i	p	k
tjhw	mptjh	oo
o	g	u

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Qapodisa medumo yohle e tlapangolong.
- 2 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ao ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho qala ho bopa mantswe mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona.
- 3 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ka bongata boo ba ka bo kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 5 Kopa baithuti ho arolelana mantswe eo ba a bopileng le ba bang mme o a ngole tlapangolong.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo ka mora ho bala

LEANO LA KUTLWISISO: KAKARETSO, ETSA HAHLOBO

PHETO YA PALE KA MOQOQO

- 1 Hlalosa hore baithuti batla bua ka ntho eo ba e ratileng paleng: **Tshibollo e kgolo ya Gugu**
- 2 Ba tla bua hape le ka **hlahlobo** eo ba ka e etsang ka pale ena.
- 3 Bontsha ka moo baithuti ba ka phetang ka dipolelo tse 1–2 **dintho** tseo ba di ratileng le ho etsa **hlahlobo** ka pale, jwaloka: **ke ratile hore** pale ena e re ratile nnete ka polanete Mars, empa e ne e le pale e iqapetsweng. **Ho ya ka nna**, phoso eo Gugu a e entseng e ka etswa ke mang kapa mang. Ke nahana hore mofuta ona wa phoso o etswa kgafetsa.
- 4 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Laela baithuti ho sheba ditshwantsho mme ba nahanisise se etsahalang.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka seo ba se **ratileng** le hore ba ka **etsa hlahlobo** ka pale.
- 6 Kopa baithuti ba 1–2 ho **abelana** le baithuti bohle. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse tletseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa diphoso tse tlwaelehileng.
- 8 Laela baithuti ho **buisana** le balekane ho abelana ka moqoqo wa bona wa sethatong. (Ba se ke ba bua ka seo **titjhere** e se **buileng**, empa ba bue ka **mehopolo ya bona ya sethatong**)

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala la 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Labohlano**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho tllilo sebetsa le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho tllilo sebetsa le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka sona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona ka tsona le tseo ba ithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.